

Maakuntahallitus

Aika 19.04.2022 klo 08:30 -

Paikka Hybridi-kokous, maakuntasalissa sekä Microsoft Teams -ympäristössä

Selostettavat asiat:

- **Lausumat KHO:lle vaihemaakuntakaavasta tehdyistä valituksista; kaavoituspäällikkö Ilona Mansikka ja ympäristöasiantuntija Tanja Lamminmäki**
- **Lausunto valtion väyläverkon investointiohjelman luonnoksesta vuosille 2023–2030; erityisasiantuntija Heini Peltonen**
- **Interreg-ohjelmien kansallisen vastinrahoituksen ja valvojan tehtävät Uudenmaan liitossa; ohjelmajohtaja Tiina Huotari**

Käsiteltävät asiat

Asia	Otsikko	Sivu
37	Kokouksen järjestäytyminen	3
38	Selostettavat asiat	4
39	Lausuma KHO:lle Helsingin seudun vaihemaakuntakaavasta tehdyistä valituksista	5
40	Lausuma KHO:lle Länsi-Uudenmaan vaihemaakuntakaavasta tehdyistä valituksista	63
41	Lausuma KHO:lle Itä-Uudenmaan vaihemaakuntakaavasta tehdyistä valituksista	70
42	Uudenmaan liiton lausunto valtion väyläverkon investointiohjelman luonnoksesta vuosille 2023–2030	75
43	Interreg -ohjelmissa tehtävien kansallisen vastinrahan myöntämiseen ja maksamiseen liittyvien virkamiesten toimivallan ja tehtävien hyväksyminen sekä hallinnointiprosessin kuvaus	79
44	Puhevallan delegointi maakuntajohtajalle operatiivisissa AURA- ja Interreg- asioissa	81
45	Uudenmaan liiton toimistotilojen siivouspalvelut vuosille 2022-2024 (2026): Tarjousten sulkeminen pois tarjouskilpailusta	83
46	Uudenmaan liiton toimistotilojen siivouspalvelut vuosille 2022-2024 (2026): Hankintapäätös	86
47	Osavuosikatsaus 1/2022 tiedoksi	89
48	Johtajien antamat lausunnot	91
49	Kokousaikataulu tiedoksi	92

Osallistujat

	Nimi	Tehtävä
Läsnä	Markkula Markku	Puheenjohtaja
	Krohn Minerva	Maakuntahallituksen I vpj
	Juvonen Arja	Maakuntahallituksen II vpj
	Aura Anssi	Jäsen
	Blomqvist-Valtonen Elin	Jäsen
	Hyvärinen Reetta	Jäsen
	Kaukola Ulla	Jäsen
	Komulainen Pirjo	Jäsen
	Lohikoski Pia	Jäsen
	Nieminen Johannes	Jäsen
	Pajula Matias	Jäsen
	Piirtola Mikko	Jäsen
	Saxberg Mirita	Jäsen
	Stranius Leo	Jäsen
	Vuorento Reijo	Jäsen
	Arajärvi Pentti	Maakuntavaltuuston pj
Karhuvaara Arja	Maakuntavaltuuston I vpj	
Ikkela Kalle	Maakuntavaltuuston II vpj	
Muu	Savolainen Ossi	Esittelijä
	Eskelinen Juha	Aluekehittämisen vastuualueen johtaja
	Autioniemi Paula	Aluesuunnittelun vastuualueen johtaja
	Kanerva Inka	Viestintäjohtaja
	Tikkanen Inka	Hallintojohtaja, pöytäkirjanpitäjä
Elo Seija	Viestintäpäällikkö	

Maakuntahallitus

19.04.2022

37

Kokouksen järjestäytyminen
Maakuntahallitus 19.04.2022

Päätösesitys

Maakuntahallitus

- päättää todeta kokouksen laillisesti koolle kutsutuksi ja päätösvaltaiseksi,
- valitsee kaksi pöytäkirjan tarkastajaa (Reetta Hyvärinen, Pirjo Komulainen).

Maakuntahallitus

19.04.2022

38

Selostettavat asiat

Maakuntahallitus 19.04.2022

Tässä kokouksessa selostetaan seuraavat asiat:

- *Lausumat KHO:lle vaihemaakuntakaavasta tehdyistä valituksista; kaavoituspäällikkö Ilona Mansikka ja ympäristöasiantuntija Tanja Lamminmäki*
- *Lausunto valtion väyläverkon investointiohjelman luonnoksesta vuosille 2023–2030; erityisasiantuntija Heini Peltonen*
- *Interreg-ohjelmien kansallisen vastinrahoituksen ja valvojan tehtävät Uudenmaan liitossa; ohjelmajohtaja Tiina Huotari*

Päätösesitys

Maakuntahallitus päättää merkitä annetut selostukset tiedoksi.

Maakuntahallitus

19.04.2022

39**Lausuma KHO:lle Helsingin seudun vaihemaakuntakaavasta tehdyistä valituksista**

Maakuntahallitus 19.04.2022

138/06.01.03/2021

Tiivistelmä

Maakuntahallitukselle esitetään, että se antaa korkeimmalle hallinto-oikeudelle alla olevan ehdotuksen mukaisen lausuman Helsingin seudun vaihemaakuntakaavasta tehdyistä valituksista koskien Helsingin hallinto-oikeuden päätöstä 24.9.2021.

Maakuntavaltuusto on 25.8.2020 § 20 päättänyt hyväksyä Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan. Maakuntavaltuuston päätöksestä tehtiin 22 valitusta Helsingin hallinto-oikeudelle, joka antoi 24.9.2021 päätöksensä asiasta (H4582). Helsingin hallinto-oikeuden päätöksestä tehtiin 14 muutoshakemusta, joista 10 muutoksenhakijaa sai valitusluvan korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Korkein hallinto-oikeus on pyytänyt maakuntahallitukselta lausuman valitusten johdosta. Lausuma tulee antaa 20.4.2022 mennessä.

Valitukset kohdistuvat raskaan raideliikenteen varikkoa, suojelualueita ja viheryhteyksiä koskeviin maakuntakaavamerkintöihin ja kaavaratkaisuun näiden merkintöjen osalta. Valituksissa ei tuoda uusia olennaisia perusteita verrattuna siihen, mitä valittajat esittivät Helsingin hallinto-oikeudelle. Lausumassa toistetaan pääosin Helsingin hallinto-oikeudelle asiasta lausuttu (MHS 25.1.2021 § 2), jota on täydennetty muun muassa maankäyttö- ja rakennuslain 9 §, 28 §, 62 §, maankäyttö- ja rakennusasetus 1 § ja 15 § sekä luonnonsuojelulain 64 § ja 65 § osalta. Maakuntahallitus katsoo, että valituksissa ei ole esitetty mitään sellaista uutta, minkä vuoksi maakuntavaltuuston päätös Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan hyväksymisestä 25.8.2020 § 20 ja Helsingin hallinto-oikeuden päätös, jolla valitukset on hylätty, tulisi kumota.

Kaikki valitusasiakirjat liitteineen ovat käytettävissä maakuntahallituksen kokouksessa.

Lausuma korkeimmalle hallinto-oikeudelle Helsingin hallinto-oikeuden päätöksestä 24.9.2021 H4582 tehdyistä valituksista koskien Helsingin seudun vaihemaakuntakaavaa

Maakuntahallitus antaa korkeimmalle hallinto-oikeudelle seuraavan lausuman:

Helsingin hallinto-oikeus (HaO) on 24.9.2021 antanut päätöksensä (H4582/2021) Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan hyväksymisestä tehdyistä valituksista. Päätöksellään HaO osittain kumosi Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan, jonka maakuntavaltuusto on hyväksynyt 25.8.2020 § 20.

HaO:n päätöksestä tehtiin 14 muutoshakemusta korkeimpaan hallinto-oikeuteen, joista 10 muutoksenhakijaa sai valitusluvan korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä ja välipäätöksellä 22.2.2022 (H564/2022). Tämä lausuma on vastaselitys yhdeksän muutoksenhakijan muutoshakemukseen. Vastaselitys ei koske maakuntahallituksen itse 25.10.2021 § 126 tekemää valitusta HaO:n päätöksestä.

Korkein hallinto-oikeus on 2.3.2022 pyytänyt hallintoasioista annetun lain 42 § nojalla maakuntahallitusta lausumaan muutoshakemuksista 25.3.2022 mennessä. Korkein hallinto-oikeus on pyynnöstä myöntänyt lausumalle lisäaikaa 20.4.2022 saakka.

Muutoshakemusten viitteet

KHO dnrot:
23289/03.04.04.04.16/2021
23291/03.04.04.04.16/2021
23293/03.04.04.04.16/2021
23294/03.04.04.04.16/2021
23303/03.04.04.04.16/2021
23319/03.04.04.04.16/2021
23320/03.04.04.04.16/2021
23340/03.04.04.04.16/2021
23360/03.04.04.04.16/2021

Valitusluvan saaneet muutoksenhakijat (yksityishenkilöiden nimet peitetty verkkojulkaisussa)

- Kirkkonummen kunnanhallitus
- [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]
- ja [REDACTED]
- [REDACTED]
- Luoman kyläyhdistys ry
- [REDACTED], [REDACTED] ja [REDACTED]
- [REDACTED]
- [REDACTED]
- MTK-Uusimaa ry, SLC-Nyland (Nylands svenska producentförbund NSP r.f.), Metsänhoitoyhdistys Länsi-Uusimaa ry, Metsänhoitoyhdistys Uusimaa ry ja Skogsvårdsföreningen Skogsreviret r.f.
- Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry

Valitusoikeus

Korkein hallinto-oikeus on päätöksellä ja välipäätöksellä 22.2.2022 (H564/2022) myöntänyt valitusluvan yllä mainituille muutoksenhakijoille.

Lausuman antaminen

Uudenmaan liiton hallintosäännön 16 § mukaan maakuntahallitus antaa selityksen maakuntavaltuuston päätöksestä tehdyn valituksen johdosta sekä käyttää liiton puhevaltaa tuomioistuimessa.

Muutoksenhakijoiden vaatimukset

- [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]
- ja [REDACTED]
- [REDACTED]
- Luoman kyläyhdistys ry
- [REDACTED], [REDACTED] ja [REDACTED]
- [REDACTED]
- [REDACTED]

vaativat:

- Helsingin hallinto-oikeuden päätöksen 24.9.2021, H4582/2021 sekä Uudenmaan liiton maakuntavaltuuston päätöksen 25.8.2020 § 20 ja sillä hyväksytyn Uusimaa-kaava 2050 -kokonaisuuteen kuuluvan Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan kumoamista lainvastaisena siltä osin kuin kaavassa on osoitettu raskaan raideliikenteen varikkomerkinä Espoon ja Kirkkonummen rajalle (Luoman ja Mankin alueelle).
 - Uudenmaan liiton määräämistä korvaamaan HLKL: 74 § nojalla muutoksenhakijoille muutoksenhausta aiheutuneet kulut laillisine korkoineen Helsingin hallinto-oikeuden osalta hallinto-oikeudessa vaaditulla tavalla ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa mikäli valituslupa myönnetään, vastaselitysvaiheessa esitettävän kulueroittelyn mukaisesti.
 - Korkeinta hallinto-oikeutta suorittamaan katselmuksen po. varikkomerkinän vaikutusalueella.
- Kirkkonummen kunnanhallitus vaatii:
- Uusimaa-kaavan 2050 kokonaisuuteen kuuluvan Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan kumoamista lainvastaisena siltä osin, kuin Luoman ja Mankin alueille on osoitettu raskaan raideliikenteen varikko -merkintä. (Uudenmaan maakuntavaltuusto: päätös 25.8.2020 § 20-22, nähtäville 9.9.2020)
- MTK-Uusimaa ry, SLC-Nyland, Metsänhoitoyhdistys Länsi-Uusimaa ry, Metsänhoitoyhdistys Uusimaa ry ja Skogsvårdsföreningen Skorgrevieret r.f. vaativat:
- Korkeinta hallinto-oikeutta kumoamaan hallinto-oikeuden päätökset, hyväksymään valitukset ja palauttamaan kaavat uuteen valmisteluun.
- Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri vaatii:
- Helsingin hallinto-oikeuden päätöksen kumoamista valituksessa eritellyin osin.
 - Kumoamaan Uudenmaan maakuntavaltuuston 25.8.2021 hyväksymän Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan Uusimaa-kaava 2050 kokonaisuudesta Helsingin hallinto-oikeudelle 9.10.2021 tehdyn valituksen mukaisesti niiltä osin kuin on valituksessa mainittu.

Vaimus muutoksenhakijoiden valitusten hylkäämisestä

Maakuntahallitus vaatii valitusten hylkäämistä tässä lausumassa esitetyin perustein.

Perusteet vaatimusten hylkäämiselle

Muutoksenhakija: Kirkkonummen kunnanhallitus

Muutoksenhakija vaatii:

- Uusimaa-kaavan 2050 kokonaisuuteen kuuluvan Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan kumoamista lainvastaisena siltä osin, kuin Luoman ja Mankin alueille on osoitettu raskaan

raideliikenteen varikko -merkintä. (Uudenmaan maakuntavaltuusto: päätös 25.8.2020 § 20-22, nähtäville 9.9.2020)

Valituksessa vaatimuksia on perusteltu muun muassa sillä, että raskaan raideliikenteen varikkoa koskevaa suunnittelumääräystä täydennettiin kaavan nähtävilläolon jälkeen, eikä kaava siten täytä MRL 62 §:n vuorovaikutteisuuden eikä MRA 15 §:n kuntien tiedottamista koskevia vaatimuksia. Vaatimuksia on perusteltu lisäksi muun muassa sillä, että merkintä on MRL 28 §:n sisältövaatimusten vastainen. Valitus kohdistuu myös hallinto-oikeuden päätökseen, jossa ei kunnan mukaan ole riittävästi huomioitu selvityksistä ja yksityiskohtaista kaavoitusta ohjaavista määräyksistä johtuvaa ristiriitaa.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa:

Uusimaa- kaavan 2050 hallinnollinen valmistelu

Maankäyttö- ja rakennuslain 6 §:n mukaan kaavaa valmisteltaessa on oltava vuorovaikutuksessa niiden henkilöiden ja yhteisöjen kanssa, joiden oloihin tai etuihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa. Kaavoja valmistelevien viranomaisten on tiedotettava kaavoituksesta sillä tavoin, että niillä, joita asia koskee, on mahdollisuus seurata kaavoitusta ja vaikuttaa siihen.

Maakuntakaavan vuorovaikutus ja kaavoituksesta tiedottaminen on toteutettu niin, että kaavoitukseen on ollut mahdollista osallistua koko kaavatyön ajan. Laissa ei ole säädetty vuorovaikutusmenettelyiden yksityiskohdista. Tässä kaavaprosessissa vuorovaikutuksen toteuttamistapana on ollut lakisääteisten kaavan nähtävilläolojen ja viranomaisneuvottelujen lisäksi sidosryhmäneuvottelut, esittelytilaisuudet ja seminaarit, työpajat, kuntaryhmätapaamiset sekä verkkovuorovaikutus. Viralliset lausunnot on pyydetty kunnilta ja viranomaisilta, joiden toimialaa kaavassa on käsitelty, sekä kaavaprosessin kannalta tärkeimmiltä toimijoilta ja yhteisöiltä. Myös vapaamuotoista palautetta on ollut mahdollista antaa koko kaavatyön ajan. Kaavan ratkaisuja ja aineistoja on lisäksi esitelty laajasti kaavan nettisivuilla sekä kaavan uutiskirjeissä ja sosiaalisessa mediassa.

Aloitusvaiheessa valmisteltiin MRL 63 §:n mukainen kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Kaavakokonaisuuden vireilletulosta ja mahdollisuudesta antaa palautetta osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta kuulutettiin MRA 30 §:n mukaisesti. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma sisälsi kaavatyön kannalta keskeisimmät aihealueet, kaavan tavoitteet, prosessin kuvauksen sekä kuvauksen vaikutusten arvioinnista. Lisäksi suunnitelma antoi osallisille tietoa vaikutusmahdollisuuksista. Osallistumis- ja arviointisuunnitelman tehtävänä on välittää tietoa vuorovaikutuksen toteuttamistavoista, eikä siihen kohdistu samoja vaatimuksia kuin kaavaselostukseen esimerkiksi kaavan sisällön yksityiskohtaisemmasta esittelemisestä.

Uusimaa-kaava 2050 ehdotusvaiheen kokonaisuus oli lausunnoilla MRA 13 § mukaisesti ennen nähtäville asettamista. Lausuntopalautteen pohjalta maakuntahallitus päätti hyväksyessään lausuntoihin annettavat vastineet, että nähtäville asetettavaan ehdotukseen lisätään raskaan raideliikenteen varikon merkintä. Raskaan raideliikenteen varikkoa koskevan kaavamerkinnän lisääminen kaavaehdotukseen kaavaehdotuksen lausunnoilla olon jälkeen ei ole MRL:n vastaista. Vuorovaikutteisen

kaavaprosessin kuluessa on tavanomaista ja asiaan kuuluvaa, että lausunnoilla olleeseen kaavaehdotukseen tulee muutoksia.

Uudenmaan liitto järjesti kokoukset kaavaehdotuksen varikkoratkaisusta kesällä 2019 ennen 2. viranomaisneuvottelua. 17.6.2019 ja 20.6.2019 järjestettyihin kokouksiin osallistuivat Uudenmaan ELY-keskus, Väylävirasto, Helsingin seudun liikennekuntayhtymä HSL, Kirkkonummen kunta sekä Vantaan, Espoon ja Keravan kaupungit. Uusimaa-kaavan toinen lakisääteinen viranomaisneuvottelu järjestettiin 14.8.2019. Neuvotteluun oli kutsuttu MRL 66 §:n mukaisesti Uudenmaan ELY-keskus ja ministeriöt, joiden toimialaan kuuluvia valtakunnallisesti merkittäviä asioita kaavassa käsitellään, sekä muut kaavan kannalta keskeiset viranomaiset.

Raskaan raideliikenteen varikkoa koskevat kohdemerkinnät osoitettiin nähtävillä olleessa kaavaehdotuksessa. Kaavaehdotus on ollut 8.10.–8.11.2019 nähtävillä, jolloin osallisilla ja myös viranomaisilla on ollut mahdollisuus laatia muistutus. Kaavaehdotuksen nähtävilläolon jälkeen varikkomerkinäköä koskevaa suunnittelumääräystä täydennettiin. Useammassa muistutuksessa korostettiin ympäristö- ja luontoarvojen turvaamisen, alueen kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten ominaispiirteiden huomioon ottamisen ja hulevesien hallintaa koskevien tekijöiden huomioimisen tärkeyttä ja varikkomerkinän kaavamääräystä päätettiin täydentää tältä osin. Suunnittelumääräyksen täydentäminen edellä kuvatulla tavalla ehdotuksen nähtävilläolon jälkeen ei ole sellainen MRA 32 §:n mukainen olennainen muutos, joka olisi edellyttänyt kaavaehdotuksen asettamista uudelleen nähtävillä, sillä vastaava ohjausvaikutus oli jo olemassa kaavan yleisten suunnittelumääräysten kautta.

Kaavaselostuksen luvussa 8 on kuvattu yksityiskohtaisemmin maakuntakaavaprosessin aikana toteutettua vuorovaikutusta ja viestintää.

Maakuntakaavassa on huomioitu luonnonsuojelulain 65 §:n vaatimukset ja arviointiraporttia täydennettiin Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -alueen osalta sen jälkeen, kun kaavaehdotukseen oli lisätty raskaan raideliikenteen varikoiden kohdemerkinnät. Vaikutusten arvioinnin täydentäminen on suunnitelman laatijan luonnonsuojelulain 65 § mukaisten velvoitteiden mukaista.

Maakuntahallitus toteaa lisäksi, että nähtävillä oloa koskevien säännösten tarkoitus on turvata osallisten tiedonsaanti- ja vaikutusmahdollisuudet. Valituksessa ei ole tuotu esiin seikkoja, joiden perusteella liiton voisi katsoa laiminlyöneen kaavaprosessista tiedottamisen, tai että mahdollisuus vaikuttaa kaavaprosessiin olisi jäänyt toteutumatta muutoksenhakijoilta tai muiltakaan osallisilta.

Valmistelun puutteet ja lainvastaisuudet

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 15 §:n mukaan maakunnan liiton on tiedotettava alueensa kunnille vireillä olevista suunnitelmistaan ja muista kuntien alueiden käytön suunnitteluun, rakennettuun ympäristöön ja rakentamisen ohjaukseen vaikuttavista toimenpiteistä. Asetuksen 8 §:n mukaan maakunnan liiton on maakuntakaavaa laadittaessa oltava tarpeellisessa määrin yhteistyössä asianomaisten kuntien, valtion viranomaisten ja muiden maakuntakaavoituksen kannalta keskeisten tahojen kanssa.

Maakuntakaavaprosessin aikana on asianmukaisesti toteutettu lakisääteiset nähtävilläolot, viranomaisneuvottelut sekä kuulemiset. Kunnilta ja muilta viranomaisilta on pyydetty maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämät viralliset lausunnot. Lisäksi kaavaprosessin aikana on toteutettu myös muun muassa erilaisia sidosryhmäneuvotteluja, esittelytilaisuuksia ja seminaareja, työpajoja sekä kuntaryhmätapaamisia.

Valituksessa ei ole tuotu esiin seikkoja, joiden perusteella liiton voisi katsoa laiminlyöneen informointivelvoitettaan kunnille ja muille viranomaisille.

MRL:n 28 § mukaisten sisältövaatimusten vastaisuus

Valituksessa on katsottu, että kaava ei täytä maakuntakaavan sisältövaatimuksia mm. tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen ja alueiden käytön ekologisen kestävyuden osalta.

Helsingin seudun vaihemaakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitetty MRL 28 §:n sisältövaatimusten mukaisesti erityistä huomiota ympäristön ja talouden kannalta kestäviin liikenteen ja teknisen huollon järjestelyihin. Uusimaa-kaavan kokonaisuuden keskeinen tavoite on taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä yhdyskuntarakenne.

MRL 28 §:n 1 momentin mukaisesti on maakuntakaavan laadinnassa otettu huomioon maakunnan oloista johtuvat erityiset tarpeet. Joukkoliikenteen osalta tämä koskee myös raideliikenteen kehittämisedellytysten turvaamista Helsingin seudulla. Helsingin seudun raideliikenteellä on huomattava vaikutus koko seudun liikenteen kestävyuteen. Tulevaisuuden lähiliikenne tarvitsee lisää uutta junakalustoa, mikä vastaavasti vaatii lisää varikkotiloja huollolle ja oman uuden varikon. Raskaan raideliikenteen varikot ovat välttämätön osa seudullisen junaliikenteen toimivuuden ja lisäämisen kannalta, jolloin niillä on erityistä merkitystä myös yleisen edun kannalta. On myös huomattava, että uudet lähiliikenteen varikot vapauttavat kapasiteettia kasvavan kaukoliikenteen käyttöön, jolloin tehdyillä alueidenkäyttörahoituksilla on myös valtakunnallista merkitystä.

MRL 28 §:n mukaan on säännöksessä mainitut seikat selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää. Maakuntakaavan yhteydessä on selvitetty ja otettu huomioon muun muassa valituksessa mainitut valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt, terveellinen ja turvallinen elinympäristö sekä elinkeinoelämän toimintaedellytykset MRL 28 §:n edellyttämällä tavalla. Varikon vaikutuksia on arvioitu suhteessa maakuntakaavan yleispiirteiseen tarkkuustasoon ja selvitykset on otettu tarpeellisilta osin huomioon mm. kaavamääräyksissä.

Raskaan raideliikenteen varikon kohdemerkintään liittyen on tehty luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-vaikutusten arviointi koskien Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -aluetta. Uudenmaan liitto sai 9.10.2019 Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisen lausunnon arvioinneista, jotka koskevat Uusimaa-kaavan 2050 vaikutuksia Natura 2000 -verkoston alueisiin. Arviointiraporttia oli täydennetty Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -alueen osalta sen jälkeen, kun kaavaehdotukseen oli lisätty raskaan raideliikenteen varikoiden kohdemerkinnät.

Lausunnossaan ELY-keskus katsoo, että Uusimaa-kaava 2050 ei yksistään tai myöskään tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa merkittävästi heikennä Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja, kun arvioinnissa kuvatut lieventämistoimet toteutetaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Yksi merkittävistä lieventämistoimenpiteistä on hulevesien hallinta. Lausunnossaan ELY-keskus toteaa, että ”Vedenlaadun heikkenemisen estäminen on sekä meriuposkuoriaisen että suojelun perusteena olevien vesiluontotyypin kannalta keskeisintä.”

Tarpeellisiksi katsottujen lieventämistoimenpiteiden toteuttamisesta voidaan suurelta osin määrätä vasta yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä.

Tarkemmat vaikutukset vesistöihin, pohjaveteen sekä luontoarvoihin tulevat selvitettäväksi yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Maakuntakaava ei ole toteuttava kaava. Maakuntakaavassa ei ole ratkaistu varikon yksityiskohtaista sijaintia, rakentamisedellytyksiä eikä sitä, miten varikko toteutetaan. Varikon toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua, missä yhteydessä myös luonnonsuojelulain mukaisen luontoarvojen heikentämiskiellon toteutuminen tulee edelleen arvioitavaksi.

Maakuntakaavan oikeusvaikutuksiin kuuluu, että se on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa. Maakuntakaavassa osoitettu varikkoalue -merkinnän toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja merkintään liittyvät suunnittelumääräykset ohjaavat tätä suunnittelua. Raskaan raideliikenteen varikkoa koskevan suunnittelumääräyksen mukaan varikko tulee suunnitella siten, että toiminnasta aiheutuvat melu- ja muut ympäristöhäiriöt ovat mahdollisimman vähäiset. Lisäksi suunnittelumääräys edellyttää, että uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava ympäristöönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot sekä ottaa huomioon alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset ominaispiirteet.

Aluetta koskevat myös kaavan yleiset suunnittelumääräykset, joissa edellytetään muun muassa, että yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja alueidenkäytössä on otettava huomioon alueiden arvokkaat ominaispiirteet ja turvattava luonnon, maiseman ja kulttuuriympäristön arvot. Yleisissä määräyksissä todetaan Natura-alueita koskien, että yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon Natura 2000 -ohjelmaan kuuluvat tai siihen kuuluviksi ehdotetut alueet, turvattava alueiden yhtenäisyys, arvioitava suunnitelmasta alueelle kohdistuvat vaikutukset ja huolehdittava, ettei merkittävästi heikennetä niitä luonnonarvoja, joiden perusteella alue on ehdotettu tai sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Suunnitelman vaikutukset ja hyväksymisedellytykset tulee arvioida siten kuin luonnonsuojelulaissa on säädetty. Vaikutuksia arvioidessa on otettava huomioon mahdolliset yhteisvaikutukset muiden suunnitelmien ja hankkeiden kanssa. Suunnittelussa tulee käyttää valtioneuvoston Natura-alueita koskeviin päätöksiin sisältyviä aluerajauksia sekä viimeisimpiä Natura-tietolomakkeita.

Alueen kulttuuriympäristöarvot on otettu maakuntakaavassa asianmukaisesti huomioon. Luoman alueen kulttuuriympäristön ja maiseman arvot on osoitettu maakuntakaavassa alueen erityisominaisuuksia kuvaavalla kaavamerkinnällä sekä niitä koskevilla suunnittelumääräyksillä (Maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö ja valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö RKY 2009). Kiinteät muinaisjäännökset on Suomessa rauhoitettu muinaismuistolailalla

(295/1963). Laki koskee sekä olemassa olevia, että vielä löytämättömiä muinaisjäännöksiä.

Alueella voi olla samanaikaisesti voimassa useita eri maakuntakaavamerkintöjä. Tulkittaessa päällekkäisten merkintöjen keskinäistä suhdetta on otettava huomioon maakuntakaavan yleispiirteisyys, eri merkintätyyppien luonne ja merkintöihin liittyvät määräykset. Päällekkäisiä kaavamerkintöjä tulee yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulkita ja yhteensovittaa siten, että merkintöjen osoittamat alueidenkäytön periaatteet voivat toteutua. Esimerkiksi varikkoalueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa voidaan sovittaa tulevia toimintoja kulttuuriympäristöön ja pienentää haittavaikutuksia ottamalla huomioon maisemallisia tekijöitä, kuten tärkeitä näkymiä ja rakentamisen suhdetta ympäristöön. Kulttuuriympäristöjen huomioon ottamisvelvoite yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa koskee sekä maakuntakaavan erillistä kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeää alueominaismerkintää, että kaavan yleisiä suunnittelumääräyksiä ja raskaan raideliikenteen varikko -merkintää.

Muutoksenhakijat: [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] ja [REDACTED]

Muutoksenhakijat vaativat:

- Helsingin hallinto-oikeuden päätöksen 24.9.2021, H4582/2021 sekä Uudenmaan liiton maakuntavaltuuston päätöksen 25.8.2020 § 20 ja sillä hyväksytyn Uusimaa-kaava 2050 -kokonaisuuteen kuuluvan Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan kumoamista lainvastaisena siltä osin kuin kaavassa on osoitettu raskaan raideliikenteen varikkomerkintä Espoon ja Kirkkonummen rajalle (Luoman ja Mankin alueelle).
- Uudenmaan liiton määräämistä korvaamaan HLKL: 74 § nojalla muutoksenhakijoille muutoksenhausta aiheutuneet kulut laillisine korkoineen Helsingin hallinto-oikeuden osalta hallinto-oikeudessa vaaditulla tavalla ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa mikäli valituslupa myönnetään, vastaselitysvaiheessa esitettävän kuluerrittelyn mukaisesti.
- Korkeinta hallinto-oikeutta suorittamaan katselmuksen po. varikkomerkinnän vaikutusalueella.

Valituksessa vaatimuksia on perusteltu muun muassa sillä, että varikko koskeva kaavamerkintä on otettu kaavaan vasta kaavan luonnosvaiheen jälkeen, merkintä ei perustu riittäviin selvityksiin ympäristövaikutuksista, varikko koskeva kaavamerkintä ei toteuta VATien vaatimuksia kulttuuriympäristön suojelun osalta ja on myös maankuntakaavan sisältövaatimusten vastainen.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa:

Vuorovaikutus kaavan valmistelussa

Maankäyttö- ja rakennuslain 6 §:n mukaan kaavaa valmisteltaessa on oltava vuorovaikutuksessa niiden henkilöiden ja yhteisöjen kanssa, joiden oloihin tai etuihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa. Kaavoja valmistelevien viranomaisten on tiedotettava kaavoituksesta sillä tavoin, että niillä, joita asia koskee, on mahdollisuus seurata kaavoitusta ja vaikuttaa siihen.

Maakuntakaavan vuorovaikutus ja kaavoituksesta tiedottaminen on toteutettu niin, että kaavoitukseen on ollut mahdollista osallistua koko kaavatyön ajan. Laissa ei ole säädetty vuorovaikutusmenettelyiden

yksityiskohdista. Tässä kaavaprosessissa vuorovaikutuksen toteuttamistapana on ollut lakisääteisten kaavan nähtävilläolojen ja viranomaisneuvottelujen lisäksi sidosryhmäneuvottelut, esittelytilaisuudet ja seminaarit, työpajat, kuntaryhmätapaamiset sekä verkkovuorovaikutus. Viralliset lausunnot on pyydetty kunnilta ja viranomaisilta, joiden toimialaa kaavassa on käsitelty, sekä kaavaprosessin kannalta tärkeimmiltä toimijoilta ja yhteisöiltä. Myös vapaamuotoista palautetta on ollut mahdollista antaa koko kaavatyön ajan. Kaavan ratkaisuja ja aineistoja on lisäksi esitelty laajasti kaavan nettisivuilla sekä kaavan uutiskirjeissä ja sosiaalisessa mediassa. Uudenmaan liittoon yhteydessä olleille maanomistajille sekä muille osallisille on toimitettu pyynnöstä lisätietoja.

Aloitusvaiheessa valmisteltiin MRL 63 §:n mukainen kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Kaavakokonaisuuden vireilletulosta ja mahdollisuudesta antaa palautetta osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta kuulutettiin MRA 30 §:n mukaisesti. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma sisälsi kaavatyön kannalta keskeisimmät aihealueet, kaavan tavoitteet, prosessin kuvauksen sekä kuvauksen vaikutusten arvioinnista. Lisäksi suunnitelma antoi osallisille tietoa vaikutusmahdollisuuksista. Osallistumis- ja arviointisuunnitelman tehtävänä on välittää tietoa vuorovaikutuksen toteuttamistavoista, eikä siihen kohdistu samoja vaatimuksia kuin kaavaselostukseen esimerkiksi kaavan vaikutusten arvioinnin esittelemisestä.

Uusimaa-kaava 2050 ehdotusvaiheen kokonaisuus oli lausunnoilla MRA 13 § mukaisesti ennen nähtävillä asettamista. Lausuntopalautteen pohjalta maakuntahallitus päätti hyväksyessään lausuntoihin annettavat vastineet, että nähtävillä asetettavaan ehdotukseen lisätään raskaan raideliikenteen varikon merkintä. Vuorovaikutteisen kaavaprosessin kuluessa on tavanomaista ja asiaan kuuluvaa, että nähtävillä olleeseen kaavaluonnokseen tulee muutoksia. Raskaan raideliikenteen varikkoa koskevan kaavamerkinnän lisääminen kaavaehdotukseen luonnosvaiheen nähtävilläolon jälkeen ei ole MRL:n vastaista.

Uusimaa-kaavan toinen lakisääteinen viranomaisneuvottelu järjestettiin 14.8.2019. Neuvotteluun oli kutsuttu MRL 66 §:n mukaisesti Uudenmaan ELY-keskus ja ministeriöt, joiden toimialaan kuuluvia valtakunnallisesti merkittäviä asioita kaavassa käsitellään, sekä muut kaavan kannalta keskeiset viranomaiset ml. Museovirasto.

Kaavaehdotus on ollut 8.10.– 8.11.2019 nähtävillä, jolloin osallisilla ja myös viranomaisilla on ollut mahdollisuus laatia muistutus. Kaavaehdotuksen nähtävilläolon jälkeen varikkomerkintää koskevaa suunnittelumääräystä täydennettiin. Useammassa muistutuksessa korostettiin ympäristö- ja luontoarvojen turvaamisen, alueen kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten ominaispiirteiden huomioon ottamisen ja hulevesien hallintaa koskevien tekijöiden huomioimisen tärkeyttä ja varikkomerkinnän kaavamääräystä päätettiin täydentää tältä osin. Suunnittelumääräyksen täydentäminen edellä kuvatulla tavalla ehdotuksen nähtävilläolon jälkeen ei ole sellainen MRA 32 §:n mukainen olennainen muutos, joka olisi edellyttänyt kaavaehdotuksen asettamista uudelleen nähtävillä, sillä vastaava ohjausvaikutus oli jo olemassa kaavan yleisten suunnittelumääräysten kautta.

Kaavaselostuksen luvussa 8 on kuvattu yksityiskohtaisemmin maakuntakaavaprosessin aikana toteutettua vuorovaikutusta ja viestintää.

Maakuntahallitus toteaa lisäksi, että nähtävillä oloa koskevien säännösten tarkoitus on turvata osallisten tiedonsaanti- ja vaikutusmahdollisuudet. Valituksessa ei ole tuotu esiin seikkoja, joiden perusteella liiton voisi katsoa laiminlyöneen kaavaprosessista tiedottamisen, tai että mahdollisuus vaikuttaa kaavaprosessiin olisi jäänyt toteutumatta muutoksenhakijoilta tai muiltakaan osallisilta.

Kaavan vaikutusten selvitysvelvollisuus (MRL 9 § ja MRA 1 §)

Valituksissa on esitetty varikkoa koskevien selvitysten olevan puutteellisia mm. maiseman- ja kulttuurihistoriallisten arvojen, asumisen ja muiden elinkeinojen toimintaedellytysten, melun, valon, liikenteen, rakennusaikaisen ääriään, luontoarvoihin kohdistuvien vaikutusten, vesistö- ja pohjavesivaikutusten, häiriöiden yhteisvaikutusten sekä ympäristövaikutusten tasapuolisen arvioinnin osalta. Lisäksi on esitetty selvitysten olevan tarkoitushakuisia rakentamiskustannusten osalta.

Maakuntakaavaa laadittaessa valituksessa mainittuja vaikutuksia on selvitetty suunnittelun yhteydessä seuraavasti.

MRL 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvitetessä on otettava huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus. MRL:n mukaisen kaavajärjestelmän luonteeseen kuuluu, että yleispiirteisemmässä kaavassa osoitettu maankäyttöratkaisu täsmentyy ja jäsentyy tarkemmaksi yksityiskohtaisempia kaavoja laadittaessa. MRL 4 §:n mukaisesti maakuntakaava on yleispiirteinen alueiden käytön suunnitelma, jonka tehtävänä on MRL 25 §:n mukaan esittää alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja osoittaa maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita. Kuntien maankäytön yleispiirteinen ohjaaminen ja toimintojen yhteen sovittaminen tapahtuu yleiskaavoituksella. Asemakaava ohjaa yksityiskohtaisesti rakentamista ja muuta alueiden käytön järjestämistä.

Maakuntakaavan vaikutuksia, mukaan lukien varikkovarauksen ympäristövaikutukset, on selvitetty ottaen huomioon maakuntakaavan tehtävä ja tarkoitus yleispiirteisenä maankäytön suunnitelmana sekä huomioiden kaavan aikajänne alueidenkäyttöä ohjaavana seudullisena suunnitelmana vuoteen 2050. Vaikutusten arviointia täydennetään ja tarkennetaan edelleen kuntakaavoituksen ja hankesuunnittelun yhteydessä. Maakuntakaavaratkaisua taustoittavat laajat selvitykset, jotka on keskeisiltä osiltaan raportoitu osana kaava-aineistoa. Alkuperäiset selvitykset ovat saatavana verkossa ja niihin on viitattu kaava-aineistossa.

Rantaradan varikon sijainti perustuu Väyläviraston selvitykseen ”Lähiliikennevarikkoselvitys Espoon ja Kirkkonummen alueella” (jäljempänä Väyläviraston (2019) selvitys). Selvityksessä on arvioitu varikon vaikutuksia ympäristöön eri sijoituspaikoissa Luoman, Mankin ja Vuohimäen alueilla. Kolmen tarkasteltavan varikkovaihtoehdon osalta on tarkasteltu ja vertailtu seuraavia vaikutuksia; liikenteellisiä vaikutuksia, vaikutuksia kaavoitukseen ja maankäyttöön sekä ihmisiin, maisemaan ja kulttuuriperintöön liittyviä vaikutuksia. Lisäksi on tarkasteltu luontoon kohdistuvia vaikutuksia ja ympäristöhäiriöitä sekä arvioitu kohteiden rakennettavuutta. Jokaiselle kohteelle on myös laskettu rakennuskustannusarvio. Luontovaikutusten arviointiin on sisällynyt mm. arviointi vaikutuksista alueen luontoarvoihin sekä pinta- ja pohjavesiin. Kyseisessä selvityksessä esitettiin varikkosuunnitelmien tarkentamista Mankin ja Luoman alueiden osalta. Sijaintipaikkoja on tarkasteltu Luoman

ja Mankin osalta myös aiemmassa vuonna 2017 valmistuneessa selvityksessä

Väyläviraston (2019) selvityksen lisäksi varikon sijaintia suhteessa alueen kulttuuriympäristöön ja maisemaan on tarkasteltu myös Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan ehdotusvaiheessa laaditussa selvityksessä ”Kooste rantaradan varikkoa koskevista tarkasteluista liittyen maisemaan, kulttuuriympäristöön ja viheryhteyksiin” (Uudenmaan liitto 2019). Uudenmaan liiton laatima tarkastelu on tehty suhteessa maakuntakaavan yleispiirteiseen suunnittelutasoon.

Myös varikon sijaintia suhteessa asutukseen on yleispiirteisesti kuvattu edellä mainituissa Väyläviraston (2019) ja Uudenmaan liiton (2019) selvityksissä.

Väyläviraston (2019) selvityksessä on myös tehty alustavaa vaikutusten arviointia melu-, valo-, tai värinävaikutuksista. Maakuntakaavaa koskevassa kaavaselostuksessa (s. 97) on kuvattu tiivistetysti varikkomerkinän vaikutuksia mm. asukkaisiin, elinoloihin ja yhteisöihin sekä talouteen ja elinkeinoihin.

Selvityksissä esille tulleita vaikutuksia, kuten maisema-, melu-, värinä- ja valovaikutuksia on kaavassa otettu huomioon antamalla varikkoaluetta koskevaan merkintään kohdistuvia kaavamääräyksiä. Suunnittelumääräyksen mukaan varikko tulee suunnitella siten, että toiminnasta aiheutuvat melu- ja muut ympäristöhäiriöt ovat mahdollisimman vähäiset ja että uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava ympäristöönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot sekä ottaa huomioon alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset ominaispiirteet. Maakuntakaavassa annettu suunnittelumääräys ohjaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja ohjaa yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa kiinnittämään huomiota niihin asioihin ja teknisillä ratkaisuihin, joilla on mahdollista estää ja lieventää haitallisia vaikutuksia.

Selvitysten huomiointia kaavaratkaisussa käydään tarkemmin läpi kappaleessa *Maakuntakaavan sisältövaatimukset (MRL 28 §)*.

Valinta selvitettyjen varikkovaihtoehtojen väliltä on tehty kaavaehdotuksen laadinnan yhteydessä vuonna 2019 Väyläviraston selvityksen ja vuorovaikutuksen perusteella. Valinta on tehty sen hetkisen parhaan ja tuoreimman tiedon mukaan. Laaditut selvitykset antavat riittävät tiedot varikon vaikutuksista ja sijoittamisen alueidenkäytöllisistä edellytyksistä maakuntaavassa, jossa varikon yksityiskohtaista sijaintia tai rakentamismahdollisuuksia ei ole ratkaistu.

Varikon tarkka sijainnin määrittely ja laajuus edellyttävät maakuntakaavaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua, kuten ratelain mukaisten suunnitelmien ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyn tekemistä ennen varikon toteuttamiseen mahdollistavia lupaprosesseja. Osaksi yksityiskohtaisempaan suunnittelua kuuluu myös tarkemmat maastotutkimukset ja -mittaukset.

Maakuntahallitus katsoo, että Helsingin seudun vaihemaakuntakaava perustuu MRL 9 §:n edellyttämällä tavalla kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valituksessa on katsottu, että varikkovaraus ei toteuta VAT:n vaatimuksia kulttuuriympäristön suojelun osalta, sekä viitataan myös sään ääri-ilmiöitä, tulvia ja ilmastonmuutoksen vaikutuksia koskeviin valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on otettava huomioon maakuntakaavoituksessa siten, että edistetään niiden toteutumista. VAT konkretisoivat valtakunnallisesti merkittävissä asioissa maankäyttö- ja rakennuslain 5 §:ssä säädettyjä alueidenkäytön suunnittelun tavoitteita. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet eivät laajenna kaavojen sisältövaatimusten alaa, eivätkä luo uusia oikeudellisia perusvaatimuksia kaavoitukselle. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että VAT kuvaavat lähinnä valtakunnallisen suunnan, miten alueiden käyttöä tulisi suunnitella.

Muutoksenhaun kohteena olevassa maakuntakaavassa on valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettu huomioon maakuntakaavan tehtävä ja tarkkuus huomioiden.

Maakuntahallitus toteaa, että valituksessa mainitut viittaukset VAT:hin kytkeytyvät maakuntakaavan sisältövaatimuksista maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen sekä tarkoituksenmukaisesta alue- ja yhdyskuntarakenteesta huolehtimiseen, jolla luodaan edellytyksiä terveelliselle ja turvalliselle elinympäristölle.

Raskaan raideliikenteen varikkoa koskevan kaavamerkinnän ja siihen liittyvän kaavamääräyksen mukaan ”Uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava ympäristöönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot sekä ottaa huomioon alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset ominaispiirteet. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota hulevesien hallintaan ja varauduttava sään ääri-ilmiöihin.” Kaavamääräyksessä on tunnistettu ja otettu huomioon tarve ohjata maakuntakaavassa osoitetun maankäytön yksityiskohtaisempaa suunnittelua ottaen huomioon VAT ja maakuntakaavan sisältövaatimukset.

Maakuntakaavan sisältövaatimukset (MRL 28 §)

Valituksessa on katsottu, että kaava ei täytä maakuntakaavan sisältövaatimuksia mm. valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden, luonnonsuojeluohjelmien, tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen, alueiden käytön ekologisen kestävyys, kestävä liikenteen ja teknisen huollon, elinkeinoelämän toimintamahdollisuuksien (mm. maatalous) ja varsinkin luonnonarvojen kulttuuriperinnön ja maiseman vaalimisen osalta.

Helsingin seudun vaihemaakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitetty MRL 28 §:n sisältövaatimusten mukaisesti erityistä huomiota ympäristön ja talouden kannalta kestäviin liikenteen ja teknisen huollon järjestelyihin. Uusimaakaavan kokonaisuuden keskeinen tavoite on taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä yhdyskuntarakenne.

MRL 28 §:n 1 momentin mukaisesti on maakuntakaavan laadinnassa otettu huomioon maakunnan oloista johtuvat erityiset tarpeet. Joukkoliikenteen osalta tämä koskee myös raideliikenteen kehittämisedellytysten turvaamista Helsingin seudulla. Helsingin seudun raideliikenteellä on huomattava vaikutus koko seudun liikenteen kestävyys. Tulevaisuuden lähiliikenne tarvitsee lisää uutta junakalustoa, mikä vastaavasti vaatii lisää varikkotiloja huollolle ja oman uuden varikon. Raskaan raideliikenteen

varikot ovat välttämätön osa seudullisen junaliikenteen toimivuuden ja lisäämisen kannalta, jolloin niillä on erityistä merkitystä myös yleisen edun kannalta. On myös huomattava, että uudet lähiliikenteen varikot vapauttavat kapasiteettia kasvavan kaukoliikenteen käyttöön, jolloin tehdyillä alueidenkäyttöratkaisuilla on myös valtakunnallista merkitystä.

MRL 28 §:n mukaan on säännöksessä mainitut seikat selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää. Maakuntakaavan yhteydessä on selvitetty ja otettu huomioon muun muassa valituksessa mainitut valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt, terveellinen ja turvallinen elinympäristö sekä elinkeinoelämän toimintaedellytykset MRL 28 §:n edellyttämällä tavalla. Varikon vaikutuksia on arvioitu suhteessa maakuntakaavan yleispiirteiseen tarkkuustasoon ja selvitykset on otettu tarpeellisilta osin huomioon mm. kaavamääräyksissä. Maakuntakaavan yhteydessä tehtyjä selvityksiä valituksessa mainituilta osin on kuvattu tarkemmin edellä luvussa *Kaavan vaikutusten selvitysvastuu (MRL 9 § ja MRA 1 §)*.

Maakuntakaavan oikeusvaikutuksiin kuuluu, että se on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa. Maakuntakaavassa osoitettu varikkoalue -merkinnän toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja merkintään liittyvät suunnittelumääräykset ohjaavat tätä suunnittelua. Raskaan raideliikenteen varikkoa koskevan suunnittelumääräyksen mukaan varikko tulee suunnitella siten, että toiminnasta aiheutuvat melu- ja muut ympäristöhäiriöt ovat mahdollisimman vähäiset. Lisäksi suunnittelumääräys edellyttää, että uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava ympäristönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot sekä ottaa huomioon alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset ominaispiirteet.

Aluetta koskevat myös kaavan yleiset suunnittelumääräykset, joissa edellytetään muun muassa, että yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja alueidenkäytössä on otettava huomioon alueiden arvokkaat ominaispiirteet ja turvattava luonnon, maiseman ja kulttuuriympäristön arvot.

Alueen kulttuuriympäristöarvot on otettu maakuntakaavassa asianmukaisesti huomioon. Luoman alueen kulttuuriympäristön ja maiseman arvot on osoitettu maakuntakaavassa alueen erityisominaisuuksia kuvaavalla kaavamerkinnällä sekä niitä koskevilla suunnittelumääräyksillä (Maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö ja valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö RKY 2009). Kiinteät muinaisjäännekohteet on Suomessa rauhoitettu muinaismuistolain (295/1963). Laki koskee sekä olemassa olevia, että vielä löytämättömiä muinaisjäännekohteita.

Alueella voi olla samanaikaisesti voimassa useita eri maakuntakaavamerkintöjä. Tulkittaessa päällekkäisten merkintöjen keskinäistä suhdetta on otettava huomioon maakuntakaavan yleispiirteisyys, eri merkintätyyppien luonne ja merkintöihin liittyvät määräykset. Päällekkäisiä kaavamerkintöjä tulee yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulkita ja yhteensovittaa siten, että merkintöjen osoittamat alueidenkäytön periaatteet voivat toteutua. Esimerkiksi varikkoalueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa voidaan sovittaa tulevia toimintoja kulttuuriympäristöön ja pienentää haittavaikutuksia ottamalla huomioon maisemallisia tekijöitä, kuten tärkeitä näkymiä ja rakentamisen suhdetta ympäristöön. Kulttuuriympäristöjen huomioon ottamisvelvoite

yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa koskee sekä maakuntakaavan erillistä kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeää alueominaismerkintää, että kaavan yleisiä suunnittelumääräyksiä ja raskaan raideliikenteen varikko -merkintää.

Maakuntahallitus toteaa lisäksi, että maakuntakaava on yleispiirteinen alueidenkäytön suunnitelma, eikä siinä ole ratkaistu alueidenkäyttöä tai rakentamismahdollisuuksia kiinteistökohtaisesti. Maakuntakaavan toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempia suunnittelu- ja lupamenettelyjä, kuten yleis- ja asemakaavojen laatimista. Maakuntahallitus katsoo, ettei maakuntakaavassa esitetty kaavaratkaisu aiheuta maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa.

Luonnonsuojelu- ja vesilainsäädännön vaatimukset

Osoitettaessa varikkovaraus maakuntakaavaan on huomioitu luonnonsuojelu- ja vesilainsäädännön vaatimukset.

Raskaan raideliikenteen varikon kohdemerkintään liittyen on tehty luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-vaikutusten arviointi koskien Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -aluetta. Uudenmaan liitto sai 9.10.2019 Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisen lausunnon arvioinneista, jotka koskevat Uusimaa-kaavan 2050 vaikutuksia Natura 2000 -verkoston alueisiin. Arviointiraporttia oli täydennetty Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -alueen osalta sen jälkeen, kun kaavaehdotukseen oli lisätty raskaan raideliikenteen varikoiden kohdemerkinnät.

Lausunnoissaan ELY-keskus katsoo, että Uusimaa-kaava 2050 ei yksistään tai myöskään tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa merkittävästi heikennä Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja, kun arvioinnissa kuvatut lieventämistoimet toteutetaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Yksi merkittävistä lieventämistoimenpiteistä on hulevesien hallinta. Lausunnoissaan ELY-keskus toteaa, että ”Vedenlaadun heikkenemisen estäminen on sekä meriuposkuoriansen että suojelun perusteena olevien vesiluontotyypin kannalta keskeisintä.”

Tarpeelliseksi katsottujen lieventämistoimenpiteiden toteuttamisesta voidaan suurelta osin määrätä vasta yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä. Maakuntakaavalla ei sen tarkoitus ja maankäyttö- ja rakennuslain eri kaavatasoja koskevat säännökset huomioon ottaen ole tarpeen eikä yleensä mahdollistakaan ratkaista rakentamisen tai muunkaan maankäytön edellyttämiä tarkempia yksityiskohtia. Maakuntakaava ohjaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua, eikä se ole esteenä arvioinnissa kuvattujen lieventämistoimien toteuttamiselle yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Natura 2000 -alueen suojelun perusteena ovat luontoarvot, vedenlaatu sekä muut luontoarvot turvataan maakuntakaavassa useiden suunnittelumääräysten kautta. Maakuntakaavan yleiset suunnittelumääräykset edellyttävät ottamaan huomioon Natura 2000 -ohjelmaan kuuluvat tai siihen kuuluviksi ehdotetut alueet, turvaamaan alueiden yhtenäisyyden, arvioimaan suunnitelmasta alueelle kohdistuvat vaikutukset ja huolehtimaan, ettei merkittävästi heikennetä niitä luonnonarvoja, joiden perusteella alue on ehdotettu tai sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Yleiset suunnittelumääräykset, mukaan lukien Natura-alueita koskeva yleinen suunnittelumääräys, koskevat koko kaava-aluetta.

Raskaan raideliikenteen varikon suunnittelumääräys edellyttää sopeuttamaan uuden rakentamisen ja muun maankäytön ympäristöönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot. Lisäksi varikon suunnittelumääräyksessä edellytetään kiinnittämään yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa huomiota hulevesien hallintaan. Myös yleisissä suunnittelumääräyksissä todetaan, että: ”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on edistettävä vesiensuojelua ja pyrittävä parantamaan vesien ekologista tilaa”.

Yleinen suunnittelumääräys ja merkintäkohtaiset suunnittelumääräykset liittyvät yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja muuta viranomaistoimintaa koskeviin oikeusvaikutuksiin. Maakuntakaavan yleispiirteisyys mahdollistaa erilaisia, paikalliset tarpeet ja olosuhteet huomioon ottavia toteuttamisvaihtoehtoja, jotka arvioidaan ja ratkaistaan yksityiskohtaisemman suunnittelun sekä lupaharkinnan yhteydessä myös valituksessa mainitun vesistöjen suojelun ja muiden luontoarvojen osalta. Tarkemmat vaikutukset vesistöihin, pohjaveteen sekä luontoarvoihin tulevat selvitettäväksi yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Maakuntakaava ei ole toteuttava kaava. Maakuntakaavassa ei ole ratkaistu varikon yksityiskohtaista sijaintia, rakentamisedellytyksiä eikä sitä, miten varikko toteutetaan. Varikon toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua, missä yhteydessä myös luonnonsuojelulain mukaisen luontoarvojen heikentämiskiellon toteutuminen tulee edelleen arvioitavaksi.

Varikkoalueen toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja kaavan suunnittelumääräykset on annettu sen turvaamiseksi, että alueen jatkosuunnittelussa ja toteuttamisessa Natura-alueeseen kohdistuvat mahdolliset haitalliset vaikutukset tulevat huomioon otetuiksi ja vaikutuksia rajoitetaan niin, ettei luonnonarvoille synny merkittävää heikennystä alueen jatkosuunnittelussa. Maakuntakaavassa on otettu riittävällä tavalla huomioon luonnonsuojelulain 64 a §:n mukainen heikentämiskiello.

Päätöksen perustelujen puutteellisuus

Valituksessa esitetään, että sen enempää kaavapäätöksen kuin hallinto-oikeuden päätöksenkään perustelut eivät täytä toisaalta hallintolain ja toisaalta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain asettamia vaatimuksia.

Maakuntahallitus toteaa, että maakuntakaavan laatimismenettelyä ohjaavat maankäyttö- ja rakennuslain säännökset. MRL:n mukaisesti kartalla esitettävän maakuntakaavan perustelut esitetään kaavaselostuksessa, eikä hallintolain yleissäännös päätöksen perustelemisesta tule sovellettavaksi maakuntakaavan hyväksymispäätökseen.

Muutoksenhakija: [REDACTED]

Muutoksenhakija vaatii:

- Helsingin hallinto-oikeuden päätöksen 24.9.2021, H4582/2021 sekä Uudenmaan liiton maakuntavaltuuston päätöksen 25.8.2020 § 20 ja sillä hyväksytyn Uusimaa-kaava 2050 -kokonaisuuteen kuuluvan Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan kumoamista lainvastaisena siltä osin kuin kaavassa on osoitettu raskaan raideliikenteen varikkomerkitä Espoon ja Kirkkonummen rajalle (Luoman ja Mankin alueelle).
- Uudenmaan liiton määräämistä korvaamaan HLKL: 74 § nojalla muutoksenhakijoille muutoksenhausta aiheutuneet kulut laillisine korkoineen Helsingin hallinto-oikeuden osalta hallinto-oikeudessa

vaaditulla tavalla ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa mikäli valituslupa myönnetään, vastaselitysvaiheessa esitettävän kuluerittelyn mukaisesti.

- Korkeinta hallinto-oikeutta suorittamaan katselmuksen po. varikkomerkinän vaikutusalueella.

Valituksessa vaatimuksia on perusteltu muun muassa sillä, että varikkoa koskeva kaavamerkintä on otettu kaavaan vasta kaavan luonnosvaiheen jälkeen, merkintä ei perustu riittäviin selvityksiin ympäristövaikutuksista, varikkoa koskeva kaavamerkintä ei toteuta VATien vaatimuksia kulttuuriympäristön suojelun osalta ja on myös maankuntakaavan sisältövaatimusten vastainen.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa:

Vuorovaikutus kaavan valmistelussa

Maankäyttö- ja rakennuslain 6 §:n mukaan kaavaa valmisteltaessa on oltava vuorovaikutuksessa niiden henkilöiden ja yhteisöjen kanssa, joiden oloihin tai etuihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa. Kaavoja valmistelevien viranomaisten on tiedotettava kaavoituksesta sillä tavoin, että niillä, joita asia koskee, on mahdollisuus seurata kaavoitusta ja vaikuttaa siihen.

Maakuntakaavan vuorovaikutus ja kaavoituksesta tiedottaminen on toteutettu niin, että kaavoitukseen on ollut mahdollista osallistua koko kaavatyön ajan. Laissa ei ole säädetty vuorovaikutusmenettelyiden yksityiskohdista. Tässä kaavaprosessissa vuorovaikutuksen toteuttamistapana on ollut lakisääteisten kaavan nähtävilläolojen ja viranomaisneuvottelujen lisäksi sidosryhmäneuvottelut, esittelytilaisuudet ja seminaarit, työpajat, kuntaryhmätapaamiset sekä verkkovuorovaikutus. Viralliset lausunnot on pyydetty kunnilta ja viranomaisilta, joiden toimialaa kaavassa on käsitelty, sekä kaavaprosessin kannalta tärkeimmiltä toimijoilta ja yhteisöiltä. Myös vapaamuotoista palautetta on ollut mahdollista antaa koko kaavatyön ajan. Kaavan ratkaisuja ja aineistoja on lisäksi esitelty laajasti kaavan nettisivuilla sekä kaavan uutiskirjeissä ja sosiaalisessa mediassa. Uudenmaan liittoon yhteydessä olleille maanomistajille sekä muille osallisille on toimitettu pyynnöstä lisätietoja.

Aloitusvaiheessa valmisteltiin MRL 63 §:n mukainen kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Kaavakokonaisuuden vireilletulosta ja mahdollisuudesta antaa palautetta osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta kuulutettiin MRA 30 §:n mukaisesti. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma sisälsi kaavatyön kannalta keskeisimmät aihealueet, kaavan tavoitteet, prosessin kuvauksen sekä kuvauksen vaikutusten arvioinnista. Lisäksi suunnitelma antoi osallisille tietoa vaikutusmahdollisuuksista. Osallistumis- ja arviointisuunnitelman tehtävänä on välittää tietoa vuorovaikutuksen toteuttamistavoista, eikä siihen kohdistu samoja vaatimuksia kuin kaavaselostukseen esimerkiksi kaavan vaikutusten arvioinnin esittelemisestä.

Uusimaa-kaava 2050 ehdotusvaiheen kokonaisuus oli lausunnoilla MRA 13 § mukaisesti ennen nähtäville asettamista. Lausuntopalautteen pohjalta maakuntahallitus päätti hyväksyessään lausuntoihin annettavat vastineet, että nähtäville asetettavaan ehdotukseen lisätään raskaan raideliikenteen varikon merkintä. Vuorovaikutteisen kaavaprosessin kuluessa on tavanomaista ja asiaan kuuluvaa, että nähtävillä olleeseen kaavaluonnokseen tulee muutoksia. Raskaan raideliikenteen varikkoa

koskevan kaavamerkinnän lisääminen kaavaehdotukseen luonnosvaiheen nähtävilläolon jälkeen ei ole MRL:n vastaista.

Uusimaa-kaavan toinen lakisääteinen viranomaisneuvottelu järjestettiin 14.8.2019. Neuvotteluun oli kutsuttu MRL 66 §:n mukaisesti Uudenmaan ELY-keskus ja ministeriöt, joiden toimialaan kuuluvia valtakunnallisesti merkittäviä asioita kaavassa käsitellään, sekä muut kaavan kannalta keskeiset viranomaiset ml. Museovirasto.

Kaavaehdotus on ollut 8.10.– 8.11.2019 nähtävillä, jolloin osallisilla ja myös viranomaisilla on ollut mahdollisuus laatia muistutus. Kaavaehdotuksen nähtävilläolon jälkeen varikkomerkintää koskevaa suunnittelumääräystä täydennettiin. Useammassa muistutuksessa korostettiin ympäristö- ja luontoarvojen turvaamisen, alueen kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten ominaispiirteiden huomioon ottamisen ja hulevesien hallintaa koskevien tekijöiden huomioimisen tärkeyttä ja varikkomerkinnän kaavamääräystä päätettiin täydentää tältä osin. Suunnittelumääräyksen täydentäminen edellä kuvatulla tavalla ehdotuksen nähtävilläolon jälkeen ei ole sellainen MRA 32 §:n mukainen olennainen muutos, joka olisi edellyttänyt kaavaehdotuksen asettamista uudelleen nähtävillä, sillä vastaava ohjausvaikutus oli jo olemassa kaavan yleisten suunnittelumääräysten kautta.

Kaavaselostuksen luvussa 8 on kuvattu yksityiskohtaisemmin maakuntakaavaprosessin aikana toteutettua vuorovaikutusta ja viestintää.

Maakuntahallitus toteaa lisäksi, että nähtävillä oloa koskevien säännösten tarkoitus on turvata osallisten tiedonsaanti- ja vaikutusmahdollisuudet. Valituksessa ei ole tuotu esiin seikkoja, joiden perusteella liiton voisi katsoa laiminlyöneen kaavaprosessista tiedottamisen, tai että mahdollisuus vaikuttaa kaavaprosessiin olisi jäänyt toteutumatta muutoksenhakijoilta tai muiltakaan osallisilta.

Kaavan vaikutusten selvitysvelvollisuus (MRL 9 § ja MRA 1 §)

Valituksissa on esitetty varikkoa koskevien selvitysten olevan puutteellisia mm. maiseman- ja kulttuurihistoriallisten arvojen, asumisen ja muiden elinkeinojen toimintaedellytysten, melun, valon, liikenteen, rakennusaikaisen tärinän, luontoarvoihin kohdistuvien vaikutusten, vesistö- ja pohjavesivaikutusten, häiriöiden yhteisvaikutusten sekä ympäristövaikutusten tasapuolisen arvioinnin osalta. Lisäksi on esitetty selvitysten olevan tarkoitushakuisia rakentamiskustannusten osalta.

Maakuntakaavaa laadittaessa valituksessa mainittuja vaikutuksia on selvitetty suunnittelun yhteydessä seuraavasti.

MRL 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvitetäessä on otettava huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus. MRL:n mukaisen kaavajärjestelmän luonteeseen kuuluu, että yleispiirteisemmässä kaavassa osoitettu maankäyttöratkaisu täsmentyy ja jäsenyytymä tarkemmaksi yksityiskohtaisempia kaavoja laadittaessa. MRL 4 §:n mukaisesti maakuntakaava on yleispiirteinen alueiden käytön suunnitelma, jonka tehtävänä on MRL 25 §:n mukaan esittää alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja osoittaa maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita. Kuntien maankäytön yleispiirteinen ohjaaminen ja toimintojen yhteen sovittaminen tapahtuu

yleiskaavoituksella. Asemakaava ohjaa yksityiskohtaisesti rakentamista ja muuta alueiden käytön järjestämistä.

Maakuntakaavan vaikutuksia, mukaan lukien varikkovarauksen ympäristövaikutukset, on selvitetty ottaen huomioon maakuntakaavan tehtävä ja tarkoitus yleispiirteisenä maankäytön suunnitelmana sekä huomioiden kaavan aikajänne alueidenkäyttöä ohjaavana seudullisena suunnitelmana vuoteen 2050. Vaikutusten arviointia täydennetään ja tarkennetaan edelleen kuntakaavoituksen ja hankesuunnittelun yhteydessä. Maakuntakaavaratkaisua taustoittavat laajat selvitykset, jotka on keskeisiltä osiltaan raportoitu osana kaava-aineistoa. Alkuperäiset selvitykset ovat saatavana verkossa ja niihin on viitattu kaava-aineistossa.

Rantaradan varikon sijainti perustuu Väyläviraston selvitykseen ”Lähiliikennevarikkoselvitys Espoon ja Kirkkonummen alueella” (jäljempänä Väyläviraston (2019) selvitys). Selvityksessä on arvioitu varikon vaikutuksia ympäristöön eri sijoituspaikoissa Luoman, Mankin ja Vuohimäen alueilla. Kolmen tarkasteltavan varikkovaihtoehdon osalta on tarkasteltu ja vertailtu seuraavia vaikutuksia; liikenteellisiä vaikutuksia, vaikutuksia kaavoitukseen ja maankäyttöön sekä ihmisiin, maisemaan ja kulttuuriperintöön liittyviä vaikutuksia. Lisäksi on tarkasteltu luontoon kohdistuvia vaikutuksia ja ympäristöhäiriöitä sekä arvioitu kohteiden rakennettavuutta. Jokaiselle kohteelle on myös laskettu rakennuskustannusarvio. Luontovaikutusten arviointiin on sisältynyt mm. arviointi vaikutuksista alueen luontoarvoihin sekä pinta- ja pohjavesiin. Kyseisessä selvityksessä esitettiin varikkosuunnitelmien tarkentamista Mankin ja Luoman alueiden osalta. Sijaintipaikkoja on tarkasteltu Luoman ja Mankin osalta myös aiemmassa vuonna 2017 valmistuneessa selvityksessä.

Väyläviraston (2019) selvityksen lisäksi varikon sijaintia suhteessa alueen kulttuuriympäristöön ja maisemaan on tarkasteltu myös Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan ehdotusvaiheessa laaditussa selvityksessä ”Kooste rantaradan varikkoa koskevista tarkasteluista liittyen maisemaan, kulttuuriympäristöön ja viheryhteyksiin” (Uudenmaan liitto 2019). Uudenmaan liiton laatima tarkastelu on tehty suhteessa maakuntakaavan yleispiirteiseen suunnittelutasoon.

Myös varikon sijaintia suhteessa asutukseen on yleispiirteisesti kuvattu edellä mainituissa Väyläviraston (2019) ja Uudenmaan liiton (2019) selvityksissä.

Väyläviraston (2019) selvityksessä on myös tehty alustavaa vaikutusten arviointia melu-, valo-, tai värinävaikutuksista. Maakuntakaavaa koskevassa kaavaselostuksessa (s. 97) on kuvattu tiivistetysti varikkomerkinän vaikutuksia mm. asukkaisiin, elinoloihin ja yhteisöihin sekä talouteen ja elinkeinoihin.

Selvityksissä esille tulleita vaikutuksia, kuten maisema-, melu-, värinä- ja valovaikutuksia on kaavassa otettu huomioon antamalla varikkoaluetta koskevaan merkintään kohdistuvia kaavamääräyksiä. Suunnittelumääräyksen mukaan varikko tulee suunnitella siten, että toiminnasta aiheutuvat melu- ja muut ympäristöhäiriöt ovat mahdollisimman vähäiset ja että uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava ympäristöönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot sekä ottaa huomioon alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset ominaispiirteet. Maakuntakaavassa annettu suunnittelumääräys ohjaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja ohjaa yksityiskohtaisemmassa

suunnittelussa kiinnittämään huomiota niihin asioihin ja teknisillä ratkaisuihin, joilla on mahdollista estää ja lieventää haitallisia vaikutuksia.

Selvitysten huomiointia kaavaratkaisussa käydään tarkemmin läpi kappaleessa *Maakuntakaavan sisältövaatimukset (MRL 28 §)*.

Valinta selvitettyjen varikkovaihtoehtojen väliltä on tehty kaavaehdotuksen laadinnan yhteydessä vuonna 2019 Väyläviraston selvityksen ja vuorovaikutuksen perusteella. Valinta on tehty sen hetkisen parhaan ja tuoreimman tiedon mukaan. Laaditut selvitykset antavat riittävät tiedot varikon vaikutuksista ja sijoittamisen alueidenkäytöllisistä edellytyksistä maakuntaavassa, jossa varikon yksityiskohtaista sijaintia tai rakentamismahdollisuuksia ei ole ratkaistu.

Varikon tarkka sijainnin määrittely ja laajuus edellyttävät maakuntakaavaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua, kuten ratalain mukaisten suunnitelmien ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyn tekemistä ennen varikon toteuttamiseen mahdollistavia lupaprosesseja. Osaksi yksityiskohtaisempaan suunnittelua kuuluu myös tarkemmat maastotutkimukset ja -mittaukset.

Maakuntahallitus katsoo, että Helsingin seudun vaihemaakuntakaava perustuu MRL 9 §:n edellyttämällä tavalla kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valituksessa on katsottu, että varikkovaraus ei toteuta VAT:n vaatimuksia kulttuuriympäristön suojelun osalta, sekä viitataan myös sään ääri-ilmiöitä, tulvia ja ilmastonmuutoksen vaikutuksia koskeviin valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on otettava huomioon maakuntakaavoituksessa siten, että edistetään niiden toteutumista. VAT konkretisoivat valtakunnallisesti merkittävässä asioissa maankäyttö- ja rakennuslain 5 §:ssä säädettyjä alueidenkäytön suunnittelun tavoitteita. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet eivät laajenna kaavojen sisältövaatimusten alaa, eivätkä luo uusia oikeudellisia perusvaatimuksia kaavoitukselle. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että VAT kuvaavat lähinnä valtakunnallisen suunnan, miten alueiden käyttöä tulisi suunnitella.

Muutoksenhaun kohteena olevassa maakuntakaavassa on valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettu huomioon maakuntakaavan tehtävä ja tarkkuus huomioiden.

Maakuntahallitus toteaa, että valituksessa mainitut viittaukset VAT:hin kytkeytyvät maakuntakaavan sisältövaatimuksista maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen sekä tarkoituksenmukaisesta alue- ja yhdyskuntarakenteesta huolehtimiseen, jolla luodaan edellytyksiä terveelliselle ja turvalliselle elinympäristölle.

Raskaan raideliikenteen varikkoa koskevan kaavamerkinnän ja siihen liittyvän kaavamääräyksen mukaan ”Uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava ympäristöönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot sekä ottaa huomioon alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset ominaispiirteet. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on

kiinnitettävä huomiota hulevesien hallintaan ja varauduttava sään ääri-ilmiöihin.” Kaavamääräyksessä on tunnistettu ja otettu huomioon tarve ohjata maakuntakaavassa osoitetun maankäytön yksityiskohtaisempaa suunnittelua ottaen huomioon VAT ja maakuntakaavan sisältövaatimukset.

Maakuntakaavan sisältövaatimukset (MRL 28 §)

Valituksessa on katsottu, että kaava ei täytä maakuntakaavan sisältövaatimuksia mm. valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden, luonnonsuojeluohjelmien, tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen, alueiden käytön ekologisen kestävyuden, kestävä liikenteen ja teknisen huollon, elinkeinoelämän toimintamahdollisuuksien (mm. maatalous) ja varsinkin luonnonarvojen kulttuuriperinnön ja maiseman vaalimisen osalta.

Helsingin seudun vaihemaakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitetty MRL 28 §:n sisältövaatimusten mukaisesti erityistä huomiota ympäristön ja talouden kannalta kestäviin liikenteen ja teknisen huollon järjestelyihin. Uusimaakaavan kokonaisuuden keskeinen tavoite on taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä yhdyskuntarakenne.

MRL 28 §:n 1 momentin mukaisesti on maakuntakaavan laadinnassa otettu huomioon maakunnan oloista johtuvat erityiset tarpeet. Joukkoliikenteen osalta tämä koskee myös raideliikenteen kehittämisedellytysten turvaamista Helsingin seudulla. Helsingin seudun raideliikenteellä on huomattava vaikutus koko seudun liikenteen kestävyteen. Tulevaisuuden lähiliikenne tarvitsee lisää uutta junakalustoa, mikä vastaavasti vaatii lisää varikkotiloja huollolle ja oman uuden varikon. Raskaan raideliikenteen varikot ovat välttämätön osa seudullisen junaliikenteen toimivuuden ja lisäämisen kannalta, jolloin niillä on erityistä merkitystä myös yleisen edun kannalta. On myös huomattava, että uudet lähiliikenteen varikot vapauttavat kapasiteettia kasvavan kaukoliikenteen käyttöön, jolloin tehdyillä alueidenkäyttöratkaisuilla on myös valtakunnallista merkitystä.

MRL 28 §:n mukaan on säännöksessä mainitut seikat selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää. Maakuntakaavan yhteydessä on selvitetty ja otettu huomioon muun muassa valituksessa mainitut valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt, terveellinen ja turvallinen elinympäristö sekä elinkeinoelämän toimintaedellytykset MRL 28 §:n edellyttämällä tavalla. Varikon vaikutuksia on arvioitu suhteessa maakuntakaavan yleispiirteiseen tarkkuustasoon ja selvitykset on otettu tarpeellisilta osin huomioon mm. kaavamääräyksissä. Maakuntakaavan yhteydessä tehtyjä selvityksiä valituksessa mainituilta osin on kuvattu tarkemmin edellä luvussa *Kaavan vaikutusten selvitysvollisuus (MRL 9 § ja MRA 1 §)*.

Maakuntakaavan oikeusvaikutuksiin kuuluu, että se on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa. Maakuntakaavassa osoitettu varikkoalue -merkinnän toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja merkintään liittyvät suunnittelumääräykset ohjaavat tätä suunnittelua. Raskaan raideliikenteen varikkoa koskevan suunnittelumääräyksen mukaan varikko tulee suunnitella siten, että toiminnasta aiheutuvat melu- ja muut ympäristöhäiriöt ovat mahdollisimman vähäiset. Lisäksi suunnittelumääräys edellyttää, että uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava ympäristöönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja

luontoarvot sekä ottaa huomioon alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset ominaispiirteet.

Aluetta koskevat myös kaavan yleiset suunnittelumääräykset, joissa edellytetään muun muassa, että yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja alueidenkäytössä on otettava huomioon alueiden arvokkaat ominaispiirteet ja turvattava luonnon, maiseman ja kulttuuriympäristön arvot.

Alueen kulttuuriympäristöarvot on otettu maakuntakaavassa asianmukaisesti huomioon. Luoman alueen kulttuuriympäristön ja maiseman arvot on osoitettu maakuntakaavassa alueen erityisominaisuuksia kuvaavalla kaavamerkinnällä sekä niitä koskevilla suunnittelumääräyksillä (Maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö ja valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö RKY 2009). Kiinteät muinaisjäänneksien on Suomessa rauhoitettu muinaismuistolailalla (295/1963). Laki koskee sekä olemassa olevia, että vielä löytämättömiä muinaisjäänneksiä.

Alueella voi olla samanaikaisesti voimassa useita eri maakuntakaavamerkintöjä. Tulkittaessa päällekkäisten merkintöjen keskinäistä suhdetta on otettava huomioon maakuntakaavan yleispiirteisyys, eri merkintätyyppien luonne ja merkintöihin liittyvät määräykset. Päällekkäisiä kaavamerkintöjä tulee yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulkita ja yhteensovittaa siten, että merkintöjen osoittamat alueidenkäytön periaatteet voivat toteutua. Esimerkiksi varikkoalueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa voidaan sovittaa tulevia toimintoja kulttuuriympäristöön ja pienentää haittavaikutuksia ottamalla huomioon maisemallisia tekijöitä, kuten tärkeitä näkymiä ja rakentamisen suhdetta ympäristöön. Kulttuuriympäristöjen huomioon ottamisvelvoite yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa koskee sekä maakuntakaavan erillistä kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeää alueominaismerkintää, että kaavan yleisiä suunnittelumääräyksiä ja raskaan raideliikenteen varikko -merkintää.

Maakuntahallitus toteaa lisäksi, että maakuntakaava on yleispiirteinen alueidenkäytön suunnitelma, eikä siinä ole ratkaistu alueidenkäyttöä tai rakentamismahdollisuuksia kiinteistökohtaisesti. Maakuntakaavan toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempia suunnittelu- ja lupamenettelyjä, kuten yleis- ja asemakaavojen laatimista. Maakuntahallitus katsoo, ettei maakuntakaavassa esitetty kaavaratkaisu aiheuta maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa.

Luonnonsuojelu- ja vesilainsäädännön vaatimukset

Osoitettaessa varikkovaraus maakuntakaavaan on huomioitu luonnonsuojelu- ja vesilainsäädännön vaatimukset.

Raskaan raideliikenteen varikon kohdemerkintään liittyen on tehty luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-vaikutusten arviointi koskien Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -aluetta. Uudenmaan liitto sai 9.10.2019 Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisen lausunnon arvioinneista, jotka koskevat Uusimaa-kaavan 2050 vaikutuksia Natura 2000 -verkoston alueisiin. Arviointiraporttia oli täydennetty Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -alueen osalta sen jälkeen, kun kaavaehdotukseen oli lisätty raskaan raideliikenteen varikoiden kohdemerkinnät.

Lausunnossaan ELY-keskus katsoo, että Uusimaa-kaava 2050 ei yksistään tai myöskään tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa merkittävästi heikennä Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja, kun arvioinnissa kuvatut lieventämistoimet toteutetaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Yksi merkittävistä lieventämistoimenpiteistä on hulevesien hallinta. Lausunnossaan ELY-keskus toteaa, että ”Vedenlaadun heikkenemisen estäminen on sekä meriuposkuoriaisen että suojelun perusteena olevien vesiluontotyypin kannalta keskeisintä.”

Tarpeellisiksi katsottujen lieventämistoimenpiteiden toteuttamisesta voidaan suurelta osin määrätä vasta yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä. Maakuntakaavalla ei sen tarkoitus ja maankäyttö- ja rakennuslain eri kaavatasoja koskevat säännökset huomioon ottaen ole tarpeen eikä yleensä mahdollistakaan ratkaista rakentamisen tai muunkaan maankäytön edellyttämiä tarkempia yksityiskohtia. Maakuntakaava ohjaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua, eikä se ole esteenä arvioinnissa kuvattujen lieventämistoimien toteuttamiselle yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Natura 2000 -alueen suojelun perusteena olevat luontoarvot, vedenlaatu sekä muut luontoarvot turvataan maakuntakaavassa useiden suunnittelumääräysten kautta. Maakuntakaavan yleiset suunnittelumääräykset edellyttävät ottamaan huomioon Natura 2000 -ohjelmaan kuuluvat tai siihen kuuluviksi ehdotetut alueet, turvaamaan alueiden yhtenäisyyden, arvioimaan suunnitelmasta alueelle kohdistuvat vaikutukset ja huolehtimaan, ettei merkittävästi heikennetä niitä luonnonarvoja, joiden perusteella alue on ehdotettu tai sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Yleiset suunnittelumääräykset, mukaan lukien Natura-alueita koskeva yleinen suunnittelumääräys, koskevat koko kaava-alueita. Raskaan raideliikenteen varikon suunnittelumääräys edellyttää sopeuttamaan uuden rakentamisen ja muun maankäytön ympäristöönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot. Lisäksi varikon suunnittelumääräyksessä edellytetään kiinnittämään yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa huomiota hulevesien hallintaan. Myös yleisissä suunnittelumääräyksissä todetaan, että: ”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on edistettävä vesiensuojelua ja pyrittävä parantamaan vesien ekologista tilaa”.

Yleinen suunnittelumääräys ja merkintäkohtaiset suunnittelumääräykset liittyvät yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja muuta viranomais toimintaa koskeviin oikeusvaikutuksiin. Maakuntakaavan yleispiirteisyys mahdollistaa erilaisia, paikalliset tarpeet ja olosuhteet huomioon ottavia toteuttamisvaihtoehtoja, jotka arvioidaan ja ratkaistaan yksityiskohtaisemman suunnittelun sekä lupaharkinnan yhteydessä myös valituksessa mainitun vesistöjen suojelun ja muiden luontoarvojen osalta. Tarkemmat vaikutukset vesistöihin, pohjaveteen sekä luontoarvoihin tulevat selvitettyä yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Maakuntakaava ei ole toteuttava kaava. Maakuntakaavassa ei ole ratkaistu varikon yksityiskohtaista sijaintia, rakentamisedellytyksiä eikä sitä, miten varikko toteutetaan. Varikon toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua, missä yhteydessä myös luonnonsuojelulain mukaisen luontoarvojen heikentämiskiellon toteutuminen tulee edelleen arvioitavaksi.

Varikkoalueen toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja kaavan suunnittelumääräykset on annettu sen turvaamiseksi, että alueen jatkosuunnittelussa ja toteuttamisessa Natura-alueeseen kohdistuvat mahdolliset haitalliset vaikutukset tulevat huomioon otetuiksi ja vaikutuksia rajoitetaan niin, ettei luonnonarvoille synny merkittävää heikennystä alueen

jatkosuunnittelussa. Maakuntakaavassa on otettu riittävällä tavalla huomioon luonnonsuojelulain 64 a §:n mukainen heikentämiskielto.

Päätöksen perustelujen puutteellisuus

Valituksessa esitetään, että sen enempää kaavapäätöksen kuin hallinto-oikeuden päätöksenkään perustelut eivät täytä toisaalta hallintolain ja toisaalta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain asettamia vaatimuksia.

Maakuntahallitus toteaa, että maakuntakaavan laatimismenettelyä ohjaavat maankäyttö- ja rakennuslain säännökset. MRL:n mukaisesti kartalla esitettävän maakuntakaavan perustelut esitetään kaavaselostuksessa, eikä hallintolain yleissäännös päätöksen perustelemisesta tule sovellettavaksi maakuntakaavan hyväksymispäätökseen.

Muutoksenhakija: Luoman kyläyhdistys ry

Muutoksenhakija vaatii:

- Helsingin hallinto-oikeuden päätöksen 24.9.2021, H4582/2021 sekä Uudenmaan liiton maakuntavaltuuston päätöksen 25.8.2020 § 20 ja sillä hyväksytyn Uusimaa-kaava 2050 -kokonaisuuteen kuuluvan Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan kumoamista lainvastaisena siltä osin kuin kaavassa on osoitettu raskaan raideliikenteen varikkomerkintä Espoon ja Kirkkonummen rajalle (Luoman ja Mankin alueelle).
- Uudenmaan liiton määräämistä korvaamaan HLKL: 74 § nojalla muutoksenhakijoille muutoksenhausta aiheutuneet kulut laillisine korkoineen Helsingin hallinto-oikeuden osalta hallinto-oikeudessa vaaditulla tavalla ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa mikäli valituslupa myönnetään, vastaselitysvaiheessa esitettävän kuluerittelyn mukaisesti.
- Korkeinta hallinto-oikeutta suorittamaan katselmuksen po. varikkomerkinnän vaikutusalueella.

Valituksessa vaatimuksia on perusteltu muun muassa sillä, että varikkoa koskeva kaavamerkintä on otettu kaavaan vasta kaavan luonnosvaiheen jälkeen, merkintä ei perustu riittäviin selvityksiin ympäristövaikutuksista, varikkoa koskeva kaavamerkintä ei toteuta VATien vaatimuksia kulttuuriympäristön suojelun osalta ja on myös maakuntakaavan sisältövaatimusten vastainen.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa:

Vuorovaikutus kaavan valmistelussa

Maankäyttö- ja rakennuslain 6 §:n mukaan kaavaa valmisteltaessa on oltava vuorovaikutuksessa niiden henkilöiden ja yhteisöjen kanssa, joiden oloihin tai etuihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa. Kaavoja valmistelevien viranomaisten on tiedotettava kaavoituksesta sillä tavoin, että niillä, joita asia koskee, on mahdollisuus seurata kaavoitusta ja vaikuttaa siihen.

Maakuntakaavan vuorovaikutus ja kaavoituksesta tiedottaminen on toteutettu niin, että kaavoitukseen on ollut mahdollista osallistua koko kaavatyön ajan. Laissa ei ole säädetty vuorovaikutusmenettelyiden

yksityiskohdista. Tässä kaavaprosessissa vuorovaikutuksen toteuttamistapana on ollut lakisääteisten kaavan nähtävilläolojen ja viranomaisneuvottelujen lisäksi sidosryhmäneuvottelut, esittelytilaisuudet ja seminaarit, työpajat, kuntaryhmätapaamiset sekä verkkovuorovaikutus. Viralliset lausunnot on pyydetty kunnilta ja viranomaisilta, joiden toimialaa kaavassa on käsitelty, sekä kaavaprosessin kannalta tärkeimmiltä toimijoilta ja yhteisöiltä. Myös vapaamuotoista palautetta on ollut mahdollista antaa koko kaavatyön ajan. Kaavan ratkaisuja ja aineistoja on lisäksi esitelty laajasti kaavan nettisivuilla sekä kaavan uutiskirjeissä ja sosiaalisessa mediassa. Uudenmaan liittoon yhteydessä olleille maanomistajille sekä muille osallisille on toimitettu pyynnöstä lisätietoja.

Aloitusvaiheessa valmisteltiin MRL 63 §:n mukainen kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Kaavakokonaisuuden vireilletulosta ja mahdollisuudesta antaa palautetta osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta kuulutettiin MRA 30 §:n mukaisesti. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma sisälsi kaavatyön kannalta keskeisimmät aihealueet, kaavan tavoitteet, prosessin kuvauksen sekä kuvauksen vaikutusten arvioinnista. Lisäksi suunnitelma antoi osallisille tietoa vaikutusmahdollisuuksista. Osallistumis- ja arviointisuunnitelman tehtävänä on välittää tietoa vuorovaikutuksen toteuttamistavoista, eikä siihen kohdistu samoja vaatimuksia kuin kaavaselostukseen esimerkiksi kaavan vaikutusten arvioinnin esittelemisestä.

Uusimaa-kaava 2050 ehdotusvaiheen kokonaisuus oli lausunnoilla MRA 13 § mukaisesti ennen nähtävillä asettamista. Lausuntopalautteen pohjalta maakuntahallitus päätti hyväksyessään lausuntoihin annettavat vastineet, että nähtävillä asetettavaan ehdotukseen lisätään raskaan raideliikenteen varikon merkintä. Vuorovaikutteisen kaavaprosessin kuluessa on tavanomaista ja asiaan kuuluvaa, että nähtävillä olleeseen kaavaluonnokseen tulee muutoksia. Raskaan raideliikenteen varikkoa koskevan kaavamerkinnän lisääminen kaavaehdotukseen luonnosvaiheen nähtävilläolon jälkeen ei ole MRL:n vastaista.

Uusimaa-kaavan toinen lakisääteinen viranomaisneuvottelu järjestettiin 14.8.2019. Neuvotteluun oli kutsuttu MRL 66 §:n mukaisesti Uudenmaan ELY-keskus ja ministeriöt, joiden toimialaan kuuluvia valtakunnallisesti merkittäviä asioita kaavassa käsitellään, sekä muut kaavan kannalta keskeiset viranomaiset ml. Museovirasto.

Kaavaehdotus on ollut 8.10.– 8.11.2019 nähtävillä, jolloin osallisilla ja myös viranomaisilla on ollut mahdollisuus laatia muistutus. Kaavaehdotuksen nähtävilläolon jälkeen varikkomerkintää koskevaa suunnittelumääräystä täydennettiin. Useammassa muistutuksessa korostettiin ympäristö- ja luontoarvojen turvaamisen, alueen kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten ominaispiirteiden huomioon ottamisen ja hulevesien hallintaa koskevien tekijöiden huomioimisen tärkeyttä ja varikkomerkinnän kaavamääräystä päätettiin täydentää tältä osin. Suunnittelumääräyksen täydentäminen edellä kuvatulla tavalla ehdotuksen nähtävilläolon jälkeen ei ole sellainen MRA 32 §:n mukainen olennainen muutos, joka olisi edellyttänyt kaavaehdotuksen asettamista uudelleen nähtävillä, sillä vastaava ohjausvaikutus oli jo olemassa kaavan yleisten suunnittelumääräysten kautta.

Kaavaselostuksen luvussa 8 on kuvattu yksityiskohtaisemmin maakuntakaavaprosessin aikana toteutettua vuorovaikutusta ja viestintää.

Maakuntahallitus toteaa lisäksi, että nähtävillä oloa koskevien säännösten tarkoitus on turvata osallisten tiedonsaanti- ja vaikutusmahdollisuudet. Valituksessa ei ole tuotu esiin seikkoja, joiden perusteella liiton voisi katsoa laiminlyöneen kaavaprosessista tiedottamisen, tai että mahdollisuus vaikuttaa kaavaprosessiin olisi jäänyt toteutumatta muutoksenhakijoilta tai muiltakaan osallisilta.

Kaavan vaikutusten selvitysvelvollisuus (MRL 9 § ja MRA 1 §)

Valituksissa on esitetty varikkoa koskevien selvitysten olevan puutteellisia mm. maiseman- ja kulttuurihistoriallisten arvojen, asumisen ja muiden elinkeinojen toimintaedellytysten, melun, valon, liikenteen, rakennusaikaisen ääriään, luontoarvoihin kohdistuvien vaikutusten, vesistö- ja pohjavesivaikutusten, häiriöiden yhteisvaikutusten sekä ympäristövaikutusten tasapuolisen arvioinnin osalta. Lisäksi on esitetty selvitysten olevan tarkoitushakuisia rakentamiskustannusten osalta.

Maakuntakaavaa laadittaessa valituksessa mainittuja vaikutuksia on selvitetty suunnittelun yhteydessä seuraavasti.

MRL 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvitetessä on otettava huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus. MRL:n mukaisen kaavajärjestelmän luonteeseen kuuluu, että yleispiirteisemmässä kaavassa osoitettu maankäyttöratkaisu täsmentyy ja jäsentyy tarkemmaksi yksityiskohtaisempia kaavoja laadittaessa. MRL 4 §:n mukaisesti maakuntakaava on yleispiirteinen alueiden käytön suunnitelma, jonka tehtävänä on MRL 25 §:n mukaan esittää alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja osoittaa maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita. Kuntien maankäytön yleispiirteinen ohjaaminen ja toimintojen yhteen sovittaminen tapahtuu yleiskaavoituksella. Asemakaava ohjaa yksityiskohtaisesti rakentamista ja muuta alueiden käytön järjestämistä.

Maakuntakaavan vaikutuksia, mukaan lukien varikkovarauksen ympäristövaikutukset, on selvitetty ottaen huomioon maakuntakaavan tehtävä ja tarkoitus yleispiirteisenä maankäytön suunnitelmana sekä huomioiden kaavan aikajänne alueidenkäyttöä ohjaavana seudullisena suunnitelmana vuoteen 2050. Vaikutusten arviointia täydennetään ja tarkennetaan edelleen kuntakaavoituksen ja hankesuunnittelun yhteydessä. Maakuntakaavaratkaisua taustoittavat laajat selvitykset, jotka on keskeisiltä osiltaan raportoitu osana kaava-aineistoa. Alkuperäiset selvitykset ovat saatavana verkossa ja niihin on viitattu kaava-aineistossa.

Rantaradan varikon sijainti perustuu Väyläviraston selvitykseen ”Lähiliikennevarikkoselvitys Espoon ja Kirkkonummen alueella” (jäljempänä Väyläviraston (2019) selvitys). Selvityksessä on arvioitu varikon vaikutuksia ympäristöön eri sijoituspaikoissa Luoman, Mankin ja Vuohimäen alueilla. Kolmen tarkasteltavan varikkovaihtoehdon osalta on tarkasteltu ja vertailtu seuraavia vaikutuksia; liikenteellisiä vaikutuksia, vaikutuksia kaavoitukseen ja maankäyttöön sekä ihmisiin, maisemaan ja kulttuuriperintöön liittyviä vaikutuksia. Lisäksi on tarkasteltu luontoon kohdistuvia vaikutuksia ja ympäristöhäiriöitä sekä arvioitu kohteiden rakennettavuutta. Jokaiselle kohteelle on myös laskettu rakennuskustannusarvio. Luontovaikutusten arviointiin on sisällynyt mm. arviointi vaikutuksista alueen luontoarvoihin sekä pinta- ja pohjavesiin. Kyseisessä selvityksessä esitettiin varikkosuunnitelmien tarkentamista Mankin ja Luoman alueiden osalta. Sijaintipaikkoja on tarkasteltu Luoman

ja Mankin osalta myös aiemmassa vuonna 2017 valmistuneessa selvityksessä

Väyläviraston (2019) selvityksen lisäksi varikon sijaintia suhteessa alueen kulttuuriympäristöön ja maisemaan on tarkasteltu myös Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan ehdotusvaiheessa laaditussa selvityksessä ”Kooste rantaradan varikkoa koskevista tarkasteluista liittyen maisemaan, kulttuuriympäristöön ja viheryhteyksiin” (Uudenmaan liitto 2019). Uudenmaan liiton laatima tarkastelu on tehty suhteessa maakuntakaavan yleispiirteiseen suunnittelutasoon.

Myös varikon sijaintia suhteessa asutukseen on yleispiirteisesti kuvattu edellä mainituissa Väyläviraston (2019) ja Uudenmaan liiton (2019) selvityksissä.

Väyläviraston (2019) selvityksessä on myös tehty alustavaa vaikutusten arviointia melu-, valo-, tai värinävaikutuksista. Maakuntakaavaa koskevassa kaavaselostuksessa (s. 97) on kuvattu tiivistetysti varikkomerkinän vaikutuksia mm. asukkaisiin, elinoloihin ja yhteisöihin sekä talouteen ja elinkeinoihin.

Selvityksissä esille tulleita vaikutuksia, kuten maisema-, melu-, värinä- ja valovaikutuksia on kaavassa otettu huomioon antamalla varikkoaluetta koskevaan merkintään kohdistuvia kaavamääräyksiä. Suunnittelumääräyksen mukaan varikko tulee suunnitella siten, että toiminnasta aiheutuvat melu- ja muut ympäristöhäiriöt ovat mahdollisimman vähäiset ja että uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava ympäristöönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot sekä ottaa huomioon alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset ominaispiirteet. Maakuntakaavassa annettu suunnittelumääräys ohjaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja ohjaa yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa kiinnittämään huomiota niihin asioihin ja teknisillä ratkaisuihin, joilla on mahdollista estää ja lieventää haitallisia vaikutuksia.

Selvitysten huomiointia kaavaratkaisussa käydään tarkemmin läpi kappaleessa *Maakuntakaavan sisältövaatimukset (MRL 28 §)*.

Valinta selvitettyjen varikkovaihtoehtojen väliltä on tehty kaavaehdotuksen laadinnan yhteydessä vuonna 2019 Väyläviraston selvityksen ja vuorovaikutuksen perusteella. Valinta on tehty sen hetkisen parhaan ja tuoreimman tiedon mukaan. Laaditut selvitykset antavat riittävät tiedot varikon vaikutuksista ja sijoittamisen alueidenkäytöllisistä edellytyksistä maakuntakaavassa, jossa varikon yksityiskohtaista sijaintia tai rakentamismahdollisuuksia ei ole ratkaistu.

Varikon tarkka sijainnin määrittely ja laajuus edellyttävät maakuntakaavaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua, kuten ratalain mukaisten suunnitelmien ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyn tekemistä ennen varikon toteuttamiseen mahdollistavia lupaprosesseja. Osaksi yksityiskohtaisempaan suunnittelua kuuluu myös tarkemmat maastotutkimukset ja -mittaukset.

Maakuntahallitus katsoo, että Helsingin seudun vaihemaakuntakaava perustuu MRL 9 §:n edellyttämällä tavalla kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valituksessa on katsottu, että varikkovaraus ei toteuta VAT:n vaatimuksia kulttuuriympäristön suojelun osalta, sekä viitataan myös sään ääri-ilmiöitä, tulvia ja ilmastonmuutoksen vaikutuksia koskeviin valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on otettava huomioon maakuntakaavoituksessa siten, että edistetään niiden toteutumista. VAT konkretisoivat valtakunnallisesti merkittävässä asioissa maankäyttö- ja rakennuslain 5 §:ssä säädettyjä alueidenkäytön suunnittelun tavoitteita. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet eivät laajenna kaavojen sisältövaatimusten alaa, eivätkä luo uusia oikeudellisia perusvaatimuksia kaavoitukselle. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että VAT kuvaavat lähinnä valtakunnallisen suunnan, miten alueiden käyttöä tulisi suunnitella.

Muutoksenhaun kohteena olevassa maakuntakaavassa on valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettu huomioon maakuntakaavan tehtävä ja tarkkuus huomioiden.

Maakuntahallitus toteaa, että valituksessa mainitut viittaukset VAT:hin kytkeytyvät maakuntakaavan sisältövaatimuksista maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen sekä tarkoituksenmukaisesta alue- ja yhdyskuntarakenteesta huolehtimiseen, jolla luodaan edellytyksiä terveelliselle ja turvalliselle elinympäristölle.

Raskaan raideliikenteen varikkoa koskevan kaavamerkinnän ja siihen liittyvän kaavamääräyksen mukaan ”Uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava ympäristöönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot sekä ottaa huomioon alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset ominaispiirteet. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota hulevesien hallintaan ja varauduttava sään ääri-ilmiöihin.” Kaavamääräyksessä on tunnistettu ja otettu huomioon tarve ohjata maakuntakaavassa osoitetun maankäytön yksityiskohtaisempaa suunnittelua ottaen huomioon VAT ja maakuntakaavan sisältövaatimukset.

Maakuntakaavan sisältövaatimukset (MRL 28 §)

Valituksessa on katsottu, että kaava ei täytä maakuntakaavan sisältövaatimuksia mm. valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden, luonnonsuojeluohjelmien, tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen, alueiden käytön ekologisen kestävyys, kestävä liikenteen ja teknisen huollon, elinkeinoelämän toimintamahdollisuuksien (mm. maatalous) ja varsinkin /luonnonarvojen kulttuuriperinnön ja maiseman vaalimisen osalta.

Helsingin seudun vaihemaakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitetty MRL 28 §:n sisältövaatimusten mukaisesti erityistä huomiota ympäristön ja talouden kannalta kestäviin liikenteen ja teknisen huollon järjestelyihin. Uusimaakaavan kokonaisuuden keskeinen tavoite on taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä yhdyskuntarakenne.

MRL 28 §:n 1 momentin mukaisesti on maakuntakaavan laadinnassa otettu huomioon maakunnan oloista johtuvat erityiset tarpeet. Joukkoliikenteen osalta tämä koskee myös raideliikenteen kehittämisedellytysten turvaamista Helsingin seudulla. Helsingin seudun raideliikenteellä on huomattava vaikutus koko seudun liikenteen kestävyteen. Tulevaisuuden

lähiliikenne tarvitsee lisää uutta junakalustoa, mikä vastaavasti vaatii lisää varikkotiloja huollolle ja oman uuden varikon. Raskaan raideliikenteen varikot ovat välttämätön osa seudullisen junaliikenteen toimivuuden ja lisäämisen kannalta, jolloin niillä on erityistä merkitystä myös yleisen edun kannalta. On myös huomattava, että uudet lähiliikenteen varikot vapauttavat kapasiteettia kasvavan kaukoliikenteen käyttöön, jolloin tehdyillä alueidenkäyttöratkaisuilla on myös valtakunnallista merkitystä.

MRL 28 §:n mukaan on säännöksessä mainitut seikat selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää. Maakuntakaavan yhteydessä on selvitetty ja otettu huomioon muun muassa valituksessa mainitut valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt, terveellinen ja turvallinen elinympäristö sekä elinkeinoelämän toimintaedellytykset MRL 28 §:n edellyttämällä tavalla. Varikon vaikutuksia on arvioitu suhteessa maakuntakaavan yleispiirteiseen tarkkuustasoon ja selvitykset on otettu tarpeellisilta osin huomioon mm. kaavamääräyksissä. Maakuntakaavan yhteydessä tehtyjä selvityksiä valituksessa mainituilta osin on kuvattu tarkemmin edellä luvussa *Kaavan vaikutusten selvitysvelvollisuus (MRL 9 § ja MRA 1 §)*.

Maakuntakaavan oikeusvaikutuksiin kuuluu, että se on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa. Maakuntakaavassa osoitettu varikkoalue -merkinnän toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja merkintään liittyvät suunnittelumääräykset ohjaavat tätä suunnittelua. Raskaan raideliikenteen varikkoa koskevan suunnittelumääräyksen mukaan varikko tulee suunnitella siten, että toiminnasta aiheutuvat melu- ja muut ympäristöhäiriöt ovat mahdollisimman vähäiset. Lisäksi suunnittelumääräys edellyttää, että uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava ympäristöönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot sekä ottaa huomioon alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset ominaispiirteet.

Aluetta koskevat myös kaavan yleiset suunnittelumääräykset, joissa edellytetään muun muassa, että yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja alueidenkäytössä on otettava huomioon alueiden arvokkaat ominaispiirteet ja turvattava luonnon, maiseman ja kulttuuriympäristön arvot.

Alueen kulttuuriympäristöarvot on otettu maakuntakaavassa asianmukaisesti huomioon. Luoman alueen kulttuuriympäristön ja maiseman arvot on osoitettu maakuntakaavassa alueen erityisominaisuuksia kuvaavalla kaavamerkinnällä sekä niitä koskevilla suunnittelumääräyksillä (Maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö ja valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö RKY 2009). Kiinteät muinaisjäännökset on Suomessa rauhoitettu muinaismuistolaila (295/1963). Laki koskee sekä olemassa olevia, että vielä löytämättömiä muinaisjäännöksiä.

Alueella voi olla samanaikaisesti voimassa useita eri maakuntakaavamerkintöjä. Tulkittaessa päällekkäisten merkintöjen keskinäistä suhdetta on otettava huomioon maakuntakaavan yleispiirteisyys, eri merkintätyyppien luonne ja merkintöihin liittyvät määräykset. Päällekkäisiä kaavamerkintöjä tulee yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulkita ja yhteensovittaa siten, että merkintöjen osoittamat alueidenkäytön periaatteet voivat toteutua. Esimerkiksi varikkoalueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa voidaan sovittaa tulevia toimintoja kulttuuriympäristöön ja pienentää haittavaikutuksia ottamalla huomioon

maisemallisia tekijöitä, kuten tärkeitä näkymiä ja rakentamisen suhdetta ympäristöön. Kulttuuriympäristöjen huomioon ottamisvelvoite yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa koskee sekä maakuntakaavan erillistä kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeää alueominaismerkintää, että kaavan yleisiä suunnittelumääräyksiä ja raskaan raideliikenteen varikko -merkintää.

Luonnonsuojelu- ja vesilainsäädännön vaatimukset

Osoitettaessa varikkovaraus maakuntakaavaan on huomioitu luonnonsuojelu- ja vesilainsäädännön vaatimukset.

Raskaan raideliikenteen varikon kohdemerkintään liittyen on tehty luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-vaikutusten arviointi koskien Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -aluetta. Uudenmaan liitto sai 9.10.2019 Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisen lausunnon arvioinneista, jotka koskevat Uusimaa-kaavan 2050 vaikutuksia Natura 2000 -verkoston alueisiin. Arviointiraporttia oli täydennetty Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -alueen osalta sen jälkeen, kun kaavaehdotukseen oli lisätty raskaan raideliikenteen varikoiden kohdemerkinnät.

Lausunnossaan ELY-keskus katsoo, että Uusimaa-kaava 2050 ei yksistään tai myöskään tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa merkittävästi heikennä Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja, kun arvioinnissa kuvatut lieventämistoimet toteutetaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Yksi merkittävistä lieventämistoimenpiteistä on hulevesien hallinta. Lausunnossaan ELY-keskus toteaa, että ”Vedenlaadun heikkenemisen estäminen on sekä meriuposkuoriaisen että suojelun perusteena olevien vesiluontotyyppien kannalta keskeisintä.”

Tarpeelliseksi katsottujen lieventämistoimenpiteiden toteuttamisesta voidaan suurelta osin määrätä vasta yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä. Maakuntakaavalla ei sen tarkoitus ja maankäyttö- ja rakennuslain eri kaavatasoja koskevat säännökset huomioon ottaen ole tarpeen eikä yleensä mahdollistakaan ratkaista rakentamisen tai muunkaan maankäytön edellyttämiä tarkempia yksityiskohtia. Maakuntakaava ohjaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua, eikä se ole esteenä arvioinnissa kuvattujen lieventämistoimien toteuttamiselle yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Natura 2000 -alueen suojelun perusteena olevat luontoarvot, vedenlaatu sekä muut luontoarvot turvataan maakuntakaavassa useiden suunnittelumääräysten kautta. Maakuntakaavan yleiset suunnittelumääräykset edellyttävät ottamaan huomioon Natura 2000 -ohjelmaan kuuluvat tai siihen kuuluviksi ehdotetut alueet, turvaamaan alueiden yhtenäisyyden, arvioimaan suunnitelmasta alueelle kohdistuvat vaikutukset ja huolehtimaan, ettei merkittävästi heikennetä niitä luonnonarvoja, joiden perusteella alue on ehdotettu tai sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Yleiset suunnittelumääräykset, mukaan lukien Natura-alueita koskeva yleinen suunnittelumääräys, koskevat koko kaava-aluetta. Raskaan raideliikenteen varikon suunnittelumääräys edellyttää sopeuttamaan uuden rakentamisen ja muun maankäytön ympäristöönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot. Lisäksi varikon suunnittelumääräyksessä edellytetään kiinnittämään yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa huomiota hulevesien hallintaan. Myös yleisissä suunnittelumääräyksissä todetaan, että:

”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on edistettävä vesiensuojelua ja pyrittävä parantamaan vesien ekologista tilaa”.

Yleinen suunnittelumääräys ja merkintäkohtaiset suunnittelumääräykset liittyvät yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja muuta viranomaistoimintaa koskeviin oikeusvaikutuksiin. Maakuntakaavan yleispiirteisyys mahdollistaa erilaisia, paikalliset tarpeet ja olosuhteet huomioon ottavia toteuttamisvaihtoehtoja, jotka arvioidaan ja ratkaistaan yksityiskohtaisemman suunnittelun sekä lupaharkinnan yhteydessä myös valituksessa mainitun vesistöjen suojelun ja muiden luontoarvojen osalta. Tarkemmat vaikutukset vesistöihin, pohjaveteen sekä luontoarvoihin tulevat selvitettyä yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Maakuntakaava ei ole toteuttava kaava. Maakuntakaavassa ei ole ratkaistu varikon yksityiskohtaista sijaintia, rakentamisedellytyksiä eikä sitä, miten varikko toteutetaan. Varikon toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua, missä yhteydessä myös luonnonsuojelulain mukaisen luontoarvojen heikentämiskiellon toteutuminen tulee edelleen arvioitavaksi.

Varikkoalueen toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja kaavan suunnittelumääräykset on annettu sen turvaamiseksi, että alueen jatkosuunnittelussa ja toteuttamisessa Natura-alueeseen kohdistuvat mahdolliset haitalliset vaikutukset tulevat huomioon otetuiksi ja vaikutuksia rajoitetaan niin, ettei luonnonsuojelulle synny merkittävää heikennystä alueen jatkosuunnittelussa. Maakuntakaavassa on otettu riittävällä tavalla huomioon luonnonsuojelulain 64 a §:n mukainen heikentämiskiello.

Päätöksen perustelujen puutteellisuus

Valituksessa esitetään, että sen enempää kaavapäätöksen kuin hallinto-oikeuden päätöksenkään perustelut eivät täytä toisaalta hallintolain ja toisaalta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain asettamia vaatimuksia.

Maakuntahallitus toteaa, että maakuntakaavan laatimismenettelyä ohjaavat maankäyttö- ja rakennuslain säännökset. MRL:n mukaisesti kartalla esitettävän maakuntakaavan perustelut esitetään kaavaselostuksessa, eikä hallintolain yleissäännös päätöksen perustelemisesta tule sovellettavaksi maakuntakaavan hyväksymispäätökseen.

Muutoksenhakijat: [REDACTED], [REDACTED] ja [REDACTED]

Muutoksenhakijat vaativat:

- Helsingin hallinto-oikeuden päätöksen 24.9.2021, H4582/2021 sekä Uudenmaan liiton maakuntavaltuuston päätöksen 25.8.2020 § 20 ja sillä hyväksytyyn Uusimaa-kaava 2050 -kokonaisuuteen kuuluvan Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan kumoamista lainvastaisena siltä osin kuin kaavassa on osoitettu raskaan raideliikenteen varikkomerkinä Espoon ja Kirkkonummen rajalle (Luoman ja Mankin alueelle).
- Uudenmaan liiton määräämistä korvaamaan HLKL: 74 § nojalla muutoksenhakijoille muutoksenhausta aiheutuneet kulut laillisine korkoineen Helsingin hallinto-oikeuden osalta hallinto-oikeudessa vaaditulla tavalla ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa mikäli valituslupa myönnetään, vastaselitysvaiheessa esitettävän kuluerittelyn mukaisesti.
- Korkeinta hallinto-oikeutta suorittamaan katselmuksen po. varikkomerkinän vaikutusalueella.

Valituksessa vaatimuksia on perusteltu muun muassa sillä, että varikkoa koskeva kaavamerkintä on otettu kaavaan vasta kaavan luonnosvaiheen jälkeen, merkintä ei perustu riittäviin selvityksiin ympäristövaikutuksista, varikkoa koskeva kaavamerkintä ei toteuta VATien vaatimuksia kulttuuriympäristön suojelun osalta ja on myös maankuntakaavan sisältövaatimusten vastainen.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa:

Vuorovaikutus kaavan valmistelussa

Maankäyttö- ja rakennuslain 6 §:n mukaan kaavaa valmisteltaessa on oltava vuorovaikutuksessa niiden henkilöiden ja yhteisöjen kanssa, joiden oloihin tai etuihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa. Kaavoja valmistelevien viranomaisten on tiedotettava kaavoituksesta sillä tavoin, että niillä, joita asia koskee, on mahdollisuus seurata kaavoitusta ja vaikuttaa siihen.

Maakuntakaavan vuorovaikutus ja kaavoituksesta tiedottaminen on toteutettu niin, että kaavoitukseen on ollut mahdollista osallistua koko kaavatyön ajan. Laissa ei ole säädetty vuorovaikutusmenettelyiden yksityiskohdista. Tässä kaavaprosessissa vuorovaikutuksen toteuttamistapana on ollut lakisääteisten kaavan nähtävilläolojen ja viranomaisneuvottelujen lisäksi sidosryhmäneuvottelut, esittelytilaisuudet ja seminaarit, työpajat, kuntaryhmätapaamiset sekä verkkovuorovaikutus. Viralliset lausunnot on pyydetty kunnilta ja viranomaisilta, joiden toimialaa kaavassa on käsitelty, sekä kaavaprosessin kannalta tärkeimmiltä toimijoilta ja yhteisöiltä. Myös vapaamuotoista palautetta on ollut mahdollista antaa koko kaavatyön ajan. Kaavan ratkaisuja ja aineistoja on lisäksi esitelty laajasti kaavan nettisivuilla sekä kaavan uutiskirjeissä ja sosiaalisessa mediassa. Uudenmaan liittoon yhteydessä olleille maanomistajille sekä muille osallisille on toimitettu pyynnöstä lisätietoja.

Aloitusvaiheessa valmisteltiin MRL 63 §:n mukainen kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Kaavakokonaisuuden vireilletulosta ja mahdollisuudesta antaa palautetta osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta kuulutettiin MRA 30 §:n mukaisesti. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma sisälsi kaavatyön kannalta keskeisimmät aihealueet, kaavan tavoitteet, prosessin kuvauksen sekä kuvauksen vaikutusten arvioinnista. Lisäksi suunnitelma antoi osallisille tietoa vaikutusmahdollisuuksista. Osallistumis- ja arviointisuunnitelman tehtävänä on välittää tietoa vuorovaikutuksen toteuttamistavoista, eikä siihen kohdistu samoja vaatimuksia kuin kaavaselostukseen esimerkiksi kaavan vaikutusten arvioinnin esittelemisestä.

Uusimaa-kaava 2050 ehdotusvaiheen kokonaisuus oli lausunnoilla MRA 13 § mukaisesti ennen nähtäville asettamista. Lausuntopalautteen pohjalta maakuntahallitus päätti hyväksyessään lausuntoihin annettavat vastineet, että nähtäville asetettavaan ehdotukseen lisätään raskaan raideliikenteen varikon merkintä. Vuorovaikutteisen kaavaprosessin kuluessa on tavanomaista ja asiaan kuuluvaa, että nähtävillä olleeseen kaavaluonnokseen tulee muutoksia. Raskaan raideliikenteen varikkoa koskevan kaavamerkinnän lisääminen kaavaehdotukseen luonnosvaiheen nähtävilläolon jälkeen ei ole MRL:n vastaista.

Uusimaa-kaavan toinen lakisääteinen viranomaisneuvottelu järjestettiin 14.8.2019. Neuvotteluun oli kutsuttu MRL 66 §:n mukaisesti Uudenmaan ELY-keskus ja ministeriöt, joiden toimialaan kuuluvia valtakunnallisesti

merkittäviä asioita kaavassa käsitellään, sekä muut kaavan kannalta keskeiset viranomaiset ml. Museovirasto.

Kaavaehdotus on ollut 8.10.– 8.11.2019 nähtävillä, jolloin osallisilla ja myös viranomaisilla on ollut mahdollisuus laatia muistutus. Kaavaehdotuksen nähtävilläolon jälkeen varikkomerkinäköä koskevaa suunnittelumääräystä täydennettiin. Useammassa muistutuksessa korostettiin ympäristö- ja luontoarvojen turvaamisen, alueen kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten ominaispiirteiden huomioon ottamisen ja hulevesien hallintaa koskevien tekijöiden huomioimisen tärkeyttä ja varikkomerkinäköä koskevaa määräystä päätettiin täydentää tältä osin. Suunnittelumääräyksen täydentäminen edellä kuvatulla tavalla ehdotuksen nähtävilläolon jälkeen ei ole sellainen MRA 32 §:n mukainen olennainen muutos, joka olisi edellyttänyt kaavaehdotuksen asettamista uudelleen nähtävillä, sillä vastaava ohjausvaikutus oli jo olemassa kaavan yleisten suunnittelumääräysten kautta.

Kaavaselostuksen luvussa 8 on kuvattu yksityiskohtaisemmin maakuntakaavaprosessin aikana toteutettua vuorovaikutusta ja viestintää.

Maakuntahallitus toteaa lisäksi, että nähtävillä oloa koskevien säännösten tarkoitus on turvata osallisten tiedonsaanti- ja vaikutusmahdollisuudet. Valituksessa ei ole tuotu esiin seikkoja, joiden perusteella liiton voisi katsoa laiminlyöneen kaavaprosessista tiedottamisen, tai että mahdollisuus vaikuttaa kaavaprosessiin olisi jäänyt toteutumatta muutoksenhakijoilta tai muiltakaan osallisilta.

Kaavan vaikutusten selvitysvelvollisuus (MRL 9 § ja MRA 1 §)

Valituksissa on esitetty varikkoa koskevien selvitysten olevan puutteellisia mm. maiseman- ja kulttuurihistoriallisten arvojen, asumisen ja muiden elinkeinojen toimintaedellytysten, melun, valon, liikenteen, rakennusaikaisen ääriään, luontoarvoihin kohdistuvien vaikutusten, vesistö- ja pohjavesivaikutusten, häiriöiden yhteisvaikutusten sekä ympäristövaikutusten tasapuolisen arvioinnin osalta. Lisäksi on esitetty selvitysten olevan tarkoitushakuisia rakentamiskustannusten osalta.

Maakuntakaavaa laadittaessa valituksessa mainittuja vaikutuksia on selvitetty suunnittelun yhteydessä seuraavasti.

MRL 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvitetessä on otettava huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus. MRL:n mukaisen kaavajärjestelmän luonteeseen kuuluu, että yleispiirteisemmässä kaavassa osoitettu maankäyttöratkaisu täsmentyy ja jäsentyy tarkemmaksi yksityiskohtaisempia kaavoja laadittaessa. MRL 4 §:n mukaisesti maakuntakaava on yleispiirteinen alueiden käytön suunnitelma, jonka tehtävänä on MRL 25 §:n mukaan esittää alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja osoittaa maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita. Kuntien maankäytön yleispiirteinen ohjaaminen ja toimintojen yhteen sovittaminen tapahtuu yleiskaavoituksella. Asemakaava ohjaa yksityiskohtaisesti rakentamista ja muuta alueiden käytön järjestämistä.

Maakuntakaavan vaikutuksia, mukaan lukien varikkovarauksen ympäristövaikutukset, on selvitetty ottaen huomioon maakuntakaavan tehtävä ja tarkoitus yleispiirteisenä maankäytön suunnitelmana sekä huomioiden kaavan aikajänne alueidenkäyttöä ohjaavana seudullisena

suunnitelmana vuoteen 2050. Vaikutusten arviointia täydennetään ja tarkennetaan edelleen kuntakaavoituksen ja hankesuunnittelun yhteydessä. Maakuntakaavaratkaisua taustoittavat laajat selvitykset, jotka on keskeisiltä osiltaan raportoitu osana kaava-aineistoa. Alkuperäiset selvitykset ovat saatavana verkossa ja niihin on viitattu kaava-aineistossa.

Rantaradan varikon sijainti perustuu Väyläviraston selvitykseen ”Lähiliikennevarikkoselvitys Espoon ja Kirkkonummen alueella” (jäljempänä Väyläviraston (2019) selvitys). Selvityksessä on arvioitu varikon vaikutuksia ympäristöön eri sijoituspaikoissa Luoman, Mankin ja Vuohimäen alueilla. Kolmen tarkasteltavan varikkovaihtoehdon osalta on tarkasteltu ja vertailtu seuraavia vaikutuksia; liikenteellisiä vaikutuksia, vaikutuksia kaavoitukseen ja maankäyttöön sekä ihmisiin, maisemaan ja kulttuuriperintöön liittyviä vaikutuksia. Lisäksi on tarkasteltu luontoon kohdistuvia vaikutuksia ja ympäristöhäiriöitä sekä arvioitu kohteiden rakennettavuutta. Jokaiselle kohteelle on myös laskettu rakennuskustannusarvio. Luontovaikutusten arviointiin on sisällynyt mm. arviointi vaikutuksista alueen luontoarvoihin sekä pinta- ja pohjavesiin. Kyseisessä selvityksessä esitettiin varikkosuunnitelmien tarkentamista Mankin ja Luoman alueiden osalta. Sijaintipaikkoja on tarkasteltu Luoman ja Mankin osalta myös aiemmassa vuonna 2017 valmistuneessa selvityksessä.

Väyläviraston (2019) selvityksen lisäksi varikon sijaintia suhteessa alueen kulttuuriympäristöön ja maisemaan on tarkasteltu myös Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan ehdotusvaiheessa laaditussa selvityksessä ”Kooste rantaradan varikkoa koskevista tarkasteluista liittyen maisemaan, kulttuuriympäristöön ja viheryhteyksiin” (Uudenmaan liitto 2019). Uudenmaan liiton laatima tarkastelu on tehty suhteessa maakuntakaavan yleispiirteiseen suunnittelutasoon.

Myös varikon sijaintia suhteessa asutukseen on yleispiirteisesti kuvattu edellä mainituissa Väyläviraston (2019) ja Uudenmaan liiton (2019) selvityksissä.

Väyläviraston (2019) selvityksessä on myös tehty alustavaa vaikutusten arviointia melu-, valo-, tai värinävaikutuksista. Maakuntakaavaa koskevassa kaavaselostuksessa (s. 97) on kuvattu tiivistetysti varikkomerkinän vaikutuksia mm. asukkaisiin, elinoloihin ja yhteisöihin sekä talouteen ja elinkeinoihin.

Selvityksissä esille tulleita vaikutuksia, kuten maisema-, melu-, värinä- ja valovaikutuksia on kaavassa otettu huomioon antamalla varikkoaluetta koskevaan merkintään kohdistuvia kaavamääräyksiä. Suunnittelumääräyksen mukaan varikko tulee suunnitella siten, että toiminnasta aiheutuvat melu- ja muut ympäristöhäiriöt ovat mahdollisimman vähäiset ja että uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava ympäristöönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot sekä ottaa huomioon alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset ominaispiirteet. Maakuntakaavassa annettu suunnittelumääräys ohjaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja ohjaa yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa kiinnittämään huomiota niihin asioihin ja teknisillä ratkaisuihin, joilla on mahdollista estää ja lieventää haitallisia vaikutuksia.

Selvitysten huomiointia kaavaratkaisussa käydään tarkemmin läpi kappaleessa *Maakuntakaavan sisältövaatimukset (MRL 28 §)*.

Valinta selvitettyjen varikkovaihtoehtojen väliltä on tehty kaavaehdotuksen laadinnan yhteydessä vuonna 2019 Väyläviraston selvityksen ja

vuorovaikutuksen perusteella. Valinta on tehty sen hetkisen parhaan ja tuoreimman tiedon mukaan. Laaditut selvitykset antavat riittävät tiedot varikon vaikutuksista ja sijoittamisen alueidenkäytöllisistä edellytyksistä maakuntaavassa, jossa varikon yksityiskohtaista sijaintia tai rakentamismahdollisuuksia ei ole ratkaistu.

Varikon tarkka sijainnin määrittely ja laajuus edellyttävät maakuntakaavaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua, kuten ratalain mukaisten suunnitelmien ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyn tekemistä ennen varikon toteuttamiseen mahdollistavia lupaprosesseja. Osaksi yksityiskohtaisempaan suunnittelua kuuluu myös tarkemmat maastotutkimukset ja -mittaukset.

Maakuntahallitus katsoo, että Helsingin seudun vaihemaakuntakaava perustuu MRL 9 §:n edellyttämällä tavalla kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valituksessa on katsottu, että varikkovaraus ei toteuta VAT:n vaatimuksia kulttuuriympäristön suojelun osalta, sekä viitataan myös sään ääri-ilmiöitä, tulvia ja ilmastonmuutoksen vaikutuksia koskeviin valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on otettava huomioon maakuntakaavoituksessa siten, että edistetään niiden toteutumista. VAT konkretisoivat valtakunnallisesti merkittävässä asioissa maankäyttö- ja rakennuslain 5 §:ssä säädettyjä alueidenkäytön suunnittelun tavoitteita. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet eivät laajenna kaavojen sisältövaatimusten alaa, eivätkä luo uusia oikeudellisia perusvaatimuksia kaavoitukselle. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että VAT kuvaavat lähinnä valtakunnallisen suunnan, miten alueiden käyttöä tulisi suunnitella.

Muutoksenhaun kohteena olevassa maakuntakaavassa on valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettu huomioon maakuntakaavan tehtävä ja tarkkuus huomioiden.

Maakuntahallitus toteaa, että valituksessa mainitut viittaukset VAT:hin kytkeytyvät maakuntakaavan sisältövaatimuksista maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen sekä tarkoituksenmukaisesta alue- ja yhdyskuntarakenteesta huolehtimiseen, jolla luodaan edellytyksiä terveelliselle ja turvalliselle elinympäristölle.

Raskaan raideliikenteen varikkoa koskevan kaavamerkinnän ja siihen liittyvän kaavamääräyksen mukaan ”Uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava ympäristönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot sekä ottaa huomioon alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset ominaispiirteet. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota hulevesien hallintaan ja varauduttava sään ääri-ilmiöihin.” Kaavamääräyksessä on tunnistettu ja otettu huomioon tarve ohjata maakuntakaavassa osoitetun maankäytön yksityiskohtaisempaa suunnittelua ottaen huomioon VAT ja maakuntakaavan sisältövaatimukset.

Maakuntakaavan sisältövaatimukset (MRL 28 §)

Valituksessa on katsottu, että kaava ei täytä maakuntakaavan sisältövaatimuksia mm. valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden,

luonnonsuojeluohjelmien, tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen, alueiden käytön ekologisen kestävyys, kestävä liikenteen ja teknisen huollon, elinkeinoelämän toimintamahdollisuuksien (mm. maatalous) ja varsinkin luonnonarvojen kulttuuriperinnön ja maiseman vaalimisen osalta.

Helsingin seudun vaihemaakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitetty MRL 28 §:n sisältövaatimusten mukaisesti erityistä huomiota ympäristön ja talouden kannalta kestäviin liikenteen ja teknisen huollon järjestelyihin. Uusimaakaavan kokonaisuuden keskeinen tavoite on taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä yhdyskuntarakenne.

MRL 28 §:n 1 momentin mukaisesti on maakuntakaavan laadinnassa otettu huomioon maakunnan oloista johtuvat erityiset tarpeet. Joukkoliikenteen osalta tämä koskee myös raideliikenteen kehittämisedellytysten turvaamista Helsingin seudulla. Helsingin seudun raideliikenteellä on huomattava vaikutus koko seudun liikenteen kestävyteen. Tulevaisuuden lähiliikenne tarvitsee lisää uutta junakalustoa, mikä vastaavasti vaatii lisää varikkotiloja huollolle ja oman uuden varikon. Raskaan raideliikenteen varikot ovat välttämätön osa seudullisen junaliikenteen toimivuuden ja lisäämisen kannalta, jolloin niillä on erityistä merkitystä myös yleisen edun kannalta. On myös huomattava, että uudet lähiliikenteen varikot vapauttavat kapasiteettia kasvavan kaukoliikenteen käyttöön, jolloin tehdyillä alueidenkäyttöratkaisuilla on myös valtakunnallista merkitystä.

MRL 28 §:n mukaan on säännöksessä mainitut seikat selvittävää ja otettava huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää. Maakuntakaavan yhteydessä on selvitetty ja otettu huomioon muun muassa valituksessa mainitut valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt, terveellinen ja turvallinen elinympäristö sekä elinkeinoelämän toimintaedellytykset MRL 28 §:n edellyttämällä tavalla. Varikon vaikutuksia on arvioitu suhteessa maakuntakaavan yleispiirteiseen tarkkuustasoon ja selvitykset on otettu tarpeellisilta osin huomioon mm. kaavamääräyksissä. Maakuntakaavan yhteydessä tehtyjä selvityksiä valituksessa mainituilta osin on kuvattu tarkemmin edellä luvussa *Kaavan vaikutusten selvitysvastuu (MRL 9 § ja MRA 1 §)*.

Maakuntakaavan oikeusvaikutuksiin kuuluu, että se on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa. Maakuntakaavassa osoitettu varikkoalue -merkinnän toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja merkintään liittyvät suunnittelumääräykset ohjaavat tätä suunnittelua. Raskaan raideliikenteen varikkoa koskevan suunnittelumääräyksen mukaan varikko tulee suunnitella siten, että toiminnasta aiheutuvat melu- ja muut ympäristöhäiriöt ovat mahdollisimman vähäiset. Lisäksi suunnittelumääräys edellyttää, että uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava ympäristönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot sekä ottaa huomioon alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset ominaispiirteet.

Aluetta koskevat myös kaavan yleiset suunnittelumääräykset, joissa edellytetään muun muassa, että yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja alueidenkäytössä on otettava huomioon alueiden arvokkaat ominaispiirteet ja turvattava luonnon, maiseman ja kulttuuriympäristön arvot.

Alueen kulttuuriympäristöarvot on otettu maakuntakaavassa asianmukaisesti huomioon. Luoman alueen kulttuuriympäristön ja

maiseman arvot on osoitettu maakuntakaavassa alueen erityisominaisuuksia kuvaavalla kaavamerkinnällä sekä niitä koskevilla suunnittelumääräyksillä (Maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö ja valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö RKY 2009). Kiinteät muinaisjäännökset on Suomessa rauhoitettu muinaismuistolalla (295/1963). Laki koskee sekä olemassa olevia, että vielä löytämättömiä muinaisjäännöksiä.

Alueella voi olla samanaikaisesti voimassa useita eri maakuntakaavamerkintöjä. Tulkittaessa päällekkäisten merkintöjen keskinäistä suhdetta on otettava huomioon maakuntakaavan yleispiirteisyys, eri merkintätyyppien luonne ja merkintöihin liittyvät määräykset. Päällekkäisiä kaavamerkintöjä tulee yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulkita ja yhteensovittaa siten, että merkintöjen osoittamat alueidenkäytön periaatteet voivat toteutua. Esimerkiksi varikkoalueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa voidaan sovittaa tulevia toimintoja kulttuuriympäristöön ja pienentää haittavaikutuksia ottamalla huomioon maisemallisia tekijöitä, kuten tärkeitä näkymiä ja rakentamisen suhdetta ympäristöön. Kulttuuriympäristöjen huomioon ottamisvelvoite yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa koskee sekä maakuntakaavan erillistä kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeää alueominaismerkintää, että kaavan yleisiä suunnittelumääräyksiä ja raskaan raideliikenteen varikko -merkintää.

Maakuntahallitus toteaa lisäksi, että maakuntakaava on yleispiirteinen alueidenkäytön suunnitelma, eikä siinä ole ratkaistu alueidenkäyttöä tai rakentamismahdollisuuksia kiinteistökohtaisesti. Maakuntakaavan toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempia suunnittelu- ja lupamenettelyjä, kuten yleis- ja asemakaavojen laatimista. Maakuntahallitus katsoo, ettei maakuntakaavassa esitetty kaavaratkaisu aiheuta maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa.

Luonnonsuojelu- ja vesilainsäädännön vaatimukset

Osoitettaessa varikkovaraus maakuntakaavaan on huomioitu luonnonsuojelu- ja vesilainsäädännön vaatimukset.

Raskaan raideliikenteen varikon kohdemarkintään liittyen on tehty luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-vaikutusten arviointi koskien Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -aluetta. Uudenmaan liitto sai 9.10.2019 Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisen lausunnon arvioinneista, jotka koskevat Uusimaa-kaavan 2050 vaikutuksia Natura 2000 -verkoston alueisiin. Arviointiraporttia oli täydennetty Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -alueen osalta sen jälkeen, kun kaavaehdotukseen oli lisätty raskaan raideliikenteen varikoiden kohdemarkinnat.

Lausunnoissaan ELY-keskus katsoo, että Uusimaa-kaava 2050 ei yksistään tai myöskään tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa merkittävästi heikennä Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja, kun arvioinnissa kuvatut lieventämistoimet toteutetaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Yksi merkittävistä lieventämistoimenpiteistä on hulevesien hallinta. Lausunnoissaan ELY-keskus toteaa, että ”Vedenlaadun heikkenemisen estäminen on sekä meriuposkuoriansen että suojelun perusteena olevien vesiluontotyyppien kannalta keskeisintä.”

Tarpeellisiksi katsottujen lieventämistoimenpiteiden toteuttamisesta voidaan suurelta osin määrätä vasta yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä. Maakuntakaavalla ei sen tarkoitus ja maankäyttö- ja rakennuslain eri kaavatasoja koskevat säännökset huomioon ottaen ole tarpeen eikä yleensä mahdollistakaan ratkaista rakentamisen tai muunkaan maankäytön edellyttämiä tarkempia yksityiskohtia. Maakuntakaava ohjaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua, eikä se ole esteenä arvioinnissa kuvattujen lieventämistoimien toteuttamiselle yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Natura 2000 -alueen suojelun perusteena olevat luontoarvot, vedenlaatu sekä muut luontoarvot turvataan maakuntakaavassa useiden suunnittelumääräysten kautta. Maakuntakaavan yleiset suunnittelumääräykset edellyttävät ottamaan huomioon Natura 2000 -ohjelmaan kuuluvat tai siihen kuuluviksi ehdotetut alueet, turvaamaan alueiden yhtenäisyyden, arvioimaan suunnitelmasta alueelle kohdistuvat vaikutukset ja huolehtimaan, ettei merkittävästi heikennetä niitä luonnonarvoja, joiden perusteella alue on ehdotettu tai sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Yleiset suunnittelumääräykset, mukaan lukien Natura-alueita koskeva yleinen suunnittelumääräys, koskevat koko kaava-alueita. Raskaan raideliikenteen varikon suunnittelumääräys edellyttää sopeuttamaan uuden rakentamisen ja muun maankäytön ympäristöönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot. Lisäksi varikon suunnittelumääräyksessä edellytetään kiinnittämään yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa huomiota hulevesien hallintaan. Myös yleisissä suunnittelumääräyksissä todetaan, että: ”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on edistettävä vesiensuojelua ja pyrittävä parantamaan vesien ekologista tilaa”.

Yleinen suunnittelumääräys ja merkintäkohtaiset suunnittelumääräykset liittyvät yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja muuta viranomaistoimintaa koskeviin oikeusvaikutuksiin. Maakuntakaavan yleispiirteisyys mahdollistaa erilaisia, paikalliset tarpeet ja olosuhteet huomioon ottavia toteuttamisvaihtoehtoja, jotka arvioidaan ja ratkaistaan yksityiskohtaisemman suunnittelun sekä lupaharkinnan yhteydessä myös valituksessa mainitun vesistöjen suojelun ja muiden luontoarvojen osalta. Tarkemmat vaikutukset vesistöihin, pohjaveteen sekä luontoarvoihin tulevat selvitettyä yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Maakuntakaava ei ole toteuttava kaava. Maakuntakaavassa ei ole ratkaistu varikon yksityiskohtaista sijaintia, rakentamisedellytyksiä eikä sitä, miten varikko toteutetaan. Varikon toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua, missä yhteydessä myös luonnonsuojelulain mukaisen luontoarvojen heikentämiskiellon toteutuminen tulee edelleen arvioitavaksi.

Varikkoalueen toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja kaavan suunnittelumääräykset on annettu sen turvaamiseksi, että alueen jatkosuunnittelussa ja toteuttamisessa Natura-alueeseen kohdistuvat mahdolliset haitalliset vaikutukset tulevat huomioon otetuiksi ja vaikutuksia rajoitetaan niin, ettei luonnonarvoille synny merkittävää heikennystä alueen jatkosuunnittelussa. Maakuntakaavassa on otettu riittävällä tavalla huomioon luonnonsuojelulain 64 a §:n mukainen heikentämiskiello.

Päätöksen perustelujen puutteellisuus

Valituksessa esitetään, että sen enempää kaavapäätöksen kuin hallinto-oikeuden päätöksenkään perustelut eivät täytä toisaalta hallintolain ja toisaalta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain asettamia vaatimuksia.

Maakuntahallitus toteaa, että maakuntakaavan laatimismenettelyä ohjaavat maankäyttö- ja rakennuslain säännökset. MRL:n mukaisesti kartalla esitettävän maakuntakaavan perustelut esitetään kaavaselostuksessa, eikä hallintolain yleissäännös päätöksen perustelemisesta tule sovellettavaksi maakuntakaavan hyväksymispäätökseen.

Muutoksenhakija: [REDACTED]

Muutoksenhakija vaatii:

- Helsingin hallinto-oikeuden päätöksen 24.9.2021, H4582/2021 sekä Uudenmaan liiton maakuntavaltuuston päätöksen 25.8.2020 § 20 ja sillä hyväksytyn Uusimaa-kaava 2050 -kokonaisuuteen kuuluvan Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan kumoamista lainvastaisena siltä osin kuin kaavassa on osoitettu raskaan raideliikenteen varikkomerkintä Espoon ja Kirkkonummen rajalle (Luoman ja Mankin alueelle).
- Uudenmaan liiton määräämistä korvaamaan HLKL: 74 § nojalla muutoksenhakijoille muutoksenhausta aiheutuneet kulut laillisine korkoineen Helsingin hallinto-oikeuden osalta hallinto-oikeudessa vaaditulla tavalla ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa mikäli valituslupa myönnetään, vastaselitysvaiheessa esitettävän kuluerittelyn mukaisesti.
- Korkeinta hallinto-oikeutta suorittamaan katselmuksen po. varikkomerkinän vaikutusalueella.

Valituksessa vaatimuksia on perusteltu muun muassa sillä, että varikkoa koskeva kaavamerkintä on otettu kaavaan vasta kaavan luonnosvaiheen jälkeen, merkintä ei perustu riittäviin selvityksiin ympäristövaikutuksista, varikkoa koskeva kaavamerkintä ei toteuta VATien vaatimuksia kulttuuriympäristön suojelun osalta ja on myös maakuntakaavan sisältövaatimusten vastainen.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa:

Vuorovaikutus kaavan valmistelussa

Maankäyttö- ja rakennuslain 6 §:n mukaan kaavaa valmisteltaessa on oltava vuorovaikutuksessa niiden henkilöiden ja yhteisöjen kanssa, joiden oloihin tai etuihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa. Kaavoja valmistelevien viranomaisten on tiedotettava kaavoituksesta sillä tavoin, että niillä, joita asia koskee, on mahdollisuus seurata kaavoitusta ja vaikuttaa siihen.

Maakuntakaavan vuorovaikutus ja kaavoituksesta tiedottaminen on toteutettu niin, että kaavoitukseen on ollut mahdollista osallistua koko kaavatyön ajan. Laissa ei ole säädetty vuorovaikutusmenettelyiden yksityiskohdista. Tässä kaavaprosessissa vuorovaikutuksen toteuttamistapana on ollut lakisääteisten kaavan nähtävilläolojen ja viranomaisneuvottelujen lisäksi sidosryhmäneuvottelut, esittelytilaisuudet ja seminaarit, työpajat, kuntaryhmätapaamiset sekä verkkovuorovaikutus. Viralliset lausunnot on pyydetty kunnilta ja viranomaisilta, joiden toimialaa kaavassa on käsitelty, sekä kaavaprosessin kannalta tärkeimmiltä toimijoilta ja yhteisöiltä. Myös vapaamuotoista palautetta on ollut mahdollista antaa koko kaavatyön ajan. Kaavan ratkaisuja ja aineistoja on lisäksi esitelty laajasti kaavan nettisivuilla sekä kaavan uutiskirjeissä ja sosiaalisessa mediassa. Uudenmaan liittoon yhteydessä olleille maanomistajille sekä muille osallisille on toimitettu pyynnöstä lisätietoja.

Aloituvsvaiheessa valmisteltiin MRL 63 §:n mukainen kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Kaavakokonaisuuden vireilletulosta ja mahdollisuudesta antaa palautetta osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta kuulutettiin MRA 30 §:n mukaisesti. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma sisälsi kaavatyön kannalta keskeisimmät aihealueet, kaavan tavoitteet, prosessin kuvauksen sekä kuvauksen vaikutusten arvioinnista. Lisäksi suunnitelma antoi osallisille tietoa vaikutusmahdollisuuksista. Osallistumis- ja arviointisuunnitelman tehtävänä on välittää tietoa vuorovaikutuksen toteuttamistavoista, eikä siihen kohdistu samoja vaatimuksia kuin kaavaslostukseen esimerkiksi kaavan vaikutusten arvioinnin esittelemisestä.

Uusimaa-kaava 2050 ehdotuvsvaiheen kokonaisuus oli lausunnoilla MRA 13 § mukaisesti ennen nähtävillä asettamista. Lausuntopalautteen pohjalta maakuntahallitus päätti hyväksyessään lausuntoihin annettavat vastineet, että nähtävillä asetettavaan ehdotukseen lisätään raskaan raideliikenteen varikon merkintä. Vuorovaikutteisen kaavaprosessin kuluessa on tavanomaista ja asiaan kuuluvaa, että nähtävillä olleeseen kaavaluonnokseen tulee muutoksia. Raskaan raideliikenteen varikkoa koskevan kaavamerkinnän lisääminen kaavaehdotukseen luonnosvaiheen nähtävilläolon jälkeen ei ole MRL:n vastaista.

Uusimaa-kaavan toinen lakisäätäinen viranomaisneuvottelu järjestettiin 14.8.2019. Neuvotteluun oli kutsuttu MRL 66 §:n mukaisesti Uudenmaan ELY-keskus ja ministeriöt, joiden toimialaan kuuluvia valtakunnallisesti merkittäviä asioita kaavassa käsitellään, sekä muut kaavan kannalta keskeiset viranomaiset ml. Museovirasto.

Kaavaehdotus on ollut 8.10.– 8.11.2019 nähtävillä, jolloin osallisilla ja myös viranomaisilla on ollut mahdollisuus laatia muistutus. Kaavaehdotuksen nähtävilläolon jälkeen varikkomerkintää koskevaa suunnittelumääräystä täydennettiin. Useammassa muistutuksessa korostettiin ympäristö- ja luontoarvojen turvaamisen, alueen kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten ominaispiirteiden huomioon ottamisen ja hulevesien hallintaa koskevien tekijöiden huomioimisen tärkeyttä ja varikkomerkinnän kaavamääräystä päätettiin täydentää tältä osin. Suunnittelumääräyksen täydentäminen edellä kuvatulla tavalla ehdotuksen nähtävilläolon jälkeen ei ole sellainen MRA 32 §:n mukainen olennainen muutos, joka olisi edellyttänyt kaavaehdotuksen asettamista uudelleen nähtävillä, sillä vastaava ohjausvaikutus oli jo olemassa kaavan yleisten suunnittelumääräysten kautta.

Kaavaslostuksen luvussa 8 on kuvattu yksityiskohtaisemmin maakuntakaavaprosessin aikana toteutettua vuorovaikutusta ja viestintää.

Maakuntahallitus toteaa lisäksi, että nähtävillä oloa koskevien säännösten tarkoitus on turvata osallisten tiedonsaanti- ja vaikutusmahdollisuudet. Valituksessa ei ole tuotu esiin seikkoja, joiden perusteella liiton voisi katsoa laiminlyöneen kaavaprosessista tiedottamisen, tai että mahdollisuus vaikuttaa kaavaprosessiin olisi jäänyt toteutumatta muutoksenhakijoilta tai muiltakaan osallisilta.

Kaavan vaikutusten selvitysvelvollisuus (MRL 9 § ja MRA 1 §)

Valituksissa on esitetty varikkoa koskevien selvitysten olevan puutteellisia mm. maiseman- ja kulttuurihistoriallisten arvojen, asumisen ja muiden elinkeinojen toimintaedellytysten, melun, valon, liikenteen, rakennusaikaisen tärinän, luontoarvoihin kohdistuvien vaikutusten, vesistö-

ja pohjavesivaikutusten, häiriöiden yhteisvaikutusten sekä ympäristövaikutusten tasapuolisen arvioinnin osalta. Lisäksi on esitetty selvitysten olevan tarkoitushakuisia rakentamiskustannusten osalta.

Maakuntakaavaa laadittaessa valituksessa mainittuja vaikutuksia on selvitetty suunnittelun yhteydessä seuraavasti.

MRL 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvittäessä on otettava huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus. MRL:n mukaisen kaavajärjestelmän luonteeseen kuuluu, että yleispiirteisemmässä kaavassa osoitettu maankäyttöratkaisu täsmentyy ja jäsenyy tarkemmaksi yksityiskohtaisempia kaavoja laadittaessa. MRL 4 §:n mukaisesti maakuntakaava on yleispiirteinen alueiden käytön suunnitelma, jonka tehtävänä on MRL 25 §:n mukaan esittää alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja osoittaa maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita. Kuntien maankäytön yleispiirteinen ohjaaminen ja toimintojen yhteen sovittaminen tapahtuu yleiskaavoituksella. Asemakaava ohjaa yksityiskohtaisesti rakentamista ja muuta alueiden käytön järjestämistä.

Maakuntakaavan vaikutuksia, mukaan lukien varikkovarauksen ympäristövaikutukset, on selvitetty ottaen huomioon maakuntakaavan tehtävä ja tarkoitus yleispiirteisenä maankäytön suunnitelmana sekä huomioiden kaavan aikajänne alueidenkäyttöä ohjaavana seudullisena suunnitelmana vuoteen 2050. Vaikutusten arviointia täydennetään ja tarkennetaan edelleen kuntakaavoituksen ja hankesuunnittelun yhteydessä. Maakuntakaavaratkaisua taustoittavat laajat selvitykset, jotka on keskeisiltä osiltaan raportoitu osana kaava-aineistoa. Alkuperäiset selvitykset ovat saatavana verkossa ja niihin on viitattu kaava-aineistossa.

Rantaradan varikon sijainti perustuu Väyläviraston selvitykseen ”Lähiliikennevarikkoselvitys Espoon ja Kirkkonummen alueella” (jäljempänä Väyläviraston (2019) selvitys). Selvityksessä on arvioitu varikon vaikutuksia ympäristöön eri sijoituspaikoissa Luoman, Mankin ja Vuohimäen alueilla. Kolmen tarkasteltavan varikkovaihtoehdon osalta on tarkasteltu ja vertailtu seuraavia vaikutuksia; liikenteellisiä vaikutuksia, vaikutuksia kaavoitukseen ja maankäyttöön sekä ihmisiin, maisemaan ja kulttuuriperintöön liittyviä vaikutuksia. Lisäksi on tarkasteltu luontoon kohdistuvia vaikutuksia ja ympäristöhäiriöitä sekä arvioitu kohteiden rakennettavuutta. Jokaiselle kohteelle on myös laskettu rakennuskustannusarvio. Luontovaikutusten arviointiin on sisältynyt mm. arviointi vaikutuksista alueen luontoarvoihin sekä pinta- ja pohjavesiin. Kyseisessä selvityksessä esitettiin varikkosuunnitelmien tarkentamista Mankin ja Luoman alueiden osalta. Sijaintipaikkoja on tarkasteltu Luoman ja Mankin osalta myös aiemmassa vuonna 2017 valmistuneessa selvityksessä.

Väyläviraston (2019) selvityksen lisäksi varikon sijaintia suhteessa alueen kulttuuriympäristöön ja maisemaan on tarkasteltu myös Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan ehdotusvaiheessa laaditussa selvityksessä ”Kooste rantaradan varikkoa koskevista tarkasteluista liittyen maisemaan, kulttuuriympäristöön ja viheryhteyksiin” (Uudenmaan liitto 2019). Uudenmaan liiton laatima tarkastelu on tehty suhteessa maakuntakaavan yleispiirteiseen suunnittelutasoon.

Myös varikon sijaintia suhteessa asutukseen on yleispiirteisesti kuvattu edellä mainituissa Väyläviraston (2019) ja Uudenmaan liiton (2019) selvityksissä.

Väyläviraston (2019) selvityksessä on myös tehty alustavaa vaikutusten arviointia melu-, valo-, tai värinävaikutuksista. Maakuntakaavaa koskevassa kaavaselostuksessa (s. 97) on kuvattu tiivistetysti varikkomerkinän vaikutuksia mm. asukkaisiin, elinoloihin ja yhteisöihin sekä talouteen ja elinkeinoihin.

Selvityksissä esille tulleita vaikutuksia, kuten maisema-, melu-, värinä- ja valovaikutuksia on kaavassa otettu huomioon antamalla varikkoaluetta koskevaan merkintään kohdistuvia kaavamääräyksiä. Suunnittelumääräyksen mukaan varikko tulee suunnitella siten, että toiminnasta aiheutuvat melu- ja muut ympäristöhäiriöt ovat mahdollisimman vähäiset ja että uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava ympäristöönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot sekä ottaa huomioon alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset ominaispiirteet. Maakuntakaavassa annettu suunnittelumääräys ohjaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja ohjaa yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa kiinnittämään huomiota niihin asioihin ja teknisillä ratkaisuihin, joilla on mahdollista estää ja lieventää haitallisia vaikutuksia.

Selvitysten huomiointia kaavaratkaisussa käydään tarkemmin läpi kappaleessa *Maakuntakaavan sisältövaatimukset (MRL 28 §)*.

Valinta selvitettyjen varikkovaihtoehtojen väliltä on tehty kaavaehdotuksen laadinnan yhteydessä vuonna 2019 Väyläviraston selvityksen ja vuorovaikutuksen perusteella. Valinta on tehty sen hetkisen parhaan ja tuoreimman tiedon mukaan. Laaditut selvitykset antavat riittävät tiedot varikon vaikutuksista ja sijoittamisen alueidenkäytöllisistä edellytyksistä maakuntaavassa, jossa varikon yksityiskohtaista sijaintia tai rakentamismahdollisuuksia ei ole ratkaistu.

Varikon tarkka sijainnin määrittely ja laajuus edellyttävät maakuntakaavaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua, kuten ratalain mukaisten suunnitelmien ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyn tekemistä ennen varikon toteuttamiseen mahdollistavia lupaprosesseja. Osaksi yksityiskohtaisempaan suunnittelua kuuluu myös tarkemmat maastotutkimukset ja -mittaukset.

Maakuntahallitus katsoo, että Helsingin seudun vaihemaakuntakaava perustuu MRL 9 §:n edellyttämällä tavalla kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valituksessa on katsottu, että varikkovaraus ei toteuta VAT:n vaatimuksia kulttuuriympäristön suojelun osalta, sekä viitataan myös sään ääri-ilmiöitä, tulvia ja ilmastonmuutoksen vaikutuksia koskeviin valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on otettava huomioon maakuntakaavoituksessa siten, että edistetään niiden toteutumista. VAT konkretisoivat valtakunnallisesti merkittävässä asioissa maankäyttö- ja rakennuslain 5 §:ssä säädettyjä alueidenkäytön suunnittelun tavoitteita. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet eivät laajenna kaavojen sisältövaatimusten alaa, eivätkä luo uusia oikeudellisia perusvaatimuksia kaavoitukselle.

Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että VAT kuvaavat lähinnä valtakunnallisen suunnan, miten alueiden käyttöä tulisi suunnitella.

Muutoksenhaun kohteena olevassa maakuntakaavassa on valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettu huomioon maakuntakaavan tehtävä ja tarkkuus huomioiden.

Maakuntahallitus toteaa, että valituksessa mainitut viittaukset VAT:hin kytkeytyvät maakuntakaavan sisältövaatimuksista maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen sekä tarkoituksenmukaisesta alue- ja yhdyskuntarakenteesta huolehtimiseen, jolla luodaan edellytyksiä terveelliselle ja turvalliselle elinympäristölle.

Raskaan raideliikenteen varikkoa koskevan kaavamerkinnän ja siihen liittyvän kaavamääräyksen mukaan ”Uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava ympäristöönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot sekä ottaa huomioon alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset ominaispiirteet. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota hulevesien hallintaan ja varauduttava sään ääri-ilmiöihin.” Kaavamääräyksessä on tunnistettu ja otettu huomioon tarve ohjata maakuntakaavassa osoitetun maankäytön yksityiskohtaisempaa suunnittelua ottaen huomioon VAT ja maakuntakaavan sisältövaatimukset.

Maakuntakaavan sisältövaatimukset (MRL 28 §)

Valituksessa on katsottu, että kaava ei täytä maakuntakaavan sisältövaatimuksia mm. valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden, luonnonsuojeluohjelmien, tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen, alueiden käytön ekologisen kestävyuden, kestävä liikenteen ja teknisen huollon, elinkeinoelämän toimintamahdollisuuksien (mm. maatalous) ja varsinkin luonnonarvojen kulttuuriperinnön ja maiseman vaalimisen osalta.

Helsingin seudun vaihemaakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitetty MRL 28 §:n sisältövaatimusten mukaisesti erityistä huomiota ympäristön ja talouden kannalta kestäviin liikenteen ja teknisen huollon järjestelyihin. Uusimaakaavan kokonaisuuden keskeinen tavoite on taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä yhdyskuntarakenne.

MRL 28 §:n 1 momentin mukaisesti on maakuntakaavan laadinnassa otettu huomioon maakunnan oloista johtuvat erityiset tarpeet. Joukkoliikenteen osalta tämä koskee myös raideliikenteen kehittämisellä turvaamista Helsingin seudulla. Helsingin seudun raideliikenteellä on huomattava vaikutus koko seudun liikenteen kestävyteen. Tulevaisuuden lähiliikenne tarvitsee lisää uutta junakalustoa, mikä vastaavasti vaatii lisää varikkotiloja huollolle ja oman uuden varikon. Raskaan raideliikenteen varikot ovat välttämätön osa seudullisen junaliikenteen toimivuuden ja lisäämisen kannalta, jolloin niillä on erityistä merkitystä myös yleisen edun kannalta. On myös huomattava, että uudet lähiliikenteen varikot vapauttavat kapasiteettia kasvavan kaukoliikenteen käyttöön, jolloin tehdyillä alueidenkäyttöratkaisuilla on myös valtakunnallista merkitystä.

MRL 28 §:n mukaan on säännöksessä mainitut seikat selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää. Maakuntakaavan yhteydessä on selvitetty ja otettu huomioon muun muassa valituksessa mainitut valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt, terveellinen ja turvallinen elinympäristö sekä elinkeinoelämän

toimintaedellytykset MRL 28 §:n edellyttämällä tavalla. Varikon vaikutuksia on arvioitu suhteessa maakuntakaavan yleispiirteiseen tarkkuustasoon ja selvitykset on otettu tarpeellisilta osin huomioon mm. kaavamääräyksissä. Maakuntakaavan yhteydessä tehtyjä selvityksiä valituksessa mainituilta osin on kuvattu tarkemmin edellä luvussa *Kaavan vaikutusten selvitysvollisuus (MRL 9 § ja MRA 1 §)*.

Maakuntakaavan oikeusvaikutuksiin kuuluu, että se on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa. Maakuntakaavassa osoitettu varikkoalue -merkinnän toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja merkintään liittyvät suunnittelumääräykset ohjaavat tätä suunnittelua. Raskaan raideliikenteen varikkoa koskevan suunnittelumääräyksen mukaan varikko tulee suunnitella siten, että toiminnasta aiheutuvat melu- ja muut ympäristöhäiriöt ovat mahdollisimman vähäiset. Lisäksi suunnittelumääräys edellyttää, että uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava ympäristönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot sekä ottaa huomioon alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset ominaispiirteet.

Aluetta koskevat myös kaavan yleiset suunnittelumääräykset, joissa edellytetään muun muassa, että yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja alueidenkäytössä on otettava huomioon alueiden arvokkaat ominaispiirteet ja turvattava luonnon, maiseman ja kulttuuriympäristön arvot.

Alueen kulttuuriympäristöarvot on otettu maakuntakaavassa asianmukaisesti huomioon. Luoman alueen kulttuuriympäristön ja maiseman arvot on osoitettu maakuntakaavassa alueen erityisominaisuuksia kuvaavalla kaavamerkinnällä sekä niitä koskevilla suunnittelumääräyksillä (Maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö ja valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö RKY 2009). Kiinteät muinaisjäännekohteet on Suomessa rauhoitettu muinaismuistolaille (295/1963). Laki koskee sekä olemassa olevia, että vielä löytämättömiä muinaisjäännekohteita.

Alueella voi olla samanaikaisesti voimassa useita eri maakuntakaavamerkintöjä. Tulkittaessa päällekkäisten merkintöjen keskinäistä suhdetta on otettava huomioon maakuntakaavan yleispiirteisyys, eri merkintätyyppien luonne ja merkintöihin liittyvät määräykset. Päällekkäisiä kaavamerkintöjä tulee yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulkita ja yhteensovittaa siten, että merkintöjen osoittamat alueidenkäytön periaatteet voivat toteutua. Esimerkiksi varikkoalueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa voidaan sovittaa tulevia toimintoja kulttuuriympäristöön ja pienentää haittavaikutuksia ottamalla huomioon maisemallisia tekijöitä, kuten tärkeitä näkymiä ja rakentamisen suhdetta ympäristöön. Kulttuuriympäristöjen huomioon ottamisvelvoite yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa koskee sekä maakuntakaavan erillistä kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeää alue-ominaismerkintää, että kaavan yleisiä suunnittelumääräyksiä ja raskaan raideliikenteen varikko -merkintää.

Maakuntahallitus toteaa lisäksi, että maakuntakaava on yleispiirteinen alueidenkäytön suunnitelma, eikä siinä ole ratkaistu alueidenkäyttöä tai rakentamismahdollisuuksia kiinteistökohtaisesti. Maakuntakaavan toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempia suunnittelu- ja lupamenettelyjä, kuten yleis- ja asemakaavojen laatimista. Maakuntahallitus katsoo, ettei maakuntakaavassa esitetty kaavaratkaisu aiheuta maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa.

Luonnonsuojelu- ja vesilainsäädännön vaatimukset

Osoitettaessa varikkovaraus maakuntakaavaan on huomioitu luonnonsuojelu- ja vesilainsäädännön vaatimukset.

Raskaan raideliikenteen varikon kohdemerkintään liittyen on tehty luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-vaikutusten arviointi koskien Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -aluetta. Uudenmaan liitto sai 9.10.2019 Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisen lausunnon arvioinneista, jotka koskevat Uusimaa-kaavan 2050 vaikutuksia Natura 2000 -verkoston alueisiin. Arviointiraporttia oli täydennetty Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -alueen osalta sen jälkeen, kun kaavaehdotukseen oli lisätty raskaan raideliikenteen varikoiden kohdemerkinnät.

Lausunnonsaan ELY-keskus katsoo, että Uusimaa-kaava 2050 ei yksistään tai myöskään tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa merkittävästi heikennä Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja, kun arvioinnissa kuvatut lieventämistoimet toteutetaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Yksi merkittävistä lieventämistoimenpiteistä on hulevesien hallinta. Lausunnonsaan ELY-keskus toteaa, että ”Vedenlaadun heikkenemisen estäminen on sekä meriuposkuoraisen että suojelun perusteena olevien vesiluontotyypin kannalta keskeisintä.”

Tarpeellisiksi katsottujen lieventämistoimenpiteiden toteuttamisesta voidaan suurelta osin määrätä vasta yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä. Maakuntakaavalla ei sen tarkoitus ja maankäyttö- ja rakennuslain eri kaavatasoja koskevat säännökset huomioon ottaen ole tarpeen eikä yleensä mahdollistakaan ratkaista rakentamisen tai muunkaan maankäytön edellyttämiä tarkempia yksityiskohtia. Maakuntakaava ohjaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua, eikä se ole esteenä arvioinnissa kuvattujen lieventämistoimien toteuttamiselle yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Natura 2000 -alueen suojelun perusteena olevat luontoarvot, vedenlaatu sekä muut luontoarvot turvataan maakuntakaavassa useiden suunnittelumääräysten kautta. Maakuntakaavan yleiset suunnittelumääräykset edellyttävät ottamaan huomioon Natura 2000 -ohjelmaan kuuluvat tai siihen kuuluviksi ehdotetut alueet, turvaamaan alueiden yhtenäisyyden, arvioimaan suunnitelmasta alueelle kohdistuvat vaikutukset ja huolehtimaan, ettei merkittävästi heikennetä niitä luonnonarvoja, joiden perusteella alue on ehdotettu tai sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Yleiset suunnittelumääräykset, mukaan lukien Natura-alueita koskeva yleinen suunnittelumääräys, koskevat koko kaava-aluetta. Raskaan raideliikenteen varikon suunnittelumääräys edellyttää sopeuttamaan uuden rakentamisen ja muun maankäytön ympäristöönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot. Lisäksi varikon suunnittelumääräyksessä edellytetään kiinnittämään yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa huomiota hulevesien hallintaan. Myös yleisissä suunnittelumääräyksissä todetaan, että: ”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on edistettävä vesiensuojelua ja pyrittävä parantamaan vesien ekologista tilaa”.

Yleinen suunnittelumääräys ja merkintäkohtaiset suunnittelumääräykset liittyvät yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja muuta viranomaistoimintaa koskeviin oikeusvaikutuksiin. Maakuntakaavan yleispiirteisyys mahdollistaa erilaisia, paikalliset tarpeet ja olosuhteet huomioon ottavia toteuttamisvaihtoehtoja, jotka arvioidaan ja ratkaistaan yksityiskohtaisemman suunnittelun sekä lupaharkinnan yhteydessä myös valituksessa mainitun vesistöjen suojelun ja muiden luontoarvojen osalta. Tarkemmat vaikutukset vesistöihin, pohjaveteen sekä luontoarvoihin tulevat selvitettäväksi yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Maakuntakaava ei ole toteuttava kaava. Maakuntakaavassa ei ole ratkaistu varikon yksityiskohtaista sijaintia, rakentamisedellytyksiä eikä sitä, miten varikko toteutetaan. Varikon toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua, missä yhteydessä myös luonnonsuojelulain mukaisen luontoarvojen heikentämiskiellon toteutuminen tulee edelleen arvioitavaksi.

Varikkoalueen toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja kaavan suunnittelumääräykset on annettu sen turvaamiseksi, että alueen jatkosuunnittelussa ja toteuttamisessa Natura-alueeseen kohdistuvat mahdolliset haitalliset vaikutukset tulevat huomioon otetuiksi ja vaikutuksia rajoitetaan niin, ettei luonnonarvoille synny merkittävää heikennystä alueen jatkosuunnittelussa. Maakuntakaavassa on otettu riittävällä tavalla huomioon luonnonsuojelulain 64 a §:n mukainen heikentämiskiello.

Päätöksen perustelujen puutteellisuus

Valituksessa esitetään, että sen enempää kaavapäätöksen kuin hallinto-oikeuden päätöksenkään perustelut eivät täytä toisaalta hallintolain ja toisaalta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain asettamia vaatimuksia.

Maakuntahallitus toteaa, että maakuntakaavan laatimismenettelyä ohjaavat maankäyttö- ja rakennuslain säännökset. MRL:n mukaisesti kartalla esitettävän maakuntakaavan perustelut esitetään kaavaselostuksessa, eikä hallintolain yleissäännös päätöksen perustelemisesta tule sovellettavaksi maakuntakaavan hyväksymispäätökseen.

Muutoksehankija: XXXXXXXXXX

Muutoksenhakija vaatii:

- Helsingin hallinto-oikeuden päätöksen 24.9.2021, H4582/2021 sekä Uudenmaan liiton maakuntavaltuuston päätöksen 25.8.2020 § 20 ja sillä hyväksytyn Uusimaa-kaava 2050 -kokonaisuuteen kuuluvan Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan kumoamista lainvastaisena siltä osin kuin kaavassa on osoitettu raskaan raideliikenteen varikkomerkintä Espoon ja Kirkkonummen rajalle (Luoman ja Mankin alueelle).
- Uudenmaan liiton määräämistä korvaamaan HLKL: 74 § nojalla muutoksenhakijoille muutoksenhausta aiheutuneet kulut laillisine korkoineen Helsingin hallinto-oikeuden osalta hallinto-oikeudessa vaaditulla tavalla ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa mikäli valituslupa myönnetään, vastaselitysvaiheessa esitettävän kulueroittelyn mukaisesti.
- Korkeinta hallinto-oikeutta suorittamaan katselmuksen po. varikkomerkinän vaikutusalueella.

Valituksessa vaatimuksia on perusteltu muun muassa sillä, että varikko koskeva kaavamerkintä on otettu kaavaan vasta kaavan luonnosvaiheen jälkeen, merkintä ei perustu riittäviin selvityksiin ympäristövaikutuksista,

varikkoa koskeva kaavamerkintä ei toteuta VATien vaatimuksia kulttuuriympäristön suojelun osalta ja on myös maankuntakaavan sisältövaatimusten vastainen.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa:

Vuorovaikutus kaavan valmistelussa

Liitto katsoo, että valituksessaan hallinto-oikeudelle valittaja ei ole vaatinut kaavan kumoamista sillä perusteella, että kaava olisi MRL 6 §, MRL 62 §:n ja MRL 63 §:n vastainen. Tästä syystä valitus tulisi tältä osin jättää tutkimatta. Mikäli korkein hallinto-oikeus kuitenkin tutkii valituksen, liitto toteaa valituksen johdosta seuraavaa:

Maankäyttö- ja rakennuslain 6 §:n mukaan kaavaa valmisteltaessa on oltava vuorovaikutuksessa niiden henkilöiden ja yhteisöjen kanssa, joiden oloihin tai etuihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa. Kaavoja valmistelevien viranomaisten on tiedotettava kaavoituksesta sillä tavoin, että niillä, joita asia koskee, on mahdollisuus seurata kaavoitusta ja vaikuttaa siihen.

Maakuntakaavan vuorovaikutus ja kaavoituksesta tiedottaminen on toteutettu niin, että kaavoitukseen on ollut mahdollista osallistua koko kaavatyön ajan. Laissa ei ole säädetty vuorovaikutusmenettelyiden yksityiskohdista. Tässä kaavaprosessissa vuorovaikutuksen toteuttamistapana on ollut lakisääteisten kaavan nähtävilläolojen ja viranomaisneuvottelujen lisäksi sidosryhmäneuvottelut, esittelytilaisuudet ja seminaarit, työpajat, kuntaryhmätapaamiset sekä verkkovuorovaikutus. Viralliset lausunnot on pyydetty kunnilta ja viranomaisilta, joiden toimialaa kaavassa on käsitelty, sekä kaavaprosessin kannalta tärkeimmiltä toimijoilta ja yhteisöiltä. Myös vapaamuotoista palautetta on ollut mahdollista antaa koko kaavatyön ajan. Kaavan ratkaisuja ja aineistoja on lisäksi esitelty laajasti kaavan nettisivuilla sekä kaavan uutiskirjeissä ja sosiaalisessa mediassa. Uudenmaan liittoon yhteydessä olleille maanomistajille sekä muille osallisille on toimitettu pyynnöstä lisätietoja.

Aloitusvaiheessa valmisteltiin MRL 63 §:n mukainen kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Kaavakokonaisuuden vireilletulosta ja mahdollisuudesta antaa palautetta osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta kuulutettiin MRA 30 §:n mukaisesti. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma sisälsi kaavatyön kannalta keskeisimmät aihealueet, kaavan tavoitteet, prosessin kuvauksen sekä kuvauksen vaikutusten arvioinnista. Lisäksi suunnitelma antoi osallisille tietoa vaikutusmahdollisuuksista. Osallistumis- ja arviointisuunnitelman tehtävänä on välittää tietoa vuorovaikutuksen toteuttamistavoista, eikä siihen kohdistu samoja vaatimuksia kuin kaavaselostukseen esimerkiksi kaavan vaikutusten arvioinnin esittelemisestä.

Uusimaa-kaava 2050 ehdotusvaiheen kokonaisuus oli lausunnoilla MRA 13 § mukaisesti ennen nähtäville asettamista. Lausuntopalautteen pohjalta maakuntahallitus päätti hyväksyessään lausuntoihin annettavat vastineet, että nähtäville asetettavaan ehdotukseen lisätään raskaan raideliikenteen varikon merkintä. Vuorovaikutteisen kaavaprosessin kuluessa on tavanomaista ja asiaan kuuluvaa, että nähtävillä olleeseen kaavaluonnokseen tulee muutoksia. Raskaan raideliikenteen varikkoa koskevan kaavamerkinnän lisääminen kaavaehdotukseen luonnosvaiheen nähtävilläolon jälkeen ei ole MRL:n vastaista.

Uusimaa-kaavan toinen lakisääteinen viranomaisneuvottelu järjestettiin 14.8.2019. Neuvotteluun oli kutsuttu MRL 66 §:n mukaisesti Uudenmaan ELY-keskus ja ministeriöt, joiden toimialaan kuuluvia valtakunnallisesti merkittäviä asioita kaavassa käsitellään, sekä muut kaavan kannalta keskeiset viranomaiset ml. Museovirasto.

Kaavaehdotus on ollut 8.10.– 8.11.2019 nähtävillä, jolloin osallisilla ja myös viranomaisilla on ollut mahdollisuus laatia muistutus. Kaavaehdotuksen nähtävilläolon jälkeen varikkomerkinäköä koskevaa suunnittelumääräystä täydennettiin. Useammassa muistutuksessa korostettiin ympäristö- ja luontoarvojen turvaamisen, alueen kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten ominaispiirteiden huomioon ottamisen ja hulevesien hallintaa koskevien tekijöiden huomioimisen tärkeyttä ja varikkomerkinäköä koskevaa määräystä päätettiin täydentää tältä osin. Suunnittelumääräyksen täydentäminen edellä kuvatulla tavalla ehdotuksen nähtävilläolon jälkeen ei ole sellainen MRA 32 §:n mukainen olennainen muutos, joka olisi edellyttänyt kaavaehdotuksen asettamista uudelleen nähtävillä, sillä vastaava ohjausvaikutus oli jo olemassa kaavan yleisten suunnittelumääräysten kautta.

Kaavaselostuksen luvussa 8 on kuvattu yksityiskohtaisemmin maakuntakaavaprosessin aikana toteutettua vuorovaikutusta ja viestintää.

Maakuntahallitus toteaa lisäksi, että nähtävillä oloa koskevien säännösten tarkoitus on turvata osallisten tiedonsaanti- ja vaikutusmahdollisuudet. Valituksessa ei ole tuotu esiin seikkoja, joiden perusteella liiton voisi katsoa laiminlyöneen kaavaprosessista tiedottamisen, tai että mahdollisuus vaikuttaa kaavaprosessiin olisi jäänyt toteutumatta muutoksenhakijoilta tai muiltakaan osallisilta.

Kaavan vaikutusten selvitysvelvollisuus (MRL 9 § ja MRA 1 §)

Valituksissa on esitetty varikkoa koskevien selvitysten olevan puutteellisia mm. maiseman- ja kulttuurihistoriallisten arvojen, asumisen ja muiden elinkeinojen toimintaedellytysten, melun, valon, liikenteen, rakennusaikaisen tärinän, luontoarvoihin kohdistuvien vaikutusten, vesistö- ja pohjavesivaikutusten, häiriöiden yhteisvaikutusten sekä ympäristövaikutusten tasapuolisen arvioinnin osalta. Lisäksi on esitetty selvitysten olevan tarkoitushakuisia rakentamiskustannusten osalta.

Maakuntakaavaa laadittaessa valituksessa mainittuja vaikutuksia on selvitetty suunnittelun yhteydessä seuraavasti.

MRL 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvittäessä on otettava huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus. MRL:n mukaisen kaavajärjestelmän luonteeseen kuuluu, että yleispiirteisemmässä kaavassa osoitettu maankäyttöratkaisu täsmentyy ja jäsentyy tarkemmaksi yksityiskohtaisempia kaavoja laadittaessa. MRL 4 §:n mukaisesti maakuntakaava on yleispiirteinen alueiden käytön suunnitelma, jonka tehtävänä on MRL 25 §:n mukaan esittää alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja osoittaa maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita. Kuntien maankäytön yleispiirteinen ohjaaminen ja toimintojen yhteen sovittaminen tapahtuu yleiskaavoituksella. Asemakaava ohjaa yksityiskohtaisesti rakentamista ja muuta alueiden käytön järjestämistä.

Maakuntakaavan vaikutuksia, mukaan lukien varikkovarauksen ympäristövaikutukset, on selvitetty ottaen huomioon maakuntakaavan tehtävä ja tarkoitus yleispiirteisenä maankäytön suunnitelmana sekä huomioiden kaavan aikajänne alueidenkäyttöä ohjaavana seudullisena suunnitelmana vuoteen 2050. Vaikutusten arviointia täydennetään ja tarkennetaan edelleen kuntakaavoituksen ja hankesuunnittelun yhteydessä. Maakuntakaavaratkaisua taustoittavat laajat selvitykset, jotka on keskeisiltä osiltaan raportoitu osana kaava-aineistoa. Alkuperäiset selvitykset ovat saatavana verkossa ja niihin on viitattu kaava-aineistossa.

Rantaradan varikon sijainti perustuu Väyläviraston selvitykseen ”Lähiliikennevarikkoselvitys Espoon ja Kirkkonummen alueella” (jäljempänä Väyläviraston (2019) selvitys). Selvityksessä on arvioitu varikon vaikutuksia ympäristöön eri sijoituspaikoissa Luoman, Mankin ja Vuohimäen alueilla. Kolmen tarkasteltavan varikkovaihtoehdon osalta on tarkasteltu ja vertailtu seuraavia vaikutuksia; liikenteellisiä vaikutuksia, vaikutuksia kaavoitukseen ja maankäyttöön sekä ihmisiin, maisemaan ja kulttuuriperintöön liittyviä vaikutuksia. Lisäksi on tarkasteltu luontoon kohdistuvia vaikutuksia ja ympäristöhäiriöitä sekä arvioitu kohteiden rakennettavuutta. Jokaiselle kohteelle on myös laskettu rakennuskustannusarvio. Luontovaikutusten arviointiin on sisältynyt mm. arviointi vaikutuksista alueen luontoarvoihin sekä pinta- ja pohjavesiin. Kyseisessä selvityksessä esitettiin varikkosuunnitelmien tarkentamista Mankin ja Luoman alueiden osalta. Sijaintipaikkoja on tarkasteltu Luoman ja Mankin osalta myös aiemmassa vuonna 2017 valmistuneessa selvityksessä.

Väyläviraston (2019) selvityksen lisäksi varikon sijaintia suhteessa alueen kulttuuriympäristöön ja maisemaan on tarkasteltu myös Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan ehdotusvaiheessa laaditussa selvityksessä ”Kooste rantaradan varikkoa koskevista tarkasteluista liittyen maisemaan, kulttuuriympäristöön ja viheryhteyksiin” (Uudenmaan liitto 2019). Uudenmaan liiton laatima tarkastelu on tehty suhteessa maakuntakaavan yleispiirteiseen suunnittelutasoon.

Myös varikon sijaintia suhteessa asutukseen on yleispiirteisesti kuvattu edellä mainituissa Väyläviraston (2019) ja Uudenmaan liiton (2019) selvityksissä.

Väyläviraston (2019) selvityksessä on myös tehty alustavaa vaikutusten arviointia melu-, valo-, tai värinävaikutuksista. Maakuntakaavaa koskevassa kaavaselostuksessa (s. 97) on kuvattu tiivistetysti varikkomerkinän vaikutuksia mm. asukkaisiin, elinoloihin ja yhteisöihin sekä talouteen ja elinkeinoihin.

Selvityksissä esille tulleita vaikutuksia, kuten maisema-, melu-, värinä- ja valovaikutuksia on kaavassa otettu huomioon antamalla varikkoaluetta koskevaan merkintään kohdistuvia kaavamääräyksiä. Suunnittelumääräyksen mukaan varikko tulee suunnitella siten, että toiminnasta aiheutuvat melu- ja muut ympäristöhäiriöt ovat mahdollisimman vähäiset ja että uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava ympäristöönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot sekä ottaa huomioon alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset ominaispiirteet. Maakuntakaavassa annettu suunnittelumääräys ohjaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja ohjaa yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa kiinnittämään huomiota niihin asioihin ja teknisillä ratkaisuihin, joilla on mahdollista estää ja lieventää haitallisia vaikutuksia.

Selvitysten huomiointia kaavaratkaisussa käydään tarkemmin läpi kappaleessa *Maakuntakaavan sisältövaatimukset (MRL 28 §)*.

Valinta selvitettyjen varikkovaihtoehtojen väliltä on tehty kaavaehdotuksen laadinnan yhteydessä vuonna 2019 Väyläviraston selvityksen ja vuorovaikutuksen perusteella. Valinta on tehty sen hetkisen parhaan ja tuoreimman tiedon mukaan. Laaditut selvitykset antavat riittävät tiedot varikon vaikutuksista ja sijoittamisen alueidenkäytöllisistä edellytyksistä maakuntaavassa, jossa varikon yksityiskohtaista sijaintia tai rakentamismahdollisuuksia ei ole ratkaistu.

Varikon tarkka sijainnin määrittely ja laajuus edellyttävät maakuntakaavaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua, kuten ratalain mukaisten suunnitelmien ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyn tekemistä ennen varikon toteuttamiseen mahdollistavia lupaprosesseja. Osaksi yksityiskohtaisempaan suunnitteluun kuuluu myös tarkemmat maastotutkimukset ja -mittaukset.

Maakuntahallitus katsoo, että Helsingin seudun vaihemaakuntakaava perustuu MRL 9 §:n edellyttämällä tavalla kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Liitto katsoo, että valituksessaan hallinto-oikeudelle valittaja ei ole vaatinut kaavan kumoamista sillä perusteella, että kaava olisi valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden vastainen. Tästä syystä valitus tulisi tältä osin jättää tutkimatta. Mikäli korkein hallinto-oikeus kuitenkin tutkii valituksen, liitto toteaa valituksen johdosta seuraavaa:

Valituksessa on katsottu, että varikkovaraus ei toteuta VAT:n vaatimuksia kulttuuriympäristön suojelun osalta, sekä viitataan myös sään ääri-ilmiöitä, tulvia ja ilmastonmuutoksen vaikutuksia koskeviin valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on otettava huomioon maakuntakaavoituksessa siten, että edistetään niiden toteutumista. VAT konkretisoivat valtakunnallisesti merkittävässä asioissa maankäyttö- ja rakennuslain 5 §:ssä säädettyjä alueidenkäytön suunnittelun tavoitteita. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet eivät laajenna kaavojen sisältövaatimusten alaa, eivätkä luo uusia oikeudellisia perusvaatimuksia kaavoitukselle. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että VAT kuvaavat lähinnä valtakunnallisen suunnan, miten alueiden käyttöä tulisi suunnitella.

Muutoksenhaun kohteena olevassa maakuntakaavassa on valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettu huomioon maakuntakaavan tehtävä ja tarkkuus huomioiden.

Maakuntahallitus toteaa, että valituksessa mainitut viittaukset VAT:hin kytkeytyvät maakuntakaavan sisältövaatimuksista maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen sekä tarkoituksenmukaisesta alue- ja yhdyskuntarakenteesta huolehtimiseen, jolla luodaan edellytyksiä terveelliselle ja turvalliselle elinympäristölle.

Raskaan raideliikenteen varikkoa koskevan kaavamerkinnän ja siihen liittyvän kaavamääräyksen mukaan ”Uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava ympäristöönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja

luontoarvot sekä ottaa huomioon alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset ominaispiirteet. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota hulevesien hallintaan ja varauduttava sään ääri-ilmiöihin.” Kaavamääräyksessä on tunnistettu ja otettu huomioon tarve ohjata maakuntakaavassa osoitetun maankäytön yksityiskohtaisempaa suunnittelua ottaen huomioon VAT ja maakuntakaavan sisältövaatimukset.

Maakuntakaavan sisältövaatimukset (MRL 28 §)

Valituksessa on katsottu, että kaava ei täytä maakuntakaavan sisältövaatimuksia mm. valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden, luonnonsuojeluohjelmien, tarkoituksenmukaisen alue- ja yhdyskuntarakenteen, alueiden käytön ekologisen kestävyys, kestävä liikenteen ja teknisen huollon, elinkeinoelämän toimintamahdollisuuksien (mm. maatalous) ja varsinkaan luonnonarvojen kulttuuriperinnön ja maiseman vaalimisen osalta.

Helsingin seudun vaihemaakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitetty MRL 28 §:n sisältövaatimusten mukaisesti erityistä huomiota ympäristön ja talouden kannalta kestäviin liikenteen ja teknisen huollon järjestelyihin. Uusimaakaavan kokonaisuuden keskeinen tavoite on taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä yhdyskuntarakenne.

MRL 28 §:n 1 momentin mukaisesti on maakuntakaavan laadinnassa otettu huomioon maakunnan oloista johtuvat erityiset tarpeet. Joukkoliikenteen osalta tämä koskee myös raideliikenteen kehittämisedellytysten turvaamista Helsingin seudulla. Helsingin seudun raideliikenteellä on huomattava vaikutus koko seudun liikenteen kestävyteen. Tulevaisuuden lähiliikenne tarvitsee lisää uutta junakalustoa, mikä vastaavasti vaatii lisää varikkotiloja huollolle ja oman uuden varikon. Raskaan raideliikenteen varikot ovat välttämätön osa seudullisen junaliikenteen toimivuuden ja lisäämisen kannalta, jolloin niillä on erityistä merkitystä myös yleisen edun kannalta. On myös huomattava, että uudet lähiliikenteen varikot vapauttavat kapasiteettia kasvavan kaukoliikenteen käyttöön, jolloin tehdyillä alueidenkäyttöratkaisuilla on myös valtakunnallista merkitystä.

MRL 28 §:n mukaan on säännöksessä mainitut seikat selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää. Maakuntakaavan yhteydessä on selvitetty ja otettu huomioon muun muassa valituksessa mainitut valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt, terveellinen ja turvallinen elinympäristö sekä elinkeinoelämän toimintaedellytykset MRL 28 §:n edellyttämällä tavalla. Varikon vaikutuksia on arvioitu suhteessa maakuntakaavan yleispiirteiseen tarkkuustasoon ja selvitykset on otettu tarpeellisilta osin huomioon mm. kaavamääräyksissä. Maakuntakaavan yhteydessä tehtyjä selvityksiä valituksessa mainituilta osin on kuvattu tarkemmin edellä luvussa *Kaavan vaikutusten selvitysvollisuus (MRL 9 § ja MRA 1 §)*.

Maakuntakaavan oikeusvaikutuksiin kuuluu, että se on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa. Maakuntakaavassa osoitettu varikkoalue -merkinnän toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja merkintään liittyvät suunnittelumääräykset ohjaavat tätä suunnittelua. Raskaan raideliikenteen varikkoa koskevan suunnittelumääräyksen mukaan varikko tulee suunnitella siten, että toiminnasta aiheutuvat melu- ja muut ympäristöhäiriöt ovat mahdollisimman vähäiset. Lisäksi suunnittelumääräys edellyttää, että uusi rakentaminen ja muu maankäyttö

on sopeutettava ympäristöönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot sekä ottaa huomioon alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset ominaispiirteet.

Aluetta koskevat myös kaavan yleiset suunnittelumääräykset, joissa edellytetään muun muassa, että yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja alueidenkäytössä on otettava huomioon alueiden arvokkaat ominaispiirteet ja turvattava luonnon, maiseman ja kulttuuriympäristön arvot.

Alueen kulttuuriympäristöarvot on otettu maakuntakaavassa asianmukaisesti huomioon. Luoman alueen kulttuuriympäristön ja maiseman arvot on osoitettu maakuntakaavassa alueen erityisominaisuuksia kuvaavalla kaavamerkinnällä sekä niitä koskevilla suunnittelumääräyksillä (Maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö ja valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö RKY 2009). Kiinteät muinaisjäännekohteet on Suomessa rauhoitettu muinaismuistolaille (295/1963). Laki koskee sekä olemassa olevia, että vielä löytämättömiä muinaisjäännekohteita.

Alueella voi olla samanaikaisesti voimassa useita eri maakuntakaavamerkintöjä. Tulkittaessa päällekkäisten merkintöjen keskinäistä suhdetta on otettava huomioon maakuntakaavan yleispiirteisyys, eri merkintätyyppien luonne ja merkintöihin liittyvät määräykset. Päällekkäisiä kaavamerkintöjä tulee yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulkita ja yhteensovittaa siten, että merkintöjen osoittamat alueidenkäytön periaatteet voivat toteutua. Esimerkiksi varikkoalueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa voidaan sovittaa tulevia toimintoja kulttuuriympäristöön ja pienentää haittavaikutuksia ottamalla huomioon maisemallisia tekijöitä, kuten tärkeitä näkymiä ja rakentamisen suhdetta ympäristöön. Kulttuuriympäristöjen huomioon ottamisvelvoite yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa koskee sekä maakuntakaavan erillistä kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeää alueominaismerkintää, että kaavan yleisiä suunnittelumääräyksiä ja raskaan raideliikenteen varikko -merkintää.

Maakuntahallitus toteaa lisäksi, että maakuntakaava on yleispiirteinen alueidenkäytön suunnitelma, eikä siinä ole ratkaistu alueidenkäyttöä tai rakentamismahdollisuuksia kiinteistökohtaisesti. Maakuntakaavan toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempia suunnittelu- ja lupamenettelyjä, kuten yleis- ja asemakaavojen laatimista. Maakuntahallitus katsoo, ettei maakuntakaavassa esitetty kaavaratkaisu aiheuta maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa.

Luonnonsuojelu- ja vesilainsäädännön vaatimukset

Osoitettaessa varikkovaraus maakuntakaavaan on huomioitu luonnonsuojelu- ja vesilainsäädännön vaatimukset.

Raskaan raideliikenteen varikon kohdemerkintään liittyen on tehty luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-vaikutusten arviointi koskien Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -aluetta. Uudenmaan liitto sai 9.10.2019 Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisen lausunnon arvioinneista, jotka koskevat Uusimaa-kaavan 2050 vaikutuksia Natura 2000 -verkoston alueisiin. Arviointiraporttia oli täydennetty Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -alueen osalta sen jälkeen, kun kaavaehdotukseen oli lisätty raskaan raideliikenteen varikoiden kohdemerkinnät.

Lausunnossaan ELY-keskus katsoo, että Uusimaa-kaava 2050 ei yksistään tai myöskään tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa merkittävästi heikennä Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja, kun arvioinnissa kuvatut lieventämistoimet toteutetaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Yksi merkittävistä lieventämistoimenpiteistä on hulevesien hallinta. Lausunnossaan ELY-keskus toteaa, että ”Vedenlaadun heikkenemisen estäminen on sekä meriuposkuoraisen että suojelun perusteena olevien vesiluontotyypin kannalta keskeisintä.”

Tarpeellisiksi katsottujen lieventämistoimenpiteiden toteuttamisesta voidaan suurelta osin määrätä vasta yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä. Maakuntakaavalla ei sen tarkoitus ja maankäyttö- ja rakennuslain eri kaavatasoja koskevat säännökset huomioon ottaen ole tarpeen eikä yleensä mahdollistakaan ratkaista rakentamisen tai muunkaan maankäytön edellyttämiä tarkempia yksityiskohtia. Maakuntakaava ohjaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua, eikä se ole esteenä arvioinnissa kuvattujen lieventämistoimien toteuttamiselle yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Natura 2000 -alueen suojelun perusteena olevat luontoarvot, vedenlaatu sekä muut luontoarvot turvataan maakuntakaavassa useiden suunnittelumääräysten kautta. Maakuntakaavan yleiset suunnittelumääräykset edellyttävät ottamaan huomioon Natura 2000 -ohjelmaan kuuluvat tai siihen kuuluviksi ehdotetut alueet, turvaamaan alueiden yhtenäisyyden, arvioimaan suunnitelmasta alueelle kohdistuvat vaikutukset ja huolehtimaan, ettei merkittävästi heikennetä niitä luonnonarvoja, joiden perusteella alue on ehdotettu tai sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Yleiset suunnittelumääräykset, mukaan lukien Natura-alueita koskeva yleinen suunnittelumääräys, koskevat koko kaava-alueita. Raskaan raideliikenteen varikon suunnittelumääräys edellyttää sopeuttamaan uuden rakentamisen ja muun maankäytön ympäristöönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot. Lisäksi varikon suunnittelumääräyksessä edellytetään kiinnittämään yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa huomiota hulevesien hallintaan. Myös yleisissä suunnittelumääräyksissä todetaan, että: ”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on edistettävä vesiensuojelua ja pyrittävä parantamaan vesien ekologista tilaa”.

Yleinen suunnittelumääräys ja merkintäkohtaiset suunnittelumääräykset liittyvät yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja muuta viranomais toimintaa koskeviin oikeusvaikutuksiin. Maakuntakaavan yleispiirteisyys mahdollistaa erilaisia, paikalliset tarpeet ja olosuhteet huomioon ottavia toteuttamisvaihtoehtoja, jotka arvioidaan ja ratkaistaan yksityiskohtaisemman suunnittelun sekä lupaharkinnan yhteydessä myös valituksessa mainitun vesistöjen suojelun ja muiden luontoarvojen osalta. Tarkemmat vaikutukset vesistöihin, pohjaveteen sekä luontoarvoihin tulevat selvitettäväksi yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Maakuntakaava ei ole toteuttava kaava. Maakuntakaavassa ei ole ratkaistu varikon yksityiskohtaista sijaintia, rakentamisedellytyksiä eikä sitä, miten varikko toteutetaan. Varikon toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua, missä yhteydessä myös luonnonsuojelulain mukaisen luontoarvojen heikentämiskiellon toteutuminen tulee edelleen arvioitavaksi.

Varikkoalueen toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja kaavan suunnittelumääräykset on annettu sen turvaamiseksi, että alueen jatkosuunnittelussa ja toteuttamisessa Natura-alueeseen kohdistuvat mahdolliset haitalliset vaikutukset tulevat huomioon otetuiksi ja vaikutuksia rajoitetaan niin, ettei luonnonarvoille synny merkittävää heikennystä alueen

jatkosuunnittelussa. Maakuntakaavassa on otettu riittävällä tavalla huomioon luonnonsuojelulain 64 a §:n mukainen heikentämiskielto.

Päätöksen perustelujen puutteellisuus

Liitto katsoo, että valituksessaan hallinto-oikeudelle valittaja ei ole vaatinut kaavan kumoamista sillä perusteella, että kaava olisi hallintolain asettamien vaatimusten vastainen. Tästä syystä valitus tulisi tältä osin jättää tutkimatta. Mikäli korkein hallinto-oikeus kuitenkin tutkii valituksen, liitto toteaa valituksen johdosta seuraavaa:

Valituksessa esitetään, että sen enempää kaavapäätöksen kuin hallinto-oikeuden päätöksenkään perustelut eivät täytä toisaalta hallintolain ja toisaalta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain asettamia vaatimuksia.

Maakuntahallitus toteaa, että maakuntakaavan laatimismenettelyä ohjaavat maankäyttö- ja rakennuslain säännökset. MRL:n mukaisesti kartalla esitettävän maakuntakaavan perustelut esitetään kaavaselostuksessa, eikä hallintolain yleissäännös päätöksen perustelemisesta tule sovellettavaksi maakuntakaavan hyväksymispäätökseen.

Muutoksenhakijat: MTK-Uusimaa ry, Nylands svenska producentförbund NSP r.f., Metsänhoitoyhdistys Länsi-Uusimaa ry, Metsänhoitoyhdistys Uusimaa ry ja Skogsvårdsföreningen Skogsreviret r.f.

Muutoksenhakijat vaativat:

- Korkeinta hallinto-oikeutta kumoamaan hallinto-oikeuden päätökset, hyväksymään valitukset ja palauttamaan kaavat uuteen valmisteluun.

Valituksessa vaatimuksia on perusteltu muun muassa sillä, että kaavaan osoitetuilla SL-merkinnöillä tulisi olla selkeä luonnonsuojelulain mukaisessa menettelyssä muodostettu juridinen perusta, merkinnät aiheuttavat maanomistajille kohtuutonta haittaa, kaavoitusprosessissa ei ole noudatettu MRL:n velvoitteita vuorovaikutteisesta kaavoitusprosessista ja että maakuntakaava sisältää perustuslain kannalta kyseenalaisia kohtia.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa:

Kaavasuojelu ja kohtuuton haitta maanomistajille

Siltä osin kun valitus kohdistuu kaavasuojeluun ja maanomistajiin kohdistuvaan kohtuuttomaan haittaan, toistaa Uudenmaan maakuntahallitus Helsingin hallinto-oikeudelle 25.1.2021 lausumansa.

Vuorovaikutus ja kaavasta tiedottaminen

Maakuntahallitus toistaa hallinto-oikeudelle 25.1.2021 lausumansa. Tämän lisäksi maakuntahallitus toteaa vuorovaikutuksen ja kaavasta tiedottamisen osalta, että nähtävillä olleet kaava-aineistot ovat sisältäneet suojelualuemerkintöjä koskevat kaavaratkaisun perustelut. Suojelualuemerkintöjen osalta perustelut on esitetty myös kohdekohtaisesti kartoilla ja taulukossa. Lisäksi tarkempia kohdekohtaisia tietoja on ollut mahdollista saada useissa yhteyksissä. Ehdotuksen nähtävillä olon aikana on järjestetty yleisötilaisuuksia, joissa on ollut saatavilla kaava-aineistoja

tarkempia tietoja suojelualuumerkintöjen kohteista. Lisäksi maanomistajilla on ollut mahdollisuus saada tarkempia kohdekohtaisia tietoja pyytämällä Uudenmaan liitolta.

Maakuntahallitus katsoo, että vuorovaikutuksen ja kaavasta tiedottamisen osalta on noudatettu suojelualuumerkintöjä koskien MRL:n 6 §:n, 65 §:n, 8 luvun sekä MRA:n 10 §:n ja 12 §:n velvoitteita vuorovaikutteisesta kaavoitusprosessista.

Valituksessa on esitetty, että maanomistajien kohtelu ei ole ollut tasapuolista, kun kunnille ja valtiolle on varattu mahdollisuus maanomistajan roolissa ottaa kantaa maakuntakaavan suojelualueesityksiin viranomaisneuvotteluissa. Maakuntahallitus toteaa, että viranomaisneuvotteluiden käyminen on osa lainsäädännössä määrättyä menettelyä, jota Uudenmaan liiton on noudatettava. Viranomaisneuvottelusta ja velvollisuudesta niiden käymiseen säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 66 §:ssä ja maankäyttö- ja rakennusasetuksen 11 §:ssä. Maanomistajilla on ollut edellä kuvatuin tavoin mahdollisuus osallistua ja tehdä muistutus kaavaratkaisuista.

Valituksessa on esitetty, että tietoja SL-merkintöjen rajauksiin liittyen ei ole ollut saatavilla riittävän ajoissa. Maakuntahallitus toteaa, että valmisteluvaiheen ja luonnosvaiheen aineistojen tarkoituksena on esitellä kaavassa käsiteltävät aihealueet suunnitteluperiaatteina ja kaavaluonnoksena, käydä niistä keskustelua ja saada lisätietoa kaavaehdotuksen valmisteluun. Laissa ei ole säädetty vuorovaikutusmenettelyn yksityiskohdista. Osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyissä yksi olennainen asia on, että kaavanlaatijalla on mahdollisuus hyödyntää kaavaprosessin aikana saamaansa tietoa ja palautetta kaavan laadinnassa.

Maakuntakaavan vuorovaikutus ja kaavoituksesta tiedottaminen on toteutettu niin, että kaavoitukseen on ollut mahdollista osallistua koko kaavatyön ajan. Laissa ei ole säädetty siitä, millä tavoin osallisten kanssa vuorovaikutusmenettelyt tulisi järjestää. Tässä kaavaprosessissa vuorovaikutuksen toteuttamistapana on ollut lakisäätteisten kaavan nähtävilläolojen ja viranomaisneuvottelujen lisäksi muun muassa esittelytilaisuudet sekä verkkovuorovaikutus. Viralliset lausunnot on pyydetty kunnilta ja viranomaisilta, joiden toimialaa kaavassa on käsitelty, sekä kaavaprosessin kannalta tärkeimmiltä toimijoilta ja yhteisöiltä. Myös vapaamuotoista palautetta on ollut mahdollista antaa koko kaavatyön ajan. Kaavan ratkaisuja ja aineistoja on lisäksi esitelty laajasti kaavan nettisivuilla sekä kaavan uutiskirjeissä ja sosiaalisessa mediassa. Uudenmaan liittoon yhteydessä olleille maanomistajille sekä muille osallisille on toimitettu pyynnöstä lisätietoja.

Maakuntahallitus toteaa lisäksi, että nähtävillä oloa koskevien säännösten tarkoitus on turvata osallisten tiedonsaanti- ja vaikutusmahdollisuudet. Valituksessa ei ole tuotu esiin seikkoja, joiden perusteella liiton voisi katsoa laiminlyöneen kaavaprosessista tiedottamisen, tai että mahdollisuus vaikuttaa kaavaprosessiin olisi jäänyt toteutumatta muutoksenhakijoilta tai muiltakaan osallisilta.

Perustuslakiin liittyviä näkökohtia

Lopuksi maakuntahallitus toistaa, että maakunnan liiton on maakuntakaavaa laatiessaan otettava huomioon MRL 28 §:n mukaiset maakuntakaavan sisältövaatimukset ja muut laissa mainitut kaavan

laatimista koskevat määräykset. Uudenmaan liitolla on maakuntakaavaa laatiessaan velvollisuus noudattaa maankäyttö- ja rakennuslain säännöksiä. MRL edellyttää kaavaratkaisun kohtuuttomuuden huomioon ottamista osana muita 28 §:ssä säädettyjä edellytyksiä. Luonnon monimuotoisuuden säilymisen edistäminen (MRL 5 § alueiden käytön suunnittelun tavoitteet) ja 28 §:n mukainen luonnonarvojen vaaliminen edellyttävät Uudellamaalla myös uusien suojelualueiden osoittamista. Maakuntakaavan suojelua koskevilla aluevarausmerkinnöillä ei ole ratkaistu suojelualueen perustamista kiinteistökohtaisesti ja SL-alueisiin liittyvän ehdollisen rakentamisrajoituksen oikeusvaikutuksiin kuuluu, että mikäli luvan epääminen johtuu maakuntakaavasta ja aiheuttaa huomattavaa haittaa maanomistajalle, lupa on myönnettävä, alue lunastettava tai suoritettava maanomistajalle kohtuullinen korvaus. Näin ollen pelkkä SL-alueiden osoittaminen maakuntakaavassa ei aiheuta maanomistajan kannalta kohtuutonta haittaa MRL 28 §:n tarkoittamalla tavalla.

Muutoksenhakija: Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry

Muutoksenhakija vaatii:

- Helsingin hallinto-oikeuden päätöksen kumoamista valituksessa eritellyin osin.
- Kumoamaan Uudenmaan maakuntavaltuuston 25.8.2021 hyväksymän Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan Uusimaa-kaava 2050 kokonaisuudesta Helsingin hallinto-oikeudelle 9.10.2021 tehdyn valituksen mukaisesti niiltä osin kuin valituksessa mainittu.

Valituksessa vaaditaan kumottavaksi Luoman ja Mankin raideliikenteen varikkoaluetta koskeva merkintä ja hallinto-oikeuden päätös, joka koski aiempien lainvoimaisten maakuntakaavojen viheryhteystarvemerkeitä koskevan valituksen hylkäämistä. Vaatimuksia on perusteltu muun ohella sillä, että maakuntakaava ei täytä maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n ja 28 §:n, maankäyttö- ja rakennusasetuksen 1 §:n, valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden sekä luonnonsuojelulain 64 a § ja 65 §:n vaatimuksia.

Valituksessa vaaditaan kumottavaksi hallinto-oikeuden päätös, joka koski aiempien lainvoimaisten maakuntakaavojen viheryhteystarvemerkeitä koskevan valituksen hylkäämistä. Valituksessa todetaan, että hallinto-oikeus ei ole ratkaisussaan ottanut huomioon, että valituksen peruste on se, että kaavaratkaisu ei täytä MRL:n mukaisia maakuntakaavan sisältövaatimuksia (ml. valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet).

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa:

Luoman ja Mankin raideliikenteen varikkoaluetta koskevan merkinnän kumoaminen

Valituksessa on katsottu, että Helsingin hallinto-oikeus on virheellisesti tukeutunut ratkaisussaan Natura-arvioiden johtopäätöksiin ja jättänyt valituksen tutkimatta ilmeisesti Natura-arviointia valvovan viranomaisen lausunnon perusteella. Valituksessa todetaan, että päätös perustuu puutteellisiin selvityksiin ja kaavan vaikutuksiin sisältyy epävarmuutta.

Osoitettaessa varikkovaraus maakuntakaavaan on huomioitu luonnonsuojelulainsäädännön vaatimukset.

Raskaan raideliikenteen varikon kohdemerkintään liittyen on tehty luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-vaikutusten arviointi koskien Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -aluetta. Uudenmaan liitto sai 9.10.2019 Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisen lausunnon arvioinneista, jotka koskevat Uusimaa-kaavan 2050 vaikutuksia Natura 2000 -verkoston alueisiin. Arviointiraporttia oli täydennetty Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -alueen osalta sen jälkeen, kun kaavaehdotukseen oli lisätty raskaan raideliikenteen varikoiden kohdemerkinnät.

Lausunnoissaan ELY-keskus katsoo, että Uusimaa-kaava 2050 ei yksistään tai myöskään tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa merkittävästi heikennä Espoonlahti-Saunalahti Natura 2000 -alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja, kun arvioinnissa kuvatut lieventämistoimet toteutetaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Yksi merkittävistä lieventämistoimenpiteistä on hulevesien hallinta. Lausunnoissaan ELY-keskus toteaa, että ”Vedenlaadun heikkenemisen estäminen on sekä meriuposkuoriaisen että suojelun perusteena olevien vesiluontotyyppien kannalta keskeisintä.”

Tarpeelliseksi katsottujen lieventämistoimenpiteiden toteuttamisesta voidaan suurelta osin määrätä vasta yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä. Maakuntakaavalla ei sen tarkoitus ja maankäyttö- ja rakennuslain eri kaavatasoja koskevat säännökset huomioon ottaen ole tarpeen eikä yleensä mahdollistakaan ratkaista rakentamisen tai muunkaan maankäytön edellyttämiä tarkempia yksityiskohtia. Maakuntakaava ohjaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua, eikä se ole esteenä arvioinnissa kuvattujen lieventämistoimien toteuttamiselle yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Natura 2000 -alueen suojelun perusteena olevat luontoarvot, vedenlaatu sekä muut luontoarvot turvataan maakuntakaavassa useiden suunnittelumääräysten kautta. Maakuntakaavan yleiset suunnittelumääräykset edellyttävät ottamaan huomioon Natura 2000 -ohjelmaan kuuluvat tai siihen kuuluviksi ehdotetut alueet, turvaamaan alueiden yhtenäisyyden, arvioimaan suunnitelmasta alueelle kohdistuvat vaikutukset ja huolehtimaan, ettei merkittävästi heikennetä niitä luonnonarvoja, joiden perusteella alue on ehdotettu tai sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Yleiset suunnittelumääräykset, mukaan lukien Natura-alueita koskeva yleinen suunnittelumääräys, koskevat koko kaava-aluetta. Raskaan raideliikenteen varikon suunnittelumääräys edellyttää sopeuttamaan uuden rakentamisen ja muun maankäytön ympäristöönsä tavalla, joka turvaa ympäristö- ja luontoarvot. Lisäksi varikon suunnittelumääräyksessä edellytetään kiinnittämään yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa huomiota hulevesien hallintaan. Myös yleisissä suunnittelumääräyksissä todetaan, että: ”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on edistettävä vesiensuojelua ja pyrittävä parantamaan vesien ekologista tilaa”.

Yleinen suunnittelumääräys ja merkintäkohtaiset suunnittelumääräykset liittyvät yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja muuta viranomaistoimintaa koskeviin oikeusvaikutuksiin. Maakuntakaavan yleispiirteisyys mahdollistaa erilaisia, paikalliset tarpeet ja olosuhteet huomioon ottavia toteuttamisvaihtoehtoja, jotka arvioidaan ja ratkaistaan yksityiskohtaisemman suunnittelun sekä lupaharkinnan yhteydessä myös valituksessa mainitun vesistöjen suojelun ja muiden luontoarvojen osalta. Tarkemmat vaikutukset vesistöihin, pohjaveteen sekä luontoarvoihin tulevat selvitettyä yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Maakuntakaava ei ole toteuttava kaava. Maakuntakaavassa ei ole ratkaistu varikon

yksityiskohtaista sijaintia, rakentamisedellytyksiä eikä sitä, miten varikko toteutetaan. Varikon toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua, missä yhteydessä myös luonnonsuojelulain mukaisen luontoarvojen heikentämiskiellon toteutuminen tulee edelleen arvioitavaksi.

Varikkoalueen toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja kaavan suunnittelumääräykset on annettu sen turvaamiseksi, että alueen jatkosuunnittelussa ja toteuttamisessa Natura-alueeseen kohdistuvat mahdolliset haitalliset vaikutukset tulevat huomioon otetuiksi ja vaikutuksia rajoitetaan niin, ettei luonnonarvoille synny merkittävää heikennystä alueen jatkosuunnittelussa. Maakuntakaavassa on otettu riittävällä tavalla huomioon luonnonsuojelulain 64 a §:n mukainen heikentämiskiello.

Viheryhteystarvemerkitöjä koskevan hallinto-oikeuden päätöksen kumoaminen

Siltä osin, kun valituksessa vaaditaan kumottavaksi Helsingin hallinto-oikeuden päätös, joka koski aiempien lainvoimaisten maakuntakaavojen viheryhteystarvemerkitöjen kumoamista koskevaa valitusta, toistaa Uudenmaan maakuntahallitus Helsingin hallinto-oikeudelle 25.1.2021 lausumansa.

Oikeudenkäyntikulut

[REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] ja [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] ja Luoman kyläyhdistys ry ovat vaatineet Uudenmaan liittoa HLKL 74 § nojalla korvaamaan muutoksenhausta aiheutuneet kulut laillisine korkoineen hallinto-oikeudessa vaaditulla tavalla ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa esitettävän kuluerittelyn mukaan.

Uudenmaan maakuntahallitus vaatii, että edellä mainitut muutoksenhakijat kantavat itse omat oikeudenkäyntikulunsa. Muutoksenhakijat ovat vedonneet kumottuun lakiin (hallintolainkäyttölaki 586/1996), sillä laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) on ollut voimassa 1.1.2020 lukien. Täten Uudenmaan maakuntahallitus kiistää sekä oikeudenkäyntikulujen määrän että niiden perusteet.

Muut muutoksenhakijat eivät ole vaatineet oikeuden käyntikulujensa korvaamista.

Yhteenveto

Maakuntahallitus katsoo, että valituksissa ei ole esitetty mitään sellaista uutta, minkä vuoksi maakuntavaltuuston päätös Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan hyväksymisestä 25.8.2020 § 20 ja Helsingin hallinto-oikeuden päätös, jolla valitukset on hylätty, tulisi kumota.

Helsingin seudun vaihemaakuntakaava täyttää maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaiset maakuntakaavan sisältövaatimukset, velvoitteet vuorovaikutuksesta ja tiedottamisesta ja perustuu lain 9 § edellyttämiin riittäviin selvityksiin ja tutkimuksiin siten kuin laki sitä maakuntakaavalta yleispiirteisenä kaavana edellyttää.

Maakuntahallitus viittaa valituslupahakemuksessaan ja valituskirjelmässään (maakuntahallituksen päätös 25.10.2021 § 126) esittämäänsä ja pyytää korkeimmalta hallinto-oikeudelta, että Helsingin hallinto-oikeuden päätös niiltä osin, jolla maakuntavaltuuston päätös kaavan hyväksymisestä on osittain kumottu, kumotaan. Muiden

jatkovalitusten osalta maakuntahallitus esittää valitusten hylkäämistä ja että korkein hallinto-oikeus pysyttäisi Helsingin hallinto-oikeuden päätöksen voimassa.

Muutoksenhakuasiakirjat

Muutoksenhakuasiakirjat liitteineen ovat maakuntahallituksen käytettävissä kokouksessa ja sähköisessä muodossa.

Päätösesitys:

Maakuntahallitus päättää

- antaa edellä esitetyn ehdotuksen mukaisen lausuman korkeimmalle hallinto-oikeudelle,
- valtuuttaa maakuntajohtajan tarvittaessa antamaan lisäselvityksiä korkeimmalle hallinto-oikeudelle ja
- tarkastaa pöytäkirjan tämän pykälän osalta kokouksessa.

Lisätiedot:

Vastuujohtaja Paula Autioniemi
Asiantuntijat Ilona Mansikka, Tanja Lamminmäki, Tero Suursalmi

Täytäntöönpano:

Päätösote: Korkein hallinto-oikeus

Oheismateriaali

Grönblom, Häkkinen ja Louhelainen, Aaltonen, Saari
Rikard Korkman
Jan Koskinen
Annina Pudas
Wetterhoff, Ölander
Lausumapyyntö Helsingin seutu
Kirkkonummen kunta
MTK-Uusimaa ja muita
Luoman kyläyhdistys
Lausumapyyntö SLL
Suomen luonnonsuojeluliitto Uudenmaan piiri

Maakuntahallitus

19.04.2022

40

Lausuma KHO:lle Länsi-Uudenmaan vaihemaakuntakaavasta tehdyistä valituksista

Maakuntahallitus 19.04.2022

139/06.01.03/2021

Tiivistelmä

Maakuntahallitukselle esitetään, että se antaa korkeimmalle hallinto-oikeudelle alla olevan ehdotuksen mukaisen lausuman Länsi-Uudenmaan vaihemaakuntakaavasta tehdyistä valituksista koskien Helsingin hallinto-oikeuden päätöstä 24.9.2021.

Maakuntavaltuusto on 25.8.2020 § 22 päättänyt hyväksyä Länsi-Uudenmaan vaihemaakuntakaavan. Maakuntavaltuuston päätöksestä tehtiin 7 valitusta Helsingin hallinto-oikeudelle, joka antoi 24.9.2021 päätöksensä asiasta (H4582). Helsingin hallinto-oikeuden päätöksestä tehtiin 6 muutoshakemusta, joista 4 muutoksenhakijaa sai valitusluvan korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Korkein hallinto-oikeus on pyytänyt maakuntahallitukselta lausuman valitusten johdosta. Lausuma tulee antaa 20.4.2022 mennessä.

Valitukset kohdistuvat suojelualueita ja viheryhteyksiä koskeviin maakuntakaavamerkintöihin ja kaavaratkaisuun näiden merkintöjen osalta, sekä Helsingin hallinto-oikeuden päätökseen kumota taajamatoimintojen kehittämisvyöhykkeiden kaavamääräyksestä osa, joka koski vähittäiskaupan suuryksiköiden koon alarajoja muualla kuin pääkaupunkiseudulla. Valituksissa ei tuoda uusia olennaisia perusteita verrattuna siihen, mitä valittajat esittivät Helsingin hallinto-oikeudelle. Lausumassa toistetaan pääosin Helsingin hallinto-oikeudelle asiasta lausuttu (MHS 25.1.2021 § 4), jota on täydennetty muun muassa maankäyttö- ja rakennuslain 6 §, 28 §, 65 §, 66 § sekä maankäyttö- ja rakennusasetus 10 § ja 12 § osalta.

Lausumassa maakuntahallitus katsoo, että MTK ja asiankumppanit sekä Suomen luonnonsuojeluliitto, Uudenmaan piiri ry eivät ole esittäneet valituksissa mitään sellaista uutta, minkä vuoksi maakuntavaltuuston päätös Länsi-Uudenmaan vaihemaakuntakaavan hyväksymisestä 25.8.2020 § 22 ja Helsingin hallinto-oikeuden päätös, jolla valitukset on hylätty, tulisi kumota. Maakuntahallitus yhtyy Raaseporin kaupungin vaatimukseen ja viittaa tältä osin tekemäänsä jatkovalitukseen.

Kaikki valitusasiakirjat liitteineen ovat käytettävissä maakuntahallituksen kokouksessa.

Lausuma korkeimmalle hallinto-oikeudelle Helsingin hallinto-oikeuden päätöksestä 24.9.2021 H4587 tehdyistä valituksista koskien Länsi-Uudenmaan vaihemaakuntakaavaa

Uudenmaan maakuntahallitus antaa korkeimmalle hallinto-oikeudelle seuraavan lausuman:

Helsingin hallinto-oikeus (HaO) on 24.9.2021 antanut päätöksensä (H4587/2021) Länsi-Uudenmaan vaihemaakuntakaavan hyväksymisestä tehdyistä valituksista. Päätöksellään HaO osittain kumosi Länsi-Uudenmaan vaihemaakuntakaavan, jonka maakuntavaltuusto on hyväksynyt 25.8.2020 § 22.

HaO:n päätöksestä tehtiin kuusi muutoshakemusta korkeimpaan hallinto-oikeuteen, joista neljä muutoksenhakijaa sai valitusluvan korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä ja välipäätöksellä 22.2.2022 (H566/2022). Tämä lausuma on vastaselitys kolmen muutoksenhakijan muutoshakemukseen. Vastaselitys ei koske maakuntahallituksen itse 25.10.2021 § 127 tekemää valitusta HaO:n päätöksestä.

Korkein hallinto-oikeus on 2.3.2022 pyytänyt hallintoasioista annetun lain 42 § nojalla maakuntahallitusta lausumaan muutoshakemuksista 25.3.2022 mennessä. Korkein hallinto-oikeus on pyynnöstä myöntänyt lausumalle lisäaikaa 20.4.2022 saakka.

Muutoshakemusten viitteet

KHO dnrot:
23346/03.04.04.04.16/2021
23362/03.04.04.04.16/2021
23363/03.04.04.04.16/2021

Valitusluvan saaneet muutoksenhakijat

- MTK-Uusimaa ry, SLC-Nyland (Nylands svenska producentförbund NSP r.f.), Metsänhoitoyhdistys Länsi-Uusimaa ry, Metsänhoitoyhdistys Uusimaa ry ja Skogsvårdsföreningen Skogsreviret r.f.
- Raaseporin kaupunginhallitus
- Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry

Valitusoikeus

Korkein hallinto-oikeus on päätöksellä ja välipäätöksellä 22.2.2022 (H566/2022) myöntänyt valitusluvan yllä mainituille muutoksenhakijoille.

Lausuman antaminen

Uudenmaan liiton hallintosäännön 16 § mukaan maakuntahallitus antaa selityksen maakuntavaltuuston päätöksestä tehdyn valituksen johdosta sekä käyttää liiton puhevaltaa tuomioistuimessa.

Muutoksenhakijoiden vaatimukset

- MTK-Uusimaa ry, SLC-Nyland, Metsänhoitoyhdistys Länsi-Uusimaa ry, Metsänhoitoyhdistys Uusimaa ry ja Skogsvårdsföreningen Skogsrevieret r.f. vaativat:
 - Korkeinta hallinto-oikeutta kumoamaan hallinto-oikeuden päätökset, hyväksymään valitukset ja palauttamaan kaavat uuteen valmisteluun.
- Raaseporin kaupunginhallitus vaatii:
 - Hallinto-oikeuden päätöksen kumoamista lainvastaisena valituksessa esitetyin perusteluin niiltä osin kuin hallinto-oikeus on kumonnut taajamatoimintojen kehittämisvyöhykkeiden kaavamääräyksen osan, joka koski vähittäiskaupan suuryksiköiden koon alarajoja muualla kuin pääkaupunkiseudulla.

- Saattamaan Länsi-Uudenmaan vaihemaakuntakaavaa koskevan hyväksymispäätöksen valituksen alaisilta osin voimaan sellaisena kuin maakuntavaltuusto on sen hyväksynyt.
- korkeinta hallinto-oikeutta tutkimaan valituksessa mainituin perusteluin, onko hallinto-oikeus muun ohella, siltä osin kuin se on kumonnut maakuntakaavan osittain, tosiasiallisesti käyttänyt maakunnan liitolle kuuluvaa kaavoitustoimivaltaa maakuntakaavan sisällöstä.
- Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry vaatii:
 - Helsingin hallinto-oikeuden päätöksen H4587/202 kumoamista valituksessa eritellyin osin.
 - Kumoamaan maakuntavaltuuston 25.8.2021 hyväksymän Länsi-Uudenmaan vaihemaakuntakaavan Uusimaa-kaava 2050 kokonaisuudesta Helsingin hallinto-oikeudelle 9.10.2021 tehdyn valituksen mukaisesti niiltä osin kuin valituksessa on mainittu.

Vaatus muutoksenhakijoiden valitusten hylkäämisestä

Lukuun ottamatta Raaseporin kaupungin valitusta, Uudenmaan liitto vaatii valitusten hylkäämistä tässä lausunnossa esitetyin perustein.

Perusteet vaatimusten hylkäämiselle

Muutoksenhakijat: MTK-Uusimaa ry, SLC-Nyland, Metsänhoitoyhdistys Länsi-Uusimaa ry, Metsänhoitoyhdistys Uusimaa ry ja Skogsvårdsföreningen Skogsreviret r.f.

Muutoksenhakijat vaativat:

- Korkeinta hallinto-oikeutta kumoamaan hallinto-oikeuden päätökset, hyväksymään valitukset ja palauttamaan kaavat uuteen valmisteluun.

Valituksessa vaatimuksia on perusteltu muun muassa sillä, että kaavaan osoitetuilla SL-merkinnöillä tulisi olla selkeä luonnonsuojelulain mukaisessa menettelyssä muodostettu juridinen perusta ja että merkinnät aiheuttavat maanomistajille kohtuutonta haittaa. Lisäksi kaavoitusprosessissa ei ole noudatettu MRL:n velvoitteita vuorovaikutteisesta kaavoitusprosessista ja maakuntakaava sisältää perustuslain kannalta kyseenalaisia kohtia.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa:

Kaavasuoja ja kohtuuton haitta maanomistajille

Siltä osin kun valitus kohdistuu kaavasuojaan ja maanomistajiin kohdistuvaan kohtuuttomaan haittaan, toistaa Uudenmaan maakuntahallitus Helsingin hallinto-oikeudelle 25.1.2021 lausumansa.

Vuorovaikutus ja kaavasta tiedottaminen

Maakuntahallitus toistaa hallinto-oikeudelle lausumansa 25.1.2021. Tämän lisäksi maakuntahallitus toteaa vuorovaikutuksen ja kaavasta tiedottamisen osalta, että nähtävillä olleet kaava-aineistot ovat sisältäneet suojelualuumerkintöjä koskevat kaavaratkaisun perustelut. Suojelualuumerkintöjen osalta perustelut on esitetty myös kohdekohtaisesti kartoilla ja taulukossa. Lisäksi tarkempia kohdekohtaisia tietoja on ollut mahdollista saada useissa yhteyksissä. Ehdotuksen nähtävillä olon aikana on järjestetty yleisötilaisuuksia, joissa on ollut saatavilla kaava-aineistoja

tarkempia tietoja suojelualuumerkintöjen kohteista. Lisäksi maanomistajilla on ollut mahdollisuus saada tarkempia kohdekohtaisia tietoja pyytämällä niitä Uudenmaan liitolta.

Maakuntahallitus katsoo, että vuorovaikutuksen ja kaavasta tiedottamisen osalta on noudatettu suojelualuumerkintöjä koskien MRL:n 6 §:n, 65 §:n, 8 luvun sekä MRA:n 10 §:n ja 12 §:n velvoitteita vuorovaikutteisesta kaavoitusprosessista.

Valituksessa on esitetty, että maanomistajien kohtelu ei ole ollut tasapuolista, kun kunnille ja valtiolle on varattu mahdollisuus maanomistajan roolissa ottaa kantaa maakuntakaavan suojelualueesityksiin viranomaisneuvotteluissa. Maakuntahallitus toteaa, että viranomaisneuvotteluiden käyminen on osa lainsäädännössä määrättyä menettelyä, jota Uudenmaan liiton on noudatettava. Viranomaisneuvottelusta ja velvollisuudesta niiden käymiseen säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 66 §:ssä ja maankäyttö- ja rakennusasetuksen 11 §:ssä. Maanomistajilla on ollut edellä kuvatuin tavoin mahdollisuus osallistua ja tehdä muistutus kaavaratkaisuista.

Valituksessa on esitetty, että tietoja SL-merkintöjen rajauksiin liittyen ei ole ollut saatavilla riittävän ajoissa. Maakuntahallitus toteaa, että valmisteluvaiheen ja luonnosvaiheen aineistojen tarkoituksena on esitellä kaavassa käsiteltävät aihealueet suunnitteluperiaatteina ja kaavaluonnoksena, käydä niistä keskustelua ja saada lisätietoa kaavaehdotuksen valmisteluun. Laissa ei ole säädetty vuorovaikutusmenettelyn yksityiskohdista. Osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyissä yksi olennainen asia on, että kaavanlaatijalla on mahdollisuus hyödyntää kaavaprosessin aikana saamaansa tietoa ja palautetta kaavan laadinnassa.

Maakuntakaavan vuorovaikutus ja kaavoituksesta tiedottaminen on toteutettu niin, että kaavoitukseen on ollut mahdollista osallistua koko kaavatyön ajan. Laissa ei ole säädetty siitä, millä tavoin osallisten kanssa vuorovaikutusmenettelyt tulisi järjestää. Tässä kaavaprosessissa vuorovaikutuksen toteuttamistapana on ollut lakisäätteisten kaavan nähtävilläolojen ja viranomaisneuvottelujen lisäksi muun muassa esittelytilaisuudet sekä verkkovuorovaikutus. Viralliset lausunnot on pyydetty kunnilta ja viranomaisilta, joiden toimialaa kaavassa on käsitelty, sekä kaavaprosessin kannalta tärkeimmiltä toimijoilta ja yhteisöiltä. Myös vapaamuotoista palautetta on ollut mahdollista antaa koko kaavatyön ajan. Kaavan ratkaisuja ja aineistoja on lisäksi esitelty laajasti kaavan nettisivuilla sekä kaavan uutiskirjeissä ja sosiaalisessa mediassa. Uudenmaan liittoon yhteydessä olleille maanomistajille sekä muille osallisille on toimitettu pyynnöstä lisätietoja.

Maakuntahallitus toteaa lisäksi, että nähtävillä oloa koskevien säännösten tarkoitus on turvata osallisten tiedonsaanti- ja vaikutusmahdollisuudet. Valituksessa ei ole tuotu esiin seikkoja, joiden perusteella liiton voisi katsoa laiminlyöneen kaavaprosessista tiedottamisen, tai että mahdollisuus vaikuttaa kaavaprosessiin olisi jäänyt toteutumatta muutoksenhakijoilta tai muiltakaan osallisilta.

Perustuslakiin liittyviä näkökohtia

Lopuksi maakuntahallitus toistaa, että maakunnan liiton on maakuntakaavaa laatiessaan otettava huomioon MRL 28 § mukaiset maakuntakaavan sisältövaatimukset ja muut laissa mainitut kaavan

laatimista koskevat määräykset. Uudenmaan liitolla on maakuntakaavaa laatiessaan velvollisuus noudattaa maankäyttö- ja rakennuslain säännöksiä. MRL edellyttää kaavaratkaisun kohtuuttomuuden huomioon ottamista osana muita 28 §:ssä säädettyjä edellytyksiä. Luonnon monimuotoisuuden säilymisen edistäminen (MRL 5 § alueiden käytön suunnittelun tavoitteet) ja 28 §:n mukainen luonnonarvojen vaaliminen edellyttävät Uudellamaalla myös uusien suojelualueiden osoittamista. Maakuntakaavan suojelua koskevilla aluevarausmerkinnöillä ei ole ratkaistu suojelualueen perustamista kiinteistökohtaisesti ja SL-alueisiin liittyvän ehdollisen rakentamisrajoituksen oikeusvaikutuksiin kuuluu, että mikäli luvan epääminen johtuu maakuntakaavasta ja aiheuttaa huomattavaa haittaa maanomistajalle, lupa on myönnettävä, alue lunastettava tai suoritettava maanomistajalle kohtuullinen korvaus. Näin ollen pelkkä SL-alueiden osoittaminen maakuntakaavassa ei aiheuta maanomistajan kannalta kohtuutonta haittaa MRL 28 §:n tarkoittamalla tavalla.

Muutoksenhakija: Raaseporin kaupunki

Muutoksenhakija vaatii:

- Hallinto-oikeuden päätöksen kumoamista lainvastaisena valituksessa esitetyin perusteluin niiltä osin kuin hallinto-oikeus on kumonnut taajamatoimintojen kehittämisvyöhykkeiden kaavamääräyksen osan, joka koski vähittäiskaupan suuryksiköiden koon alarajoja muualla kuin pääkaupunkiseudulla.
- Saattamaan Länsi-Uudenmaan vaihemaakuntakaavaa koskevan hyväksymispäätöksen valituksen alaisilta osin voimaan sellaisena kuin maakuntavaltuusto on sen hyväksynyt.
- korkeinta hallinto-oikeutta tutkimaan valituksessa mainituin perusteluin, onko hallinto-oikeus muun ohella, siltä osin kuin se on kumonnut maakuntakaavan osittain, tosiasiallisesti käyttänyt maakunnan liitolle kuuluvaa kaavoitustoimivaltaa maakuntakaavan sisällöstä.

Valituksessa vaatimuksia on perusteltu muun muassa sillä, että hallinto-oikeuden päätös ei mahdollista yksiselitteistä tulkintaa hyväksytyjen ja kumottujen kaavojen sisällöstä, ratkaisun juridinen sisältö on epäselvä, ja että hallinto-oikeuden päätös muuttaa oleellisesti kaupan suunnitteluratkaisua siitä, millaisena maakunnan liitto on sen hyväksynyt.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa:

Maakuntahallitus toteaa, että Raaseporin kaupunki on vaatinut hallinto-oikeuden päätöksen osittaista kumoamisesta. Maakuntahallitus yhtyy Raaseporin kaupungin vaatimukseen ja viittaa tältä osin tekemäänsä jatkovalitukseen.

Muutoksenhakija: Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry

Muutoksenhakija vaatii:

- Helsingin hallinto-oikeuden päätöksen H4587/202 kumoamista valituksessa eritellyin osin.
- Kumoamaan maakuntavaltuuston 25.8.2021 hyväksymän Länsi-Uudenmaan vaihemaakuntakaavan Uusimaa-kaava 2050 kokonaisuudesta Helsingin hallinto-oikeudelle 9.10.2021 tehdyn valituksen mukaisesti niiltä osin kuin valituksessa on mainittu.

Valituksessa vaaditaan kumottavaksi hallinto-oikeuden päätös, joka koski aiempien lainvoimaisten maakuntakaavojen viheryhteystarvemerkeitä koskevan valituksen hylkäämistä. Valituksessa todetaan, että hallinto-oikeus ei ole ratkaisussaan ottanut huomioon, että valituksen peruste on se, että kaavaratkaisu ei täytä MRL:n mukaisia maakuntakaavan sisältövaatimuksia (ml. valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet).

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa:

Viheryhteystarvemerkeitä koskevan hallinto-oikeuden päätöksen kumoaminen

Siltä osin kun valituksessa vaaditaan kumottavaksi Helsingin hallinto-oikeuden päätös, joka koski aiempien lainvoimaisten maakuntakaavojen viheryhteystarvemerkeittä kumoamista koskevaa valitusta, toistaa Uudenmaan maakuntahallitus Helsingin hallinto-oikeudelle 25.1.2021 lausumansa.

Oikeudenkäyntikulut

Muutoksenhakijat eivät ole vaatineet oikeuden käyntikulujensa korvaamista.

Yhteenveto

Maakuntahallitus katsoo, että valituksissa ei ole esitetty mitään sellaista uutta, minkä vuoksi maakuntavaltuuston päätös Länsi-Uudenmaan vaihemaakuntakaavan hyväksymisestä 25.8.2020 § 22 ja Helsingin hallinto-oikeuden päätös, jolla valitukset on hylätty, tulisi kumota.

Länsi-Uudenmaan vaihemaakuntakaava täyttää maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaiset maakuntakaavan sisältövaatimukset, velvoitteet vuorovaikutuksesta ja tiedottamisesta ja perustuu lain 9 § edellyttämiin riittäviin selvityksiin ja tutkimuksiin siten kuin laki sitä maakuntakaavalta yleispiirteisenä kaavana edellyttää.

Maakuntahallitus viittaa valituslupahakemuksessaan ja valituskirjelmässään (maakuntahallituksen päätös 25.10.2021 § 127) esittämäänsä ja pyytää korkeimmalta hallinto-oikeudelta, että Helsingin hallinto-oikeuden päätös niiltä osin, jolla maakuntavaltuuston päätös kaavan hyväksymisestä on osittain kumottu, kumotaan. Lukuunottamatta maakuntahallituksen ja Raaseporin kaupungin jatkovalitusta, maakuntahallitus esittää muiden jatkovalitusten hylkäämistä ja että korkein hallinto-oikeus pysyttäisi Helsingin hallinto-oikeuden päätöksen voimassa.

Muutoksenhakuasiakirjat

Muutoksenhakuasiakirjat liitteineen ovat maakuntahallituksen käytettävissä kokouksessa ja sähköisessä muodossa.

Päätösesitys:

Maakuntahallitus päättää

- antaa edellä esitetyn ehdotuksen mukaisen lausuman korkeimmalle hallinto-oikeudelle,
- valtuuttaa maakuntajohtajan tarvittaessa antamaan lisäselvityksiä korkeimmalle hallinto-oikeudelle
- tarkastaa pöytäkirjan tämän pykälän osalta kokouksessa.

Lisätiedot:

Vastuujohtaja Paula Autioniemi
Asiantuntijat Ilona Mansikka, Tanja Lamminmäki, Tero Suursalmi

Täytäntöönpano:

Päätösote: Korkein hallinto-oikeus

Oheismateriaali

MTK-Uusimaa ja muut
Raasepori
SLL Uudenmaan piiri ry
Lausumapyyntö Länsi

Maakuntahallitus

19.04.2022

41

Lausuma KHO:lle Itä-Uudenmaan vaihemaakuntakaavasta tehdyistä valituksista

Maakuntahallitus 19.04.2022

140/06.01.03/2021

Tiivistelmä

Maakuntahallitukselle esitetään, että se antaa korkeimmalle hallinto-oikeudelle alla olevan ehdotuksen mukaisen lausuman Itä-Uudenmaan vaihemaakuntakaavasta tehdystä valituksesta koskien Helsingin hallinto-oikeuden päätöstä 24.9.2021.

Maakuntavaltuusto on 25.8.2020 § 21 päättänyt hyväksyä Itä-Uudenmaan vaihemaakuntakaavan. Maakuntavaltuuston päätöksestä tehtiin 6 valitusta Helsingin hallinto-oikeudelle, joka antoi 24.9.2021 päätöksensä asiasta (H4584). Helsingin hallinto-oikeuden päätöksestä tehtiin 4 muutoshakemusta, joista 2 muutoksenhakijaa sai valitusluvan korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Korkein hallinto-oikeus on pyytänyt maakuntahallitukselta lausuman valitusten johdosta. Lausuma tulee antaa 20.4.2022 mennessä.

Lausuma koskee yhden muutoksenhakijan valitusta. Lausuma ei koske maakuntahallituksen tekemää valitusta Helsingin hallinto-oikeuden päätöksestä.

Valitus kohdistuu suojelualueita koskeviin maakuntakaavamerkintöihin ja kaavaratkaisuun suojelualan merkintöjen osalta. Valituksessa ei tuoda uusia olennaisia perusteita verrattuna siihen, mitä valittaja esitti Helsingin hallinto-oikeudelle. Lausumassa toistetaan pääosin Helsingin hallinto-oikeudelle asiasta lausuttu (MHS 25.1.2021 § 3), jota on täydennetty muun muassa maankäyttö- ja rakennuslain 6 §, 28 §, 65 §, 66 § sekä maankäyttö- ja rakennusasetus 10 § ja 12 § osalta. Maakuntahallitus katsoo, että valituksessa ei ole esitetty mitään sellaista uutta, minkä vuoksi maakuntavaltuuston päätös Itä-Uudenmaan vaihemaakuntakaavan hyväksymisestä 25.8.2020 § 21 ja Helsingin hallinto-oikeuden päätös, jolla valitukset on hylätty, tulisi kumota.

Kaikki valitusasiakirjat liitteineen ovat käytettävissä maakuntahallituksen kokouksessa.

Lausuma korkeimmalle hallinto-oikeudelle Helsingin hallinto-oikeuden päätöksestä 24.9.2021 H4584 tehdystä valituksesta koskien Itä-Uudenmaan vaihemaakuntakaavaa

Uudenmaan maakuntahallitus antaa korkeimmalle hallinto-oikeudelle seuraavan lausuman:

Helsingin hallinto-oikeus (HaO) on 24.9.2021 antanut päätöksensä (H4584/2021) Itä-Uudenmaan vaihemaakuntakaavan hyväksymisestä tehdyistä valituksista. Päätöksellään HaO osittain kumosi Itä-Uudenmaan

vaihemaakuntakaavan, jonka maakuntavaltuusto on hyväksynyt 25.8.2020 § 21.

HaO:n päätöksestä tehtiin neljä muutoshakemusta korkeimpaan hallinto-oikeuteen, joista kaksi muutoksenhakijaa sai valitusluvan korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä ja välipäätöksellä 22.2.2022 (H563/2022). Tämä lausuma on vastaselitys yhden muutoksenhakijan muutoshakemukseen. Vastaselitys ei koske maakuntahallituksen itse 25.10.2021 § 128 tekemää valitusta HaO:n päätöksestä.

Korkein hallinto-oikeus on 2.3.2022 pyytänyt hallintoasioista annetun lain 42 § nojalla maakuntahallitusta lausumaan muutoshakemuksista 25.3.2022 mennessä. Korkein hallinto-oikeus on pyynnöstä myöntänyt lausumalle lisäaikaa 20.4.2022 saakka.

Muutoshakemusten viitteet

KHO dnrot:
23316/03.04.04.04.16/2021
23342/03.04.04.04.16/2021
23358/03.04.04.04.16/2021
23386/03.04.04.04.16/2021

Valitusluvan saaneet muutoksenhakijat

MTK-Uusimaa ry, SLC-Nyland (Nylands svenska producentförbund NSP r.f.), Metsänhoitoyhdistys Länsi-Uusimaa ry, Metsänhoitoyhdistys Uusimaa ry ja Skogsvårdsföreningen Skogsreviret r.f.

Valitusoikeus

Korkein hallinto-oikeus on päätöksellä ja välipäätöksellä 22.2.2022 (H563/2022) myöntänyt valitusluvan yllä mainituille muutoksenhakijoille.

Lausuman antaminen

Uudenmaan liiton hallintosäännön 16 § mukaan maakuntahallitus antaa selityksen maakuntavaltuuston päätöksestä tehdyn valituksen johdosta sekä käyttää liiton puhevaltaa tuomioistuimessa.

Muutoksenhakijoiden vaatimukset

- MTK-Uusimaa ry, SLC-Nyland, Metsänhoitoyhdistys Länsi-Uusimaa ry, Metsänhoitoyhdistys Uusimaa ry ja Skogsvårdsföreningen Skogsreviret r.f. vaativat:
 - Korkeinta hallinto-oikeutta kumoamaan hallinto-oikeuden päätökset, hyväksymään valitukset ja palauttamaan kaavat uuteen valmisteluun.

Vaatus muutoksenhakijan valituksen hylkäämisestä

Uudenmaan maakuntahallitus vaatii valituksen hylkäämistä tässä lausunnossa esitetyin perustein.

Perusteet vaatimusten hylkäämiselle

Muutoksenhakijat: MTK-Uusimaa ry, SLC-Nyland, Metsänhoitoyhdistys Länsi-Uusimaa ry, Metsänhoitoyhdistys Uusimaa ry ja Skogsvårdsföreningen Skogsreviret r.f.

Muutoksenhakijat vaativat:

- Korkeinta hallinto-oikeutta kumoamaan hallinto-oikeuden päätökset, hyväksymään valitukset ja palauttamaan kaavat uuteen valmisteluun.

Valituksessa vaatimuksia on perusteltu muun muassa sillä, että kaavaan osoitetuilla SL-merkinnöillä tulisi olla selkeä luonnonsuojelulain mukaisessa menettelyssä muodostettu juridinen perusta, merkinnät aiheuttavat maanomistajille kohtuutonta haittaa, kaavoitusprosessissa ei ole noudatettu MRL:n velvoitteita vuorovaikutteisesta kaavoitusprosessista ja että maakuntakaava sisältää perustuslain kannalta kyseenalaisia kohtia.

Maakuntahallitus esittää valituksen johdosta seuraavaa:

Kaavasuoja ja kohtuuton haitta maanomistajille

Siltä osin kun valitus kohdistuu kaavasuojaan ja maanomistajiin kohdistuvaan kohtuuttomaan haittaan, toistaa Uudenmaan maakuntahallitus Helsingin hallinto-oikeudelle lausumansa 25.1.2021.

Vuorovaikutus ja kaavasta tiedottaminen

Maakuntahallitus toistaa hallinto-oikeudelle lausumansa 25.1.2021. Tämän lisäksi maakuntahallitus toteaa vuorovaikutuksen ja kaavasta tiedottamisen osalta, että nähtävillä olleet kaava-aineistot ovat sisältäneet suojelualuumerkintöjä koskevat kaavaratkaisun perustelut. Suojelualuumerkintöjen osalta perustelut on esitetty myös kohdekohtaisesti kartoilla ja taulukossa. Lisäksi tarkempia kohdekohtaisia tietoja on ollut mahdollista saada useissa yhteyksissä. Ehdotuksen nähtävillä olon aikana on järjestetty yleisötilaisuuksia, joissa on ollut saatavilla kaava-aineistoja tarkempia tietoja suojelualuumerkintöjen kohteista. Lisäksi maanomistajilla on ollut mahdollisuus saada tarkempia kohdekohtaisia tietoja pyytämällä Uudenmaan liitolta.

Maakuntahallitus katsoo, että vuorovaikutuksen ja kaavasta tiedottamisen osalta on noudatettu suojelualuumerkintöjä koskien MRL:n 6 §:n, 65 §:n, 8 luvun sekä MRA:n 10 §:n ja 12 §:n velvoitteita vuorovaikutteisesta kaavoitusprosessista.

Valituksessa on esitetty, että maanomistajien kohtelu ei ole ollut tasapuolista, kun kunnille ja valtiolle on varattu mahdollisuus maanomistajan roolissa ottaa kantaa maakuntakaavan suojelualue-esityksiin viranomaisneuvotteluissa. Maakuntahallitus toteaa, että viranomaisneuvotteluiden käyminen on osa lainsäädännössä määrättyä menettelyä, jota Uudenmaan liiton on noudatettava. Viranomaisneuvottelusta ja velvollisuudesta niiden käymiseen säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 66 §:ssä ja maankäyttö- ja rakennusasetuksen 11 §:ssä. Maanomistajilla on ollut edellä kuvatuin tavoin mahdollisuus osallistua ja tehdä muistutus kaavaratkaisuista.

Valituksessa on esitetty, että tietoja SL-merkintöjen rajauksiin liittyen ei ole ollut saatavilla riittävän ajoissa. Maakuntahallitus toteaa, että valmisteluvaiheen ja luonnosvaiheen aineistojen tarkoituksena on esitellä kaavassa käsiteltävät aihealueet suunnitteluperiaatteina ja kaavaluonnoksena, käydä niistä keskustelua ja saada lisätietoa kaavaehdotuksen valmisteluun. Laissa ei ole säädetty vuorovaikutusmenettelyn yksityiskohdista. Osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyissä yksi olennainen asia on, että kaavanlaatijalla

on mahdollisuus hyödyntää kaavaprosessin aikana saamaansa tietoa ja palautetta kaavan laadinnassa.

Maakuntakaavan vuorovaikutus ja kaavoituksesta tiedottaminen on toteutettu niin, että kaavoitukseen on ollut mahdollista osallistua koko kaavatyön ajan. Laissa ei ole säädetty siitä, millä tavoin osallisten kanssa vuorovaikutusmenettelyt tulisi järjestää. Tässä kaavaprosessissa vuorovaikutuksen toteuttamistapana on ollut lakisääteisten kaavan nähtävilläolojen ja viranomaisneuvottelujen lisäksi muun muassa esittelytilaisuudet sekä verkkovuorovaikutus. Viralliset lausunnot on pyydetty kunnilta ja viranomaisilta, joiden toimialaa kaavassa on käsitelty, sekä kaavaprosessin kannalta tärkeimmiltä toimijoilta ja yhteisöiltä. Myös vapaamuotoista palautetta on ollut mahdollista antaa koko kaavatyön ajan. Kaavan ratkaisuja ja aineistoja on lisäksi esitelty laajasti kaavan nettisivuilla sekä kaavan uutiskirjeissä ja sosiaalisessa mediassa. Uudenmaan liittoon yhteydessä olleille maanomistajille sekä muille osallisille on toimitettu pyynnöstä lisätietoja.

Maakuntahallitus toteaa lisäksi, että nähtävillä oloa koskevien säännösten tarkoitus on turvata osallisten tiedonsaanti- ja vaikutusmahdollisuudet. Valituksessa ei ole tuotu esiin seikkoja, joiden perusteella liiton voisi katsoa laiminlyöneen kaavaprosessista tiedottamisen, tai että mahdollisuus vaikuttaa kaavaprosessiin olisi jäänyt toteutumatta muutoksenhakijoilta tai muiltakaan osallisilta.

Perustuslakiin liittyviä näkökohtia

Lopuksi maakuntahallitus toistaa, että maakunnan liiton on maakuntakaavaa laatiessaan otettava huomioon MRL 28 § mukaiset maakuntakaavan sisältövaatimukset ja muut laissa mainitut kaavan laatimista koskevat määräykset. Uudenmaan liitolla on maakuntakaavaa laatiessaan velvollisuus noudattaa maankäyttö- ja rakennuslain säännöksiä. MRL edellyttää kaavaratkaisun kohtuuttomuuden huomioon ottamista osana muita 28 §:ssä säädettyjä edellytyksiä. Luonnon monimuotoisuuden säilymisen edistäminen (MRL 5 § alueiden käytön suunnittelun tavoitteet) ja 28 §:n mukainen luonnonarvojen vaaliminen edellyttävät Uudellamaalla myös uusien suojelualueiden osoittamista. Maakuntakaavan suojelua koskevilla aluevarausmerkinnöillä ei ole ratkaistu suojelualueen perustamista kiinteistökohtaisesti ja SL-alueisiin liittyvän ehdollisen rakentamisrajoituksen oikeusvaikutuksiin kuuluu, että mikäli luvan epääminen johtuu maakuntakaavasta ja aiheuttaa huomattavaa haittaa maanomistajalle, lupa on myönnettävä, alue lunastettava tai suoritettava maanomistajalle kohtuullinen korvaus. Näin ollen pelkkä SL-alueiden osoittaminen maakuntakaavassa ei aiheuta maanomistajan kannalta kohtuutonta haittaa MRL 28 §:n tarkoittamalla tavalla.

Oikeudenkäyntikulut

Muutoksenhakija ei ole vaatinut oikeudenkäyntikulujensa korvaamista.

Yhteenveto

Maakuntahallitus katsoo, että valituksessa ei ole esitetty mitään sellaista uutta, minkä vuoksi maakuntavaltuuston päätös Itä-Uudenmaan vaihemaakuntakaavan hyväksymisestä 25.8.2020 § 21 ja Helsingin hallinto-oikeuden päätös, jolla valitukset on hylätty, tulisi kumota.

Itä-Uudenmaan vaihemaakuntakaava täyttää maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaiset maakuntakaavan sisältövaatimukset, veloitteet vuorovaikutuksesta ja tiedottamisesta ja perustuu lain 9 § edellyttämiin riittäviin selvityksiin ja tutkimuksiin siten kuin laki sitä maakuntakaavalta yleispiirteisenä kaavana edellyttää.

Maakuntahallitus viittaa valituslupahakemuksessaan ja valituskirjelmässään (maakuntahallituksen päätös 25.10.2021 § 128) esittämäänsä ja pyytää korkeimmalta hallinto-oikeudelta, että Helsingin hallinto-oikeuden päätös niiltä osin, jolla maakuntavaltuuston päätös kaavan hyväksymisestä on osittain kumottu, kumotaan. Muiden jatkovalitusten osalta maakuntahallitus esittää jatkovalituksen hylkäämistä ja että korkein hallinto-oikeus pysyttäisi Helsingin hallinto-oikeuden päätöksen voimassa.

Muutoksenhakuasiakirjat

Muutoksenhakuasiakirjat liitteineen ovat maakuntahallituksen käytettävissä kokouksessa ja sähköisessä muodossa.

Päätösesitys:

Maakuntahallitus päättää

- antaa edellä esitetyn ehdotuksen mukaisen lausuman korkeimmalle hallinto-oikeudelle,
- valtuuttaa maakuntajohtajan tarvittaessa antamaan lisäselvityksiä korkeimmalle hallinto-oikeudelle ja
- tarkastaa pöytäkirjan tämän pykälän osalta kokouksessa.

Lisätiedot:

Vastuujohtaja Paula Autioniemi
Asiantuntijat Ilona Mansikka, Tanja Lamminmäki, Tero Suursalmi

Täytäntöönpano:

Päätösote: Korkein hallinto-oikeus

Oheismateriaali

MTK-Uusimaa ja muut
Lausumapyyntö Itä

Maakuntahallitus

19.04.2022

42

Uudenmaan liiton lausunto valtion väyläverkon investointiohjelman luonnoksesta vuosille 2023–2030

Maakuntahallitus 19.04.2022
127/07.00.04.00.00/2022

Tiivistelmä

Maakuntahallitukselle esitetään, että se päättää antaa ehdotuksen mukaisen lausunnon.

Ohjelmaan sisällytetyille hankkeille esitetyt perustelut ovat tasapuolisia ja ne on esitetty selkeästi. Ohjelmasta jää silti puuttumaan muutamia Uudellemaalle erityisen tärkeitä ja kannattavia toimenpiteitä, joiden sisällyttämistä tulee vielä harkita uudelleen. Kustannusraamin vuoksi ohjelmasta pois jätettävien hankkeiden karsiminen tulee perustella yhtä hyvin kuin mukaan otetut hankkeet. Investointiohjelman ilmastomuutoksen hillinnän vaikutuksia tulee arvioida suhteessa sille asetettuihin tavoitteisiin sekä myös infrastruktuurin rakentamisesta aiheutuvien kasvihuonekaasupäästöjen kautta. Investointiohjelman kuulumattomia, käynnissä olevia tai käynnistyviä väyläverkon kehittämishankkeita, hankeyhtiöitä sekä Digirata-hankkeiden etenemistä tulee seurata investointiohjelmassa seurannan kokonaisuuden hahmottamiseksi.

Asian vireilletulo

Väylävirasto pyytää lausuntoja luonnoksesta valtion väyläverkon investointiohjelmaksi vuosille 2023-2030. Lausuntopyyntö on saapunut 1.4.2022 ja lausunto on annettava 2.5.2022 mennessä.

Asian tausta

Väylävirasto laatii vuosittain valtion väyläverkon 8-vuotisen investointiohjelman osana valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman, Liikenne12 -suunnitelman, toimeenpanoa. Investointiohjelmassa esitetään lähivuosien tärkeimmät liikenneinfrahankkeet, jonka talouskehyyksen määrittelee Liikenne12 -suunnitelma.

Vuosia 2023-2030 koskeva investointiohjelma on Väyläviraston tietoon perustuva ehdotus uusien rata-, maantie- ja vesiväylähankkeiden toteuttamisesta ja niiden vaikutuksista. Väyläverkon investointiohjelma sisältää kehittämishankkeita, isoja peruskorjaushankkeita ja hankekokonaisuuksia sekä pienempiä parantamishankkeita.

Investointiohjelmaluonnokseen sisältyy Uudenmaan alueelta pääradan kehittämisen kolmas vaihe välillä Helsinki–Riihimäki, Helsinki-Tampere radan peruskorjaus, Hanko-Hyvinkää-radon peruskorjaus, valtatie 4 parantaminen Kehä I:n ja Kehä III:n välillä, valtatie 25 Hanko–Mäntsälä ensimmäisen vaiheen parannukset, Kehä III:n painumakorjauksen

Espoonkartanon kohdalla, valtatie 2 liikenneturvallisuuden ja palvelutason parantamisen maantien 120 ja Karkkilan liittymien välillä, Loviisan ja Koverharin satamien väylien syventäminen sekä useita perusväylänpitoon liittyviä maanteiden parantamishankkeita.

Väylävirasto pyytää jatkotyön pohjaksi lausuntoja erityisesti seuraavista asioista:

1. Onko investointiohjelmassa kuvattu ymmärrettävästi lähtökohdat ja valmisteluperiaatteet?
2. Onko mielestänne investointiohjelmassa kokonaisuutena onnistuttu vastaamaan sille asetettuihin tavoitteisiin ja muuttuneeseen toimintaympäristöön?
3. Ovatko investointiohjelman perustelut vaikutusten kautta tasapuoliset ja selkeät?
4. Miten muuttaisitte ohjelmaa Liikenne 12 mukaisen liikennemuotokohtaisen talouskehityksen puitteissa ja miten perustelette muutosten paremmat vaikutukset?
5. Miten kehittäisitte investointiohjelman laatimisen prosessia, sen päivittämistä ja seurantaa?
6. Miten muuten haluatte kommentoida investointiohjelmaa?

Ehdotus lausunnoksi

Onko investointiohjelmassa kuvattu ymmärrettävästi lähtökohdat ja valmisteluperiaatteet?

Lähtökohdat on kuvattu ymmärrettävästi. Ohjelmaan sisällytetyt hankkeet on perusteltu kattavasti, mutta kustannusraamin vuoksi ohjelmasta pois jääneiden hankkeiden karsiminen on perusteltu kevyesti. Hankearvioinnilla kannattaviksi osoitettujen suurimpien hankkeiden karsiminen tulee perustella yhtä hyvin kuin hankkeiden sisällyttäminen ohjelmaan on perusteltu.

Onko mielestänne investointiohjelmassa kokonaisuutena onnistuttu vastaamaan sille asetettuihin tavoitteisiin ja muuttuneeseen toimintaympäristöön?

Ohjelmassa on esitetty kattavasti vaikutukset tavoitteisiin nähden niin kokonaisuuden, väylämuodon kuin hankkeiden osalta. Ilmastomuutoksen hillinnän vaikutuksia tulee arvioida suhteessa sille asetettuihin tavoitteisiin sekä myös infrastruktuurin rakentamisesta aiheutuvien kasvihuonekaasupäästöjen kautta. Hankearvioinnilla kannattaviksi osoitettujen suurimpien hankkeiden karsiminen tulee perustella vaikutusten kautta.

Ovatko investointiohjelman perustelut vaikutusten kautta tasapuoliset ja selkeät?

Ohjelmaan sisällytetyille hankkeille esitetyt perustelut ovat tasapuolisia ja selkeitä. Myöhemmin kuvattava vaikutusten alueellinen jakautuminen ja kohdentuminen ohjelmaan on kannatettavaa. Vaikutusten alueellisessa jakautumisessa tulee huomioida kuitenkin Uudenmaan asema Suomen suurimpana väestökeskittymänä sekä työpaikka- ja talousalueena.

Miten muuttaisitte ohjelmaa Liikenne 12 mukaisen liikennemuotokohtaisen talouskehityksen puitteissa ja miten perustelette muutosten paremmat vaikutukset?

Investoinohjelmassa tulee ohjelmakaudella varautua Helsinki-Pasila-välin ratakapsiteetin ratkaisuihin selvitysten mukaisesti. Helsinki-Pasila-välin investointi ei voi olla vain MAL rahoitukseen perustuva, sillä ratkaisu on edellytys useille kansallisten ratakapsiteettien toteutumiselle kuten lennoradalle.

Helsinki-Pasila-välin ratakapsiteetin ratkaisut tukevat kestävän maankäytön lisäämisen mahdollisuuksia lähijunaliikenteeseen tukeutuen ja saavutettavuuden parantamista kaukojunaliikenteellä.

Hanko–Hyvinkää-radon sekä valtatie 25 korjaus- ja parannustoimenpiteitä on esitetty 1B korissa, mutta Hangon sataman kautta kulkevan liikenteen kasvava määrä sekä liikenneturvallisuus edellyttävät toimenpiteitä jo ohjelmakauden alkupuolella.

Mt 11507 Keski-Uudenmaan pohjoisen logistiikkayhteyden toteutus tulee aloittaa ohjelmakaudella. Lisäksi Kehä IV:n (maantien 152 jatke) suunnittelu tulee viedä tiesuunnitelmatasolle. Keski-Uudeltamaalta puuttuvat selkeät ja laadukkaat logistiikan poikittaisyhteydet valtateiden 3 ja 4 väliltä valtatie 25 ja Kehä III:n välisellä alueella. Raskaan liikenteen kannalta poikittaisyhteyksien puutteet johtavat joko lisäkustannuksia ja päästöjä aiheuttaviin pidempiin reitteihin tai liikenteen hakeutumiseen alemmalle tie- ja katuverkolle.

Kantatie 51 kehittämisen välillä Kirkkonummi–maantie 115 tulee alkaa tällä ohjelmakaudella. Tiejakson kehittämisellä parannetaan liikenneturvallisuutta sekä onnettomuuksista johtuvaa toimintavarmuutta. Tieosuudella on myös puutteita jalankulku- ja pyöräily-yhteyksissä. Parantamista voidaan tehdä myös vaiheittain, toteuttamalla ensin esimerkiksi Sunnanvikin erotasoliittymä.

Masalan eritasoliittymän ripeä parantaminen Kehä III:lla on välttämätöntä liikenneturvallisuusongelmien vuoksi. Lisäksi liittymän parantaminen edesauttaa maankäytön kehittymisen edellytyksiä hiilidioksidipäästöjen kannalta kestäväälle alueelle. Hanketta ei ole voitu kokoluokkansa vuoksi sisällyttää Helsingin seudun MAL-sopimukseen.

Perusparannustarpeessa olevan Lahti-Loviisa radan liikennöitävyys tulee varmistaa, jotta mahdollisimman suuri osa Loviisan sataman kuljetuksista voidaan siirtää raiteille. Perusparannus kytkeytyy myös 1B korissa olevaan Loviisan väylän syventämiseen.

Miten kehittäisitte investointiohjelman laatimisen prosessia, sen päivittämistä ja seurantaa?

Investointiohjelmien kehittämishankkeiden lisäksi parantamishankkeiden rahoituspäätöksiä ja toteutumista tulee seurata hanketasolla investointiohjelmassa.

Länsi- ja Itä-Uudenmaan liikennejärjestelmäsuunnitelmien seurantamittareita tullaan käsittelemään liikennejärjestelmätyön kokouksissa. Näitä mittareita tulee hyödyntää tulevien investointiohjelmien laadinnassa.

Miten muuten haluatte kommentoida investointiohjelmää?

Investointiohjelman ymmärrettävyys valtion väyläverkon investointien kokonaisuudessa on parantunut huomattavasti edellisestä ohjelmaluonnoksesta. Investointiohjelman kuuluvuutta, käynnissä

olevia tai käynnistyviä väylaverkon kehittämishankkeita, hankeyhtiöitä sekä Digirata-hankkeiden etenemistä tulee seurata investointiohjelmassa seurannan kokonaisuuden hahmottamiseksi.

Investointiohjelmassa tulee listata hankkeet, jotka ovat pudonneet pois aikaisemmasta investointiohjelman ehdotuksesta, mutta jotka eivät ole edenneet rahoituspäätökseen.

Päätösesitys:

Maakuntahallitus päättää antaa edellä esitetyn ehdotuksen mukaisen lausunnon.

Lisätiedot:

Vastuujohtaja Paula Autioniemi
Asiantuntija Heini Peltonen

Täytäntöönpano:

Päätösote: Väylävirasto

Maakuntahallitus

19.04.2022

43

Interreg -ohjelmissa tehtävien kansallisen vastinrahan myöntämiseen ja maksamiseen liittyvien virkamiesten toimivallan ja tehtävien hyväksyminen sekä hallinnointiprosessin kuvaus

Maakuntahallitus 19.04.2022
119/00.01.01/2021

Tiivistelmä

Uudenmaan liitto toimii EU:n ohjelmakaudella 2021-2027 EU:n Interreg-ohjelmien valvojan ja kansallisen vastinrahan hallinnoinnin tehtävissä. Maakuntahallitus vastaa siitä, että hankkeiden hallinnointiin liittyvät tehtävät on eriytetty moitteettoman varainhoidon edellyttämällä tavalla. Maakuntahallitukselle esitetään, että se päättää virkamiesten toimivallasta ja tehtävistä Interreg-ohjelmien kansallisen vastinrahan hallinnointiin liittyvässä päätöksentekoprosessissa sekä merkitsee tiedoksi asiaan liittyvän hallinnointiprosessin kuvauksen ensimmäisen version.

Selostus

Hallintosäännön 16 § kohdan 4 mukaan maakuntahallitus vastaa alueiden kehittämisestä ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta sekä rahoittamisesta annetun lainsäädännön mukaisista tehtävistä seuraavasti

- i. vastaa siitä, että Uudenmaan liiton välittävän toimielimen hallinto- ja valvontajärjestelmä sekä Interreg-ohjelmien valvojan ja kansallisen vastinrahan hallinnoinnin tehtävät toimivat lainsäädännön ja muiden maakunnan liittojen kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti
- ii. tekee rahoituksen irrotuspäätökset Uudenmaan liiton omasta viitteellisestä rahoituskehiksestä rahoitettavista hankkeista rakennerahasto-ohjelmakautta 2014–2020 toteuttavien hankkeiden osalta; toimivalta delegoitu maakuntajohtajalle
- iii. vastaa siitä, että kohtiin I. ja II. liittyvät muut tehtävät eriytetään moitteettoman varainhoidon edellyttämällä tavalla

Uuden toimeenpanoasetuksen (797/2021) mukaisen hallinnointiprosessin kuvauksen ensimmäinen versio on laadittu mallikuvauspohjalle ja toimitettu työ- ja elinkeinoministeriöön ohjeiden mukaisesti. Ministeriö käsittelee kuvauksen ja antaa siihen liittyvät kommentit. Lopullinen ministeriön hyväksymä kuvaus tuodaan maakuntahallitukselle tiedoksi työ- ja elinkeinoministeriön hyväksynnän jälkeen.

Hallinnointiprosessin kuvauksessa on esitetty jokaisen Interreg-ohjelmien kansallisen vastinrahan hallinnoinnissa ja valvonnassa mukana olevan viranomaisen tehtävät ja tehtävien jako. Kuvaus tuodaan maakuntahallitukselle tiedoksi, koska se vastaa tehtävien eriyttämisveloitteen toteutumisesta Uudenmaan liitossa.

Eriyttämisellä tarkoitetaan tehtävien eriyttämistä sellaisella tasolla, ettei epäilystä vaarallisten työhdistelmien syntymisestä voi syntyä objektiivisesti arvioiden. Tehtävät tulee olla eroteltu tehtäväkohtaisesti ei ainoastaan hankekohtaisesti.

Interreg-ohjelmien kansallisen vastinrahan päätöksenteko Uudenmaan liitossa

EU:n yleisasetuksesta [\(EU\) 2021/1060](#) tulevan tehtävien eriyttämismääräyksen mukaisesti Interreg- ohjelmiin liittyvä päätöksenteko on eriytettävä tehtäväkohtaisesti. Interreg-ohjelmien kansallisen vastinrahoituksen hallinnointi on viranomaistoimintaa. Työ- ja elinkeinoministeriön ohjeiden mukaisesti maakuntahallituksella ei poliittisena toimielimenä ole roolia kansalliseen vastinrahaan liittyvässä päätöksenteossa.

Maakuntahallituksen tulee päätöksellään hyväksyä Uudenmaan liiton virkamiehien toimivalta ja tehtävät Interreg-ohjelmien kansallisen vastinrahan hallinnointiin liittyvässä päätöksentekoprosessissa. Tehtävät liitetään henkilöihin eikä nimikkeisiin, jotta tehtäväjakoa ei tarvitse tehdä uusiksi, jos henkilö vaihtaa tehtävää talon sisällä. Toimivallan ja tehtävien määrittelyssä on huomioitu eriyttämismääräyksen toteutuminen vaaditulla tavalla.

Tehtävä	Henkilö	Varahenkilö
Tekee rahoituspäätökset	Juha Eskelinen	Tiina Huotari
Tekee maksatuspäätökset	Paula Autioniemi	Jukka Hynninen
Tekee jatkotoimenpidepäätökset	Inka Tikkanen	Liisa Setälä

Yllä kuvatut päätökset tehdään Uudenmaan liiton asianhallintajärjestelmässä.

Asian tausta

Maakunnan liitto voi myöntää kansallista vastinrahoitusta Interreg-ohjelmien ja Interreg-ulkorajaohjelmien hankkeisiin alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepoliittikan hankkeiden rahoittamisesta annetun lain (757/2021) nojalla. EU:n ohjelmakaudella 2021-2027 työ- ja elinkeinoministeriön päätöksellä toimivaltaisina maakunnan liittoina toimivat Uudenmaan liitto ja Lapin liitto.

Päätösesitys:

Maakuntahallitukselle esitetään, että se päättää

- hyväksyä yllä selostusosassa mainitun mukaisesti Uudenmaan liiton virkamiesten toimivallan ja tehtävät Interreg-ohjelmien kansallisen vastinrahan hallinnointiin liittyvässä päätöksentekoprosessissa
- merkitä tiedoksi ohjelmakauden 2021-2027 Interreg-ohjelmien hallinnoinnin hallinnointiprosessin kuvauksen ensimmäisen version

Lisätiedot:

Vastuujohtaja Juha Eskelinen
Asiantuntija Tiina Huotari

Maakuntahallitus

19.04.2022

44

Puhevallan delegointi maakuntajohtajalle operatiivisissa AURA- ja Interreg- asioissa

Maakuntahallitus 19.04.2022

119/00.01.01/2021

Tiivistelmä

Maakuntahallitukselle esitetään, että se siirtää maakuntajohtajalle hallintosäännön 16 § mukaista puhevaltaansa tuomioistuimessa EU:n alue- ja rakennepolitiikan (AURA) rahastojen välittävän toimielimen hankerahoitustoiminnan sekä Interreg-ohjelmien kansallisen vastinrahan hallinnoinnin operatiivisten tehtävien osalta. Muilta osin puhevalta tuomioistuimissa jää edelleen maakuntahallitukselle. Tuomioistuimia koskeva toimivalta on tarpeen määritellä hallintoviranomaiselle (TEM) toimitettavassa hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvauksessa ja sen liitteissä.

Selostus

Uudenmaan liitto toimii EU:n ohjelmakaudella 2021-2027 EU:n alue- ja rakennepolitiikan (AURA- ohjelma) rahastojen välittävänä toimielimenä sekä vastaa ohjelmakaudella 2021-2027 EU:n Interreg -ohjelmien valvojan ja kansallisen vastinrahan hallinnoinnin tehtävissä. Tehtäviinsä liittyen liitto on velvollinen laatimaan AURA-ohjelman hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvauksen (HVJ) sekä sen liitteenä olevan Interreg-ohjelmien hallinnointikuvauksen.

Hallintosäännön 16 § 2. kohdan nojalla liiton puhevaltaa tuomioistuimessa käyttää maakuntahallitus, mutta se voi siirtää toimivaltansa maakuntajohtajalle. Maakuntahallituksen 8.11.2021 § 137 tekemässä delegointipäätöksessä siirrettiin toimivaltaa maakuntajohtajalle eräissä muissa asioissa, ei kuitenkaan tuomioistuimessa käytettävän toimivallan osalta.

HVJ-kuvaukseen sekä hallinnointikuvaukseen on tarpeen tarkentaa menettelyä tilanteessa, jossa Uudenmaan liiton tekemästä päätöksestä valitetaan Helsingin hallinto-oikeuteen AURA-ohjelman rahoitus-, maksatus- ja jatkotoimenpidepäätösten osalta tai Interreg-ohjelmien kansallisen vastinrahan hallinnointiin liittyen. Maakuntahallitukselle esitetään, että se siirtää tuomioistuimessa käytettävää puhevaltaansa maakuntajohtajalle AURA-ohjelman välittävän toimielimen operatiivisen hankerahoitustoiminnan kaikkien edellä mainittujen päätöstyyppeiden osalta. Sama koskee toimivallan siirtämistä Interreg-ohjelmien vastarahoituksen operatiivisiin hallinnointitehtäviin liittyen.

AURA- ohjelman välittävän toimielimen tehtävään ja Interreg-ohjelmien kansallisen vastinrahan hallinnointiin liittyvät oikeudenkäynnit voidaan katsoa tavanomaisiksi operatiivisiksi asioiksi, joista maakuntajohtaja voi vastata. AURA-ohjelman osalta maakuntajohtaja toimii tilivuosien

vahvistajana, joten on asianmukaista, että hän voi myös käyttää ohjelmaa koskevaa puhevaltaa tuomioistuimessa operatiivisissa asioissa.

Tuomioistuinta koskevaa muuta puhevaltaa ei esitetä siirrettäväksi maakuntajohtajalle, vaan niistä vastaa edelleen maakuntahallitus. Sama koskee sellaisia AURA-ohjelman, Interreg-ohjelmien hallinnointia koskevaa tai muuta oikeudenkäyntiä, jossa on kyse Uudenmaan liiton toiminnasta organisaationa kyseisten ohjelmien toteuttamisessa. Tällöin liiton puhevaltaa tuomioistuimessa käyttää maakuntahallitus.

Asian tausta

Esitys edellä mainitun puhevallan siirtämisestä maakuntajohtajalle liittyy EU-säännösten edellyttämään tehtävien eriyttämisen velvollisuuteen (EU:n Yleisasetus 69 artikla 1 kohta, 71 artikla 4 kohta, 74 artikla 3 kohta ja LIITE XI, LIITE XVI kohdat 1.3.4 ja 2.1.7). Tehtävien eriyttämisessä vastuu voi kuitenkin erikseen mainitussa tapauksissa olla samalla taholla. Varainkäytön todentaminen on sellainen tehtävä ja siten myös puhevallan siirtäminen tuomioistuimessa on mahdollista siirtää maakuntajohtajalle yllä esitetyllä tavalla.

Päätösesitys:

Maakuntahallitus päättää siirtää hallintosäännön 16 § 2. kohdan mukaista puhevaltaansa tuomioistuimessa maakuntajohtajalle EU:n ohjelmakauden 2021-2027

- **EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen välittävän toimielimen operatiivisten tehtävien osalta sekä**
- **Interreg-ohjelmien kansallisen vastinrahoituksen hallinnoinnin operatiivisten tehtävien osalta.**

Lisätiedot:

Vastuujohtaja Juha Eskelinen
Asiantuntijat Tiina Huotari ja Tero Suursalmi

Maakuntahallitus

19.04.2022

45**Uudenmaan liiton toimistotilojen siivouspalvelut vuosille 2022-2024 (2026): Tarjousten sulkeminen pois tarjouskilpailusta**

Maakuntahallitus 19.04.2022
70/02.08.02.01/2022

Tiivistelmä

Uudenmaan liiton toimistotilojen siivouspalvelut on kilpailutettu vuosille 2022-2024 (2026). Kyseessä on kansallisen kynnsarvon ylittävä hankinta. Maakuntahallitukselle esitetään, että se päättää sulkea pois tarjouskilpailusta neljä tarjouspyynnön vastaista tarjousta.

Selostus

Hankinnan kohde

Hankinnan kohteena on Uudenmaan liiton toimistotilojen siivouspalvelut vuosille 2022-2024. Tilojen siivous tullaan suorittamaan tarjouspyynnössä kuvatuin ehdoin sekä tarjouspyynnön liitteenä olleen palvelukuvauksen mukaisesti.

Hankinnan kesto

1.6.2022-31.12.2024. Sopimusta on mahdollista jatkaa 31.5.2026 saakka, jos tilaaja päättää käyttää hankintasopimukseen kirjatun option.

Hankintamenettely

Kyseessä on kansallisen kynnsarvon ylittävä hankinta. Avoin menettely. Hankinnasta on ilmoitettu HILMA-kanavalla 7.3.2022.

Uudenmaan liitto toimii hankinnassa hankintayksikkönä.

Tarjouspyyntö

Tarjouspyyntö julkaistiin HILMA-palvelussa hankintailmoituksen yhteydessä.

Tarjoukset

Määräaikaan mennessä tarjous vastaanotettiin 20 tarjoajalta. Tarjouksen jättivät Baltimex Oy, Coor Service Management Oy, Erikoispalvelut M. Suhonen, Finteston Oy, H&A Team Oy, Helsingin Siivous-10 Oy, ISS Palvelut Oy, LTQ-Partners Oy, Moneks-Siivous Oy, N-Clean Oy, OR-Clean Oy, Pasilan Saunatilat Oy, Services Netto Oy, Siivousliike UusPalvelu Oy, Siivouspalvelu, Puhtaax Oy, SMC Palvelut Oy, SOL Palvelut Oy, Tmi Siivouspalvelu Kari Toivonen, Tähti-Siivous Oy ja Valovalo Oy.

Tarjousten avaus

Tarjoukset avattiin kokouksessa 31.3.2022. Kokouksessa olivat läsnä Jukka Hynninen ja Liisa Setälä.

Tarjoajien kelpoisuus ja tarjousten tarjouspyynnön mukaisuus

Tarjousten avaamisen jälkeen tarkistettiin niiden tarjouspyynnön mukaisuus. Tarjouksista neljä osoittautui tarjouspyynnön vastaiseksi. Tarjouspyynnön vastaiset tarjoukset jättivät

- Finteston Oy
- H&A Team Oy
- OR-Clean Oy
- Tähti-Siivous Oy

Päätöksen perustelut

Hankintalain 104 § nojalla hankintayksikön on suljettava hankintailmoitusta, tarjouspyyntöä tai tarjousmenettelyn ehtoja vastaamattomat tarjoukset pois tarjouskilpailusta. Hankintayksikkö ei voi pyytää tarjoajaa täsmentämään tai täydentämään tarjoustaan niin, että siitä tulisi täydentämisen jälkeen tarjouspyynnön mukainen.

Finteston Oy

Tarjouspyynnön mukaisesti tarjoajan tuli esittää pyydetyt hinnat annetulla hintalomakkeella (tarjouspyynnön liite 4). Liite tuli palauttaa osana tarjousta. Hintalomakkeella oli pyydetty hintaa ylläpitosiivouksen kuukausihinnalle, aloitussiivouksen kertakorvaukselle, ikkunoiden ja lasiseinien pesun kertakorvaukselle sekä tarvikkeiden kuukausihinnalle.

Finteston Oy ei palauttanut vaadittua hintalomaketta. Tarjouksessa ilmoitettiin, että tarvikekustannukset veloitetaan toteutuneen mukaan ja aloitussiivous toteutuneiden työtuntien mukaan.

Tarjouksen hinta on näin ollen ilmoitettu tarjouspyynnön vastaisesti.

H&A Team Oy

Tarjouspyynnön mukaisesti tarjoajan tuli esittää pyydetyt hinnat annetulla hintalomakkeella (tarjouspyynnön liite 4). Liite tuli palauttaa osana tarjousta. Hintalomakkeella oli pyydetty hintaa ylläpitosiivouksen kuukausihinnalle, aloitussiivouksen kertakorvaukselle, ikkunoiden ja lasiseinien pesun kertakorvaukselle sekä tarvikkeiden kuukausihinnalle. Tarvikkeiden vertailussa käytettävä kuukausihinta muodostui tilaajan määrittelemistä kulutusarvioista ja tarjoajien antamista tarvikkeiden yksikköhinnoina.

H&A Team Oy:n tarjouksesta puuttui saippua-annostelijan saippuan yksikköhinta. Tarjouksen hinta on ilmoitettu tarjouspyynnön vastaisesti eikä tarjouksen hinta ole vertailukelpoinen muihin tarjouksiin nähden.

OR-Clean Oy

Tarjouspyynnön liitteessä ”Hankinnan kohteen kuvaus” oli kuvattu sopimuksen alussa tapahtuva tilojen aloitussiivouksen sisältö. Tarjouspyynnössä aloitussiivoukseen kuului muun muassa kattopalkkien yläpölyjen poisto ja lattioiden pesu ja vahaus.

OR-Clean Oy ilmoitti tarjouksessaan, että yläpölyjen poisto ja lattioiden peruspesut ja vahaukset ovat erillispalveluna tehtäviä töitä, joista tehdään

erillinen tarjous ja joiden suorittamisesta sovitaan erikseen asiakkaan kanssa.

Hankintayksikkö on edellyttänyt, että tarjouksen kokonaishinnan tulee pitää sisällään kaikki hankinnan kohteen kuvaukseen kuuluvat työt. OR-Clean Oy:n tarjouksen hinta on näin ollen ilmoitettu tarjouspyynnön vastaisesti eikä se ole vertailukelpoinen muihin tarjouksiin nähden.

Tähti-Siivous Oy

Tarjouspyynnön mukaisesti tarjoajan tuli esittää pyydetty hinnat annetulla hintalomakkeella (tarjouspyynnön liite 4). Liite tuli palauttaa osana tarjousta. Hintalomakkeella oli pyydetty hintaa ylläpitosiivouksen kuukausihinnalle, aloitussiivouksen kertakorvaukselle, ikkunoiden ja lasiseinien pesun kertakorvaukselle sekä tarvikkeiden kuukausihinnalle.

Tähtisiivous Oy:n tarjouksen hintalomakkeen tarvikkeet-välilehti oli jätetty täyttämättä. Tarjouksen hinta on näin ollen ilmoitettu tarjouspyynnön vastaisesti.

Päätösesitys:

Maakuntahallitus päättää

- **yllä selostusosassa mainituin perustein sulkea Finteston Oy:n, H&A Team Oy:n, OR-Clean Oy:n ja Tähti-Siivous Oy:n tarjoukset pois tarjouskilpailusta. Tarjousten vertailu suoritetaan tarjouspyynnön mukaisten tarjousten kesken.**
- **tarkastaa tämän pykälän kokouksessa.**

Lisätiedot:

Vastuujohtaja Inka Tikkanen
Asiantuntijat Jukka Hynninen, Liisa Setälä

Täytäntöönpano:

Päätösote: Finteston Oy, H&A Team Oy, OR-Clean Oy, Tähti-Siivous Oy

Maakuntahallitus

19.04.2022

46**Uudenmaan liiton toimistotilojen siivouspalvelut vuosille 2022-2024 (2026): Hankintapäätös**

Maakuntahallitus 19.04.2022

70/02.08.02.01/2022

Tiivistelmä

Uudenmaan liiton toimistotilojen siivouspalvelut on kilpailutettu vuosille 2022-2024 (2026). Kyseessä on kansallisen kynnyksarvon ylittävä hankinta. Maakuntahallitukselle esitetään, että se päättää hankkia siivouspalvelut kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen kilpailuun jättäneeltä Coor Service Management Oy:ltä.

Selostus

Hankinnan kohde

Hankinnan kohteena on Uudenmaan liiton toimistotilojen siivouspalvelut vuosille 2022-2024. Tilojen siivous tullaan suorittamaan tarjouspyynnössä kuvatuin ehdoin sekä tarjouspyynnön liitteenä olleen palvelukuvauksen mukaisesti.

Hankinnan kesto

1.6.2022-31.12.2024. Sopimusta on mahdollista jatkaa 31.5.2026 saakka, jos tilaaja päättää käyttää hankintasopimukseen kirjatun option.

Hankintamenettely

Kyseessä on kansallisen kynnyksarvon ylittävä hankinta. Avoin menettely. Hankinnasta on ilmoitettu HILMA-kanavalla 7.3.2022.

Uudenmaan liitto toimii hankinnassa hankintayksikkönä.

Tarjouspyyntö

Tarjouspyyntö julkaistiin HILMA-palvelussa hankintailmoituksen yhteydessä.

Tarjoukset

Määräaikaan mennessä tarjous vastaanotettiin 20 tarjoajalta. Tarjouksen jättivät Baltimex Oy, Coor Service Management Oy, Erikoispalvelut M. Suhonen, Finteston Oy, H&A Team Oy, Helsingin Siivous-10 Oy, ISS Palvelut Oy, LTQ-Partners Oy, Moneks-Siivous Oy, N-Clean Oy, OR-Clean Oy, Pasilan Saunatilat Oy, Services Netto Oy, Siivousliike UusPalvelu Oy, Siivouspalvelu, Puhtaax Oy, SMC Palvelut Oy, SOL Palvelut Oy, Tmi Siivouspalvelu Kari Toivonen, Tähti-Siivous Oy ja Valovallo Oy.

Tarjousten avaus

Tarjoukset avattiin kokouksessa 31.3.2022. Kokouksessa olivat läsnä Jukka Hynninen ja Liisa Setälä.

Tarjoajien kelpoisuus ja tarjousten tarjouspyynnön mukaisuus

Tarjouksista neljä oli tarjouspyynnön vastaisia ja ne suljettiin pois tarjouskilpailusta. Tarjousten vertailu suoritettiin 16 tarjouspyynnön mukaisen tarjouksen kesken

Hankinnan valintaperusteet

Tarjouksista valitaan kokonaistaloudellisesti edullisin. Valintaperusteena on paras hinta-laatusuhde.

Arviointikriteerit ja niiden painoarvot ovat:

- Aloitussiivouksen työsuunnitelma 10 %
- Ylläpitossiivouksen työsuunnitelma 30 %
- Hinta 60 %

Tarjousten vertailu

Tarjoukset vertailtiin tarjouspyynnössä esitetyllä tavalla. Tarjousten arviointi- ja vertailumuistio on tämän päätöksen liitteenä.

Hankinnan arvo

Hankinnan arvo koostuu

- ylläpitossiivouksesta (48kk kaudelle laskettuna)
- aloitussiivouksesta (kertakustannus)
- ikkunoiden ja käytävälasiain pesusta (kertakustannus, 4 kertaa 48 kk kaudelle laskettuna)
- tarvikekustannuksista (hintakorin arvo 48kk kaudelle laskettuna)

Hankinnan arvonlisäveroton kokonaisarvo on 131 403,04 €.

Hankinta on käyttösuunnitelman mukainen.

Asian tausta

Uudenmaan liiton nykyinen siivouspalvelusopimus päättyy 31.5.2022.

Päätösesitys:

Maakuntahallitus päättää

- **yllä selostusosassa mainituin perustein hankkia Uudenmaan liiton toimistotilojen siivouspalvelut vuosille 2022-2024 (2026) kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen jättäneeltä Coor Service Management Oy:ltä.**
- **valtuuttaa maakuntajohtajan allekirjoittamaan hankinnasta tehtävän sopimuksen.**

Sopimus valitun toimittajan kanssa ei synny tämän päätöksen tiedoksiannolla vaan erikseen tehtävällä hankintasopimuksella. Tilaaja allekirjoittaa sopimuksen, kun hankintapäätös on lainvoimainen. Sopimus on sitova, kun molemmat osapuolet ovat allekirjottaneet sen.

Lisätiedot:

Vastuujohtaja Inka Tikkanen
Asiantuntijat Jukka Hynninen, Liisa Setälä

Täytäntöönpano:

Päätösote: Tarjouksen jättäneet

Liitteet

Liite [1]

Tarjousten arviointi ja vertailu; Uudenmaan liiton toimistotilojen siivouspalvelut vuosille 2022-2024 (2026)

Maakuntahallitus

19.04.2022

47

Osavuositarkastus 1/2022 tiedoksi

Maakuntahallitus 19.04.2022

130/02.01.01.00/2022

Tiivistelmä

Uudenmaan liiton vuoden 2022 ensimmäisessä osavuositarkastuksessa esitetään vuoden 2022 talousarvion toteutumista tammi-maaliskuun ajalta.

Tarkastelujakson aikana liiton talous on toteutunut suunnitellusti eikä merkittäviä poikkeamia talousarvioon nähden ole. Koronapandemian vaikutus näkyy edelleen matkustus-, majoitus- ja ravitsemuspalveluissa, joihin ei ole juurikaan kohdentunut kustannuksia tammi-maaliskuun aikana. Maakuntahallitukselle esitetään, että se päättää merkitä osavuositarkastuksen 1/2022 tiedoksi.

Asian tausta

Maakuntavaltuusto hyväksyi joulukuussa 2021 liiton talousarvion vuodelle 2022 ja toiminta- ja taloussuunnitelman vuosille 2022-2024.

Uudenmaan liiton sisäisen valvonnan ohjeessa edellytetään, että maakuntajohtajan on vähintään kolmen kuukauden välein annettava raportti maakuntahallitukselle toiminta- ja taloussuunnitelman toteutumisesta.

Osavuositarkastusraportoinnin käytännön menettely on, että

- 31.3. ja 30.9. tilanteista annettava katsaus sisältää keskeiset talouden tunnusluvut
- 30.6. ja 31.12. tilanteista annettava katsaus sisältää edellisen kohdan lisäksi yksityiskohtaisemman raportoinnin toiminnan toteutumisesta

Päätösesitys:

Maakuntahallitus päättää merkitä tiedoksi vuoden 2022 ensimmäisen osavuositarkastuksen.

Lisätiedot:

Vastuujohtaja Inka Tikkanen
Asiantuntija Jukka Hynninen

Oheismateriaali

Talouden toteutuminen tammi-maaliskuu, mhs 19.4.2022

Maakuntahallitus

19.04.2022

48

Johtajien antamat lausunnot

Maakuntahallitus 19.04.2022

Selostus

Edellisen kokouksen jälkeen on annettu Liitteet-kohdassa listatut lausunnot.

Päätösesitys:

Maakuntahallitus päättää merkitä tiedoksi johtajien antamat lausunnot.

Lisätiedot:

Vastuujohtaja Inka Tikkanen

Liitteet

- Liite [2] Lausunto Raaseporin Lepin liikealue, itäosa II, asemakaavan muutosehdotuksesta
- Liite [3] Lausunto Hyvinkään Kehätien yritysalueen asemakaavan ehdotuksesta
- Liite [4] Lausunto Inkoon Bergvalla II ranta-asemakaavan luonnoksesta
- Liite [5] Lausunto Inkoon Bergvallan osayleiskaavan luonnoksesta
- Liite [6] Lausunto Vantaan Energia Oy:n synteettisen metaanin tuotantolaitoksen YVA-ohjelmasta
- Liite [7] Lausunto; Luonnos valtioneuvoston asetukseksi alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta annetussa laissa tarkoitetuista tukialueista
- Liite [8] Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta
- Liite [9] Lausunto, luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kaivoslain muuttamisesta

Maakuntahallitus

19.04.2022

49

Kokousaikataulu tiedoksi

Maakuntahallitus 19.04.2022

44/00.01.02.04/2022

Selostus

Seuraavat **maakuntahallituksen** kokoukset

- 23.5.2022 klo 8.30
- 13.6.2022 klo 8.30
- 29.8.2022 klo 8.30
- 26.9.2022 klo 8.30
- 24.10.2022 klo 8.30
- 21.11.2022 klo 8.30
- 19.12.2022 klo 8.30

Seuraavat **maakuntavaltuuston** kokoukset

- 14.6.2022 klo 10.00

Seuraava **maakunnan yhteistyöryhmän** kokous

- kesäkuussa

Kokousten ja muiden tilaisuuksien alustava aikataulu keväälle

- Pykälän oheismateriaalina olevalla janalla on alustava ja täsmentyvä kokousten ja muiden tilaisuuksien juoksutus alkuvuodelle.

Päätösesitys:

Maakuntahallitus päättää merkitä tiedoksi kokousaikataulun.

Lisätiedot:

Vastuujohtaja Inka Tikkanen

Oheismateriaali

Luottamushenkilöiden aikataulu ja prosessit 2022